

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1856.

ΤΟΜΟΣ ΕΤ'.

ΦΥΛΛ. 142.

ΘΑΝΟΣ ΒΛΕΚΑΣ.

—ο—

(Τῶς Ἰθι Φλλάζιζ ΡΑΔ', ΡΑΕ', ΡΑΣΤ', ΡΑΖ', ΡΑΗ', ΡΑΘ', ΡΜ' καὶ ΡΜΑ')

Κ'.

Μεσιτία Ἀύγατοῦ.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Θάνου πρὸς τὸν Ἀύφαντῆν, ἡ τόσον πολουμένη, ἐφθασε τέλος πάντων πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἀμηχανίας αὐτοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς του. Πολλὰκις ἀναγνώσθεισα καὶ σχολιασθεῖσα παρεῖχε διήγησιν πραγμάτων δυναμένων νὰ χρησιμεύσουν πρὸς ὑποστήριξιν νέων εἰκασιῶν κατὰ τὸν ἴδιον ἐκάστου τοῦ σκέπτεσθαι τρόπον. Ἡ μὲν Εὐφροσύνη εὕρισκιν ἀπογοῶσαν ὕλην, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν περὶ τοῦ ἀπόντος μέριμνάν της. Ἄν καὶ ἐφαίνετο αἰσία ἢ μεταβολὴ τῆς τύχης τοῦ Θάνου, ὅταν ἀνήγγειλεν, ὅτι ἔγινε κατὰ τὸ ἥμισυ συνιδιοκτήτης τοῦ

χωρίου Τριβῶν, καὶ λεία ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν εὐπραγίαν ὁδὸς, ἦτο μακρὰν ὁμῶς αὐτῆς· αἱ ἀπροσδοκῆτως ἀναφνεῖσαι δυσχερεῖαι καθίστανον τὸ μέλλον του προβληματικόν. Τί δύναται νὰ πράξῃ στερημένος μέσων, καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ ἐνδεῶν ἀνθρώπων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ τὸν ἀποδώσουν τι, κατὰ φυσικὸν λόγον τὸν θεωροῦν κοινὸν ἐχθρόν. Ἡ μέχρι τοῦδε σιωπὴ του, ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξε παρὰ τῆς ἀλγεινῶν αἰσθημάτων, ἐδείκνυε τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν φρόνημά του, ὅποσον ἐγνώριζεν ἐν αὐτῷ. Φιλοτιμούμενος, ὅπως τὸν ἐδίδαξεν ὁ πατὴρ της καὶ ἡ καρδία του ἐπόθει, νὰ θεμελιώσῃ τὸ συμφέρον του, οὐχὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς καταστροφῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κοινῆς εὐπραγίας, κατησχύνετο νὰ γράψῃ, πρὶν ἐνεργῆσαι τι αἴτιον λόγου. Ἄλλ' ἀντιμαχόμενος πρὸς τοιαύτας δυσχερεῖας, ἐξ ὧν ἡ ἀκαταμαχητοτέρα, ἡ ἀναληγία τοῦ ἀδελφοῦ του, τάχα ἔλεει δυνήτῃ νὰ τὰς ὑπερνικήσῃ;

Ὁ Ἀύφαντῆς πάλιν ἐδλεπεν ἐπιβεβαιουμένην τὴν κρίσιν του, ὅτι ἡ σιωπὴ τοῦ Θάνου εἶχεν αἰτίαν τὴν περὶ τοῦ κτήματος φροντίδα, καὶ ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνθυμῆτῃ ὁ καλὸς μαθητὴς τὴν διδάσκαλόν του. Δὲν ἐφαίνετο ὁμῶς εἰς αὐτὸν πα-

ράδοξος ἢ ἐναντιότης τοῦ Τάσου. Ὁ ἀνατρεφόμενος ὑπὸ ἄλλας ἀρχάς δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύῃ, ὅτι δύναται τις νὰ γίνῃ πλούσιος, καθιστῶν συγχρόνως πλουσίους τοὺς χρησιμεύοντας ὡς ὄργανά του, διότι δὲν ἐνόησε, ὅτι δύναται τις ν' ἀπαιτήσῃ καὶ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἔχοντος, ἐνῶ παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος εἰς μάτην προσδοκᾷ. Βεβαίως ὁ Τάσος τὰς διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του διαζιβασιεῖσας συμβουλὰς του ἐξέλασεν ὡς ἠθικὰ παρηγγέλματα, οὐχὶ δὲ πρὸς εὐπορίαν χρήσιμα. Διὰ τοῦτο ἐδήλωσε μὲν ὅτι εὐγνωμῶν τὰ παραδέχεται, καὶ ὅτι δὴθεν ὁ ἀδελφός του καταγίνεται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν των, ἀλλ' ἀπέχει πάσης συνειργείας, εἰς ὅ,τι καταδικάζει ὡς ἐπιβλαβῆς. Ἡ μεριτεία του, τὴν ὁποῖαν ἐπικαλεῖται ὁ Θάνας, δύναται μόνον νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ ποθούμενον, ἀλλὰ τούτου χάριν πρέπει νὰ συνομιλήσῃ προφορικῶς μετὰ τοῦ Τάσου, διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν οἰανδήποτε ὑπερφυγίαν. Ἀφοῦ δι' ἐπιστολῆς ὡμολόγησεν, ὅτι ἀσπάζεται τὰς πραινέσεις του, δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἐναντίον φρόνημα. Τότε λοιπὸν μεταβάλλων τὸν χαρακτήρα τοῦ λόγου καὶ ἐκ τῆς ἀπλῆς συνδιαλέξεως ἐργόμενος εἰς τὰ πράγματα, δύναται νὰ τὸν ζητήσῃ αἰφνης, νὰ ἐκθέσῃ ἐγγράφως τὴν πρὸς τὸν Θάνον ἐγκρίσιν.

Ἡ κατάστασις τῆς Εὐφροσύνης ἐπεκαλεῖτο σπουδαίαν καὶ ταχεῖαν ἀντιλήψιν ἢ ἀπανθούσῃ χροιά τῆς ἐδεικνυε μακραινόμενας τὰς δυνάμεις τῆς. Ἡ ἐπιστολὴ κατεπράυνεν ὅπως τὴν ἰδριμύτητα τοῦ πάθους, δεῖξασα τὸν Θάνον, ὅτι ἦτο ὁποῖος ἐπρεπε νὰ ἦναι, δὲν ἀφήρσεν ὅμως τὰς μερίμνας, ἀλλὰ μετέδωκε νέας. Αἱ περὶ συνδρομῆς ἐλπίδες του δὲν ἐπρεπε νὰ ματαιωθῶν, καὶ ἦτο πάλιν περίττασις νὰ δευχθῆ περισπουδος ἢ συμπάθεια.

Ἄμα ἡ ὀρθρολάλος χελιδὼν ἀνήγγειλε πάλιν ἐπανερχόμενον τὸ εὐχυνῆς ἔαρ, ἀνεχώρησεν ὁ Αὐφραντῆς εἰς Ἰπάτην μετὰ τῆς θυγατρὸς του, τὴν ὁποῖαν εὐκόλως ἐπέισε νὰ τὸν συνακολουθήσῃ, διότι αὐτὴ δὲν ἠγάπα νὰ ἦναι μακρὰν τοῦ πατρὸς τῆς, μάλιστα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὅτε οὗτος ἐμελλε νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τοῦ Θάνου. Ἡ ἀπόστασις ἐκ Δουμοῦ δὲν ἦτο μεγάλη, καὶ πρόρατιν εἶχε δῆθεν, ὅτι σκοπεῖ ν' ἀγοράσῃ κτήνη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ποιμνίων του. Τοὺς ληστὰς δὲν ἐροδεῖτο, διότι πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἶχε περιβάλῃ, καὶ οἱ ποιμένες ἦσαν πρὸς αὐτὸν εἰσβολοὶ διὰ τὰς ἀγαθοεργίας του.

Ὀλίγας ἡμέρας πρὶν φθάσῃ εἰς Ἰπάτην εἶπεν ἔλθει ἐκεῖ ὁ Ἰαπετὸς ἅμα μετὰ τὸ πέρας τῆς φυλακίσεώς του. Διὰ τινὰ καιρὸν τούλαχιστον, ἕως οὗ νὰ λητμονηθῇ ἢ δυσπραγία του, ἔκρινεν ἀναγκαῖον ν' ἀπομακρυνθῆ τῶν Ἀθηναίων, οὐδένα ἔχων ἐντοσούτω πόρον, ἀφοῦ ἐξήντησε τὰ μικρὰ χρήματά του καὶ τὴν γενναϊότητα τῶν φίλων του, πρὸς οὓς ἦτον ἤδη φορτικός. Παρὰ τοῦ Τάσου ἠξίου νὰ λάβῃ τὸ ἐπιβάλλον ἐκ τῆς ἐγκριθείσης κατακυρώσεως τοῦ χωρίου Τριβῶν, εἰς ἣν αὐτὸς μεγάλως συνετέλεσεν. ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐρρίνετο τείνων ν' ἀποδείξῃ τὸ εὐστοχον τοῦ λογίου, ὅτι ἅμ' ἠλέηται καὶ τίθηκεν ἢ

χάρις. Ἄλλ' ὁ Ἰαπετὸς εἶχε τὰς ἐπιστολάς τοῦ Τάσου, ἐξ ὧν ἐφάνετο προδήλως, ποίων μέτων ἐγίνετο χρῆσις πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν χωρικῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Καίτοι πιεζόμενος ὑπὸ βαρείας ἀνάγκης δὲν προέβη ὁ Ἰαπετὸς μέχρις ἀπειλῶν, διὰ νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς δυσάρεστον ῥῆξιν, πρὶν ἐξαντλήσῃ ὅλα τὰ μέσα, καὶ περιποιητικῶς ἔγραψε πρὸς τὸν ἐπιτήμονα, πληροφορῶν αὐτὸν μετ' εὐτραπελισμοῦ περὶ τῶν παθημάτων του καὶ ἐνίοτε παρενβίων, ὅτι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην θέλει γνωρίσει τοὺς εἰλικρινεῖς φίλους του, ὅτε οὐδὲν ἐλπίζουσι παρ' αὐτοῦ, ἐνῶ δύναται νὰ ἦναι πρὸς αὐτὸν ὑπερβαλλόντως χρησίμοι. Ὁ Τάσος ὅμως οὐδὲ ἀπάντησιν ἐδίδεν.

Ὁ Ἰαπετὸς ἐντούτοις ἐγνωρίζε τὴν μεγάλην εὐπραγίαν τοῦ ἀχαρίστου φίλου του καὶ ὡς ἐγγιστά τὰ παρὰ τούτου ἐνεργούμενα, ὥστε ἅμα ἐξελθὼν τῆς φυλακῆς καὶ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει, ἀπῆλθεν εἰς Ἰπάτην, καὶ ἐπεριδόμενος εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλίαν κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τάσου. Δι' ἐπιτηδεῖου λιπαρίας καὶ γινόμενος πανηγυριστῆς του μέχρι κόρου, ὅπου ἦσαν δύο ἄνθρωποι ἀνεχόμενοι νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἠλπίζε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σκοπούμενον, διότι ἀντὶ χρημάτων εὐχαρίστως ἔστεργε νὰ λάβῃ συμμετοχὴν εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Τάσου. Μεταβάλλων τὸ εἶδος τῆς ἀπαιτήσεως δὲν ἦτον ἀπίθανον νὰ ἐπιτύχῃ, καὶ γνωρίζων ὅτι ταχύτερον τοῦ αἰτοῦντος λαμβάνει τις αὐτοεργίως, αὐτοκλήτως ἀνεμειγνύετο καὶ ὑπεισέδωε καὶ τὰ πάντα κατεσκόπευε, διὰ νὰ εὖρῃ λαβῆς. Ὁ Τάσος μετεχειρίζετο πρὸς αὐτὸν ἀστείότητα ὑπεκφυγῶν ἐπιτηδεῖως καὶ κρύπτων τὴν ἄκραν τοῦ μίτου, ὥστε νὰ μὴ σύρῃ εἰς ἑαυτὸν τὰ πράγματα ὁ Ἰαπετὸς. Τοῦτο ἐφάνετο ἐπικίνδυνον, διότι αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ εἰς μικρὰ, ἀλλ' ἐμελλεν ἀμέσως διὰ τῆς συνήθους ἐπιδεικτικίας νὰ ἐφελευσῇ τὴν κοινὴν προσοχὴν. Δὲν ἐτόλμα ὅμως ὁ Τάσος ν' ἀποκρούσῃ καὶ νὰ πέμψῃ εἰς κόρακας τὸν Ἰαπετὸν, φοβούμενος τὰς ἐν Ἀθήναις σχέσεις του, διὰ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ δώσῃ φωνὴν εἰς τὰ ἑκατὸν στόματα τῆς φήμης. Μεταξὺ τῶν δύο φίλων τοιοῦτοτρόπως ὑπῆρχεν ἀδιάκοπος σκιαμαχία, καθ' ἣν ὁ μὲν ἦτο περιπετῆς καὶ προσκολλώμενος, ὁ δὲ ἐφυγομάχευε καὶ διεξέδωε.

Δὲν εἶχε πλέον ὁ Ἰαπετὸς ἐκεῖνο τὸ γαῦρον καὶ κοῦφον, τὸ ὁποῖον ἤρσσκε μεγάλως ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐκπεσῶν τῆς τροχιάς του καὶ ἐφάνετο αἰσθανόμενος, ὅτι τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα. Τὸ γοργὸν βλέμμα του ἦτον ἄστατον καὶ τεθορυβημένον, ὡς τοῦ ζητούντος ἀδελφόν τι καὶ κρύβιον, θέλοντος δὲ νὰ λανθῆσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων καὶ νομίζοντος, ὅτι αὐτὴ παρακολουθεῖ ὅλα τὰ διαδήματά του. Τὸ κομψοπρεπὲς τοῦ τρόπου του δὲν ἠλλοιώθη ὅμως, καὶ ἦτο πάντοτε διακεχυδῶς καὶ κλασασυρνευόμενος. Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκινεῖτο ἄνω καὶ κάτω, λιχνεύων τ' ἀπόρρητα καὶ πράττων, ὡς ἂν εἶχεν ἐντολήν παρὰ τοῦ Τάσου, ὅστις ὅμως ἐπιτηδεῖως τὸν ἀπέπεμπε δεικνύων ἀδιαφορίαν καὶ ὅτι περὶ ἄλλων ἐνασχολεῖται. Καίτοι καταλαμβάνων ὅλας τὰς πα-

ράδους ὁ Ἰαπετὸς εὐρίσκειτο πάντοτε ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκ νέου πάλιν ἐκινεῖτο. Αὐτὸς πρῶτος ἔλαβεν, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων, τὴν ἀριξίαν τοῦ Αὐφραντοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς του εἰς Ἰπάτην, καὶ αὐτὸς πρῶτος τὸν ὑπεδέχθη εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τάσου.

Τὸ συνάντημα δὲν ἦτον εὐάρεστον εἰς τὸν Αὐφραντῆν. Ἐνθυμούμενος τί ὑπέστη ἐν Ἀθήναις ἐξ αἰτίας τοῦ προκετοῦς τρόπου καὶ τῶν μωρῶν ἀξιώσεών του, δὲν εἶχε διάλειψιν ν' ἀνανεώσῃ τὴν δυσάρεστον σχέσιν, ἀλλὰ προσποιούμενος ὅτι δὲν γνωρίζει αὐτὸν καὶ μὴ εὐρίσκων τὸν Τάσον ἐστράφη πρὸς ἀναχώρησιν. Ὁ Ἰαπετὸς κατεγίνετο νὰ τὸν πείσῃ φιλοφρόνως νὰ μείνῃ καὶ νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ ὅ,τι ἐπεθύμει, διὰ νὰ τὸ ἀνακινώσῃ εἰς τὸν Τάσον, ὅστις πρὸς αὐτὸν οὐδὲν εἶχεν ἀπόρρητον. Δὲν μετέβαλεν ὅμως τὴν γνώμην τοῦ Αὐφραντοῦ, ὅστις οὐδὲ κἀν τὸν εὐχαρίστησε διὰ τὴν πρόθυμον δεξίωσίν του, ἀλλ' ἀπαντῶν ψυχρῶς, ὅτι οὐδὲν ἔχει κατεπεῖγον, ἔστρεψε τὰ πόδια. Ἐν τῷ μεταξύ ἐφύασε καὶ ὁ ζητούμενος Τάσος δεικνύων τὴν ἀπορίαν του διὰ τὴν ἀπρος' ὅ ἦτον ἐπίσκεψιν. Ὁ Αὐφραντῆς ἐξήγησε τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ὅτι προτίθεται ν' ἀγοράσῃ κτήνη.

Ὁ Ἰαπετὸς καὶ ἐνώπιον τοῦ Τάσου κατέχων τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν στενῶν φίλων ἐπικρατεῖ, οὐ μόνον δὲν ἀπεχώρησεν, ὥστε ἐκεῖνοι νὰ λαλήσῃ κατ' ἰδίαν, ὅπως ἐπεθύμει ὁ Αὐφραντῆς, ἀλλὰ καὶ μέρος ἐλάμβανεν εἰς τὸν διάλογον, εὐφρῶς τρέπων αὐτὸν πρὸς τὸ ἀστειῶν καὶ χαριέν.

— Ἡ φθιώτις, παρενέει λέγων, δὲν φημίζεται τόσον διὰ τὰ κτήνη τῆς, ὅσον διὰ τοὺς ληστὰς τῆς.

— Διὰ τοῦτο εἶναι ἀξία οἴκτου, πιστεύω ὅμως ὅτι ὁ κύριος Τάσος καταβάλλει πᾶσαν ἐνέργειαν, διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν τῆς γεννηθείως του ἀπὸ τῆς τῆς δεινῆς μάστιγος. Ἡβελεν εἶναι τῶντι ὁ νεῖδος εἰς τὴν Βαλκάδα, ἧτις εἶναι δεκτικὴ πολιτισμοῦ, νὰ μὴ δύναται νὰ πράξῃ κατὰ τοῦτο πλέον τι τῆς Τουρκίας, ἧτις εἶναι ἀνεπίθετος.

— Ἐγὼ ἐκτελῶ, εἶπεν ὁ Τάσος, τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ, ὅστις εἶναι πρόθυμος καὶ ἀγρυπνος, ἀλλὰ πιστεύετε, ὅτι κατὰ τῆς ληστείας ἢ τουρκικῆς Ἀρχῆς ἔχει δρατικώτερον μέτρον, διότι δὲν ὑπόκειται εἰς εὐθύνας, δὲν δετμεύεται διὰ τύπων καὶ νόμων, καὶ δὲν ἔχει ὑπεράνω αὐτῆς δικαστήρια, τὰ ὁποῖα ἀπειτὸν ἀποδείξει καὶ χάριν αὐτῶν καταπρίουν τὸν καιρὸν εἰς ἀνακρίσεις, διὰ νὰ βεβαιώσῃν ὅ,τι εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν, δυστυχῶς δὲ καταπορθόνουν νὰ τὸ καταστήσῃ ἀδιάγνωστον.

— Ναί, εἶπεν ὁ Ἰαπετὸς, ἡ εὐθύνη καὶ ὁ ἔλεγχος παραλύει τὴν νευρωδεστέραν χεῖρα, ὅπως ἐκλείπει ἡ φωνὴ εἰς τὴν εὐφρονότερον μελωδόν, ὅταν ἀλφισβάλλῃ ἂν ἀρέσκη εἰς τὸ ἀκροατήριον. Διὰ τοῦτο βλέπετε, ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἐκ προκαταβολῆς ἐνθαφρῶντικῶν χειροκροτήσεων.

— Δὲν γνωρίζω, τίνας ἔχουν ἀνάγκην οἱ μελωδοὶ σας, πλὴν ὅστις ζῆ ἐν Τουρκίᾳ καὶ μάλιστα ὑπὸ τῆς δύναται ἐκ πειρᾶς νὰ σὰς πληροφορήσῃ, ποῖα καὶ πόσα εἶναι τὰ κακὰ τῆς ἀνευθύνου ἐξουσίας. Ἡ

δὲν ὡς παράδειγμα, τι γίνεται κατὰ τὴν φύλαξιν τῶν ὀρίων μας. Ὁ νῦν Δερβέναγας λαμβάνει μισθὸν τριακοσίων στρατιωτῶν, ἢ καθὼς λέγομεν τριακόσια χάρτζια. Ἐν τούτοις διατηρεῖ μόνους πενήκοντα, καὶ αὐτοὶ ἀμφιβόλλω ἂν ἔχουν πενήκοντα ὅπλα. Ἴσως ἐμάθετε καὶ τὴν συμφωνίαν, τὴν ὁποῖαν συνῆψε μετὰ τοῦ Πασᾶ;

— Ὅχι! εἶπεν ὁ Τάσος, δὲν μᾶς εἶναι γνωστὴ!

— Εἶναι τῶντι ἀπίστευτος. Ἰπεχερῶν εἰς ἀποζημίωσιν διὰ πᾶσαν ληττεῖαν πραττομένην ὑπὸ συμμορίας ἐλάττονος τῶν εἰκοσιπέντε ἀνδρῶν. Διὰ τοῦτο παρέχει ἀτυλον εἰς ὅλους τοὺς ληστὰς σας, ὅλα δὲ αἱ παρ' ἡμῖν ληττεῖαι γίνονται ὑπὸ πολυαριθμῶν ληττερικῶν ταγμάτων, τὰ ὁποῖα οὐδὲ τὴν ὑπόληψιν τοῦ Δερβενκγὰ βλάπτουν, διότι περὶ αὐτῶν δὲν ἐνέχεται, οὐδὲ τὰ συμφέροντά του, διότι ἔχει πάντοτε τὴν μερίδα του ὡς καλὸς φίλος των.

— Παρ' ἡμῖν, ὑπέλαβεν ὁ Ἰαπετὸς, πολλοὶ ὀξύνοες καὶ διορατικοὶ τοῦ μέλλοντος πολιτικοὶ φρονούν, ὅτι τὸ σπέρμα τῆς ληστείας δὲν εἶναι συμφέρον νὰ ἐξαλειφθῇ κατὰ κράτος.

— Πιστεύω ὅτι ἔχετε τοιοῦτους πολιτικούς ἐξ ὅτων εἶδα καὶ ἤκουσα. Ἀλλὰ παρὰ τοιοῦτους ὀξυδερκεῖς προτιμῶ τοὺς μύωπας, οἵτινες ἤθελον διαθέσει καλῶς τὰ παρόντα. Ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἔχω αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ νοῦς, διὰ νὰ προῖδω πῶς ἐκ τοῦ κακοῦ δύναται νὰ προκύψῃ τὸ καλόν.

— Πῶς, εἶπεν ὑπομεριδῶν ὁ Ἰαπετὸς καὶ ὑποβλέπων τὸν Τάσον, ἀρνείσθε, ὅτι ἔχει καὶ τὰ καλὰ τῆς ἡ ληττεῖα, καὶ ὅτι εἶναι ἀνταξία ἄλλων κακῶν; . . . Ἀρνείσθε, ὅτι διὰ τοῦ ληττερικοῦ βίου δικταρεῖται τὸ φιλοπόλεμον καὶ ἀνδρικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θέλει δευχθῆ χρησίμον; . . . Ἀρνείσθε, ὅτι εἰς αὐτοὺς τοὺς λεγομένους κλέφτας χρεωστεῖται ἢ ἐπαναστασις καὶ ἢ ἀνεξαρτησία μας;

— Ἴσως τότε ἦσαν τοιαῦτα ἤθη χρησίμα εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ὅπως δύναται νὰ ἦναι εἰστέτι εἰς ἡμᾶς. Ἀλλὰ σεῖς οἱ ἔχοντες πλέον τὴν ἀνεξαρτησίαν, δὲν ἐπρεπε νὰ φέρετε ὅπλα, εἰμὴ μόνον πρὸς παγίωσιν αὐτῆς διὰ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἐνομοίας. Ἀλλῶς πρέπει νὰ εἴτε ἐντελῶς ἄνδρῶν, ἂν δὲν δύνασθε νὰ ἔχετε ἄλλην ἀνδρείαν, παρὰ τὴν τοῦ ληστοῦ, τοῦ προσβάλλοντος τὸν ἀσπλον. Δὲν ἦσαν τοιοῦτοι ἀχρεῖοι καὶ αἰμοδόροι ἀρπαγες οἱ κλέφται ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, τοὺς ὁποῖους ἀτιμάζετε συγκρίνοντες πρὸς αὐτὰ τὰ ἐκτρώματα, ἀνάξια νὰ ὀνομάζονται ἄνθρωποι.

Ὅσον καὶ ἂν ἦτον ἀπεχθὲς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰαπετοῦ εἰς τὸν Αὐφραντῆν, οὗτος ἐδέχετο τοιαύτην συζητήσιν, διὰ νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν Τάσον τὴν περιφρόνησίν του κατὰ φρονημάτων, τὰ ὁποῖα ἐγνωρίζεν ὅτι συμμερίζεται ὁ Τάσος, καὶ ὡς ἐξ αὐτῶν προσηγήθη ἀπηνῶς πρὸς τοὺς Τριβαίους καὶ ἀναίσθητως πρὸς τὰς παρακλήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του. Δεικνύων τοιοῦτοτρόπως ὅτι εἰσδύει εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Τάσου, ἠλπίζε νὰ τὸν φιλοτιμηθῇ νὰ φανῇ ἀνώτερος τοῦ ὅ,τι ἦτο πραγματικῶς. Ὁ Ἰαπετὸς πάλιν ἠκολούθει τὴν ἐλαστικότητα τοῦ πνεύματός του

καὶ ἐκαλλώπιζεν ἀνταρτέτως ἀξιώματα τετριμμένα τῶν λεγομένων ἀνθρώπων τῆς πείρας. Συγχρόνως ὁμοίως ἤρσκειν εἰς τὸν Ἰαπετόν, νὰ κεντῇ τὸν Τάσον ἐκδικούμενος τὴν κρυφιοιάν του καὶ τὴν ἀχαριστίαν του.

— Δέχομαι, εἶπεν, ὅτι ὅλοι οἱ λητταὶ δὲν εἶναι ὁμοίως φύσεως, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς καταδιώκομεν τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς τιμωροῦμεν, τοὺς δὲ μεταλαλοῦμεν, ἐκ γνησίας καταγωγῆς, εὐλαζόμεθα καὶ πολλάκις τιμῶμεν. Θέλει ἔλθει ἡμέρα, ὅτε βλέπετε γνωρίζει, τί δύνανται οἱ τοιοῦτοι.

— Δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν, ἀπήντησεν ὁ Ἀῦφαντῆς, νὰ διακρίνω αὐτὰς τὰς δύο ποιότητας, σὰς βεβαιῶ ὅμως, ὅτι ἂν σὰς ἴδωμέν ποτε ἐρχομένους ἐν συνοδίᾳ τοιοῦτων ληττῶν, τρόμος θέλει μᾶς καταλάβει καὶ διὰ τῆς φυγῆς θέλομεν ζητήσῃ νὰ σωθῶμεν ἐκ τῶν χειρῶν τοιοῦτων σωτήρων.

— Μεταξὺ αὐτῶν θέλετε εὔρει καὶ ἐμὲ, προσέειπεν ὁ Ἰαπετός, διὰ νὰ σὰς ἐμπνεύσω θάρρος, καὶ ἀτφάλειαν.

Δὲν ἔκρινεν ὅμως πρόπον ὁ Ἀῦφαντῆς, νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸν ἀνταρτέσκον, στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν σιωπῶντα Τάσον.

— Σήμερον, εἶπεν, ἦλθα μόνον νὰ σὰς ἰδῶ, κατόπιν δὲ θέλω σὰς ὁμιλήσῃ καὶ περὶ ἄλλου πράγματος.

Ἀμφοτέροι ἀποχωροῦντα τὸν ἠκολούθησαν μέχρι τῆς αὐλείου θύρας καὶ τὴν ἐπαύριον ὁ Τάσος μόνος τὸν ἐπεσκέφθη, ὥστε πάλιν ὁ Ἰαπετός δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξηγησῇ, τί ὑπάρχει μεταξύ των.

Κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ὁ Ἀῦφαντῆς ἐξήγησεν πρῶτον πληροφορίας παρὰ τοῦ Τάσου περὶ τῶν αὐτόθι κτηνοτρόφων, καὶ λαδῶν αὐτὰς ἐν παρόδῳ ἔφερε τὸν λόγον περὶ τοῦ κτήματος Τριδῶν καὶ περὶ θάμου, ἐκθέτων ἀκριβῶς ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐπληροφορήθη. Ὁ Τάσος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ἀμηχανίαν του ἐλεγχόμενος ψεύστης παρ' ἀνθρώπου, τὸν ὅποιον ἐσέθετο διὰ πολλοὺς λόγους. Δὲν ἐπέμειναν ὅμως ὁ Ἀῦφαντῆς εἰς τὸ νὰ δεῖξῃ πρὸς τὸν θορυβῶμενον τὴν ἀντίρρῃσιν τῶν γραφομένων πρὸς τὰς πράξεις του. Ἐξ ἐναντίας ὁμιλῶν πρὸς αὐτὸν ἀπαθῶς καὶ λαμβάνων τὸ μέρος τοῦ εὐκρινούς φίλου ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν, τὸν ὁμιλήσῃ παραινέτικῶς καὶ τὸν ἐξήγησεν τὴν ἀδειαν νὰ παρεμβῇ εἰς τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸ συμφέρον ἀμφοτέρων. Ἐξηγῶν εἰς αὐτὸν πόσον ὠσελήγη προσταγόμενος ἀνέκαθεν ἐπεικῶς πρὸς τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτὸν, ἐνῶ ἄλλοι μικρολογοῦντες, καὶ φιλοτιμούμενοι, νὰ μὴ μεταλάβῃ τις ἐκ τοῦ κέρδους των, δὲν φθάνουν μέχρι τῶν προσόδων, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐκ τῶν κτημάτων του λαμβάνει. Ἐννοεῖ λοιπὸν καὶ αὐτὸς, διατί ὁ Τάσος δὲν ἐπέισθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀδελφοῦ του, εἰς τὸν δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνην περὶ τῆς πείρας καὶ τῶν γνώσεών του. Ὅταν ὅμως ἡ γνώμη τοῦ νέου τούτου συμφωνῇ πρὸς τὰς παραινέσεις ἐκείνου, ὅστις δύνανται νὰ κρίνῃ, τί τὸ ὀρθότερον, καὶ ὅταν αὐτὸ δύνανται νὰ καταστήτῃ καὶ ἄλλους εὐτυχεῖς, δὲν ἐννοεῖ πλέον, πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐναντιότητά.

Ὁ γλυκὺς καὶ παραινέτικὸς τρόπος τοῦ Ἀῦφαντοῦ, μὴ ἐπενθυμίζοντος εἰς τὸν Τάσον, τί ἄλλοτε ἔγραψε, καθησύχαζεν αὐτὸν, ὅτι δύνανται καὶ πάλιν, νὰ προσποιηθῇ τὸν πρόθυμον καὶ πεπεισμένον καὶ, τὰ πάντα παρεδέχετο καὶ ὑπέσχετο, δικαιολογούμενος διὰ τὸ παρελθὲν, ὅτι αἱ φροντίδες τῆς ὑπηρεσίας του δὲν τὸν ἐπέτρεψαν, νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσήκουσαν προσοχὴν εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, πρὸς τὸν ἀμέσως θέλει γράψῃ συναινῶν καὶ ἀρίμων αὐτὸν ἀπόλυτον κύριον νὰ πράξῃ ὅ,τι γνωρίζει.

Τὴν αὐτὴν πρόφασιν ὅμως μετεχειρίσθη καὶ ὁ Ἀῦφαντῆς, διὰ ν' ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ, νὰ γράψῃ ἀμέσως ἐκεῖ τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν θάμον, πρὸς τὸν αὐτὸς θέλει φροντίσει νὰ τὴν στείλῃ.

Ἡ ἀπροσδοκῆτος αὐτὴ παρέμβασις τοῦ Ἀῦφαντοῦ, μετατραπέντος ἀντὶ παραινέτου εἰς μετὰζόντα καὶ τόσον ἐπιμόνω: ἐπικειμένου, ἐθορύβησεν τὸν Τάσον, μὴ βλέποντα πλέον διεξοδόν, ἂν εἶδε τοιαύτην συναινέσιν, ἥτις ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν θάμον, πρὸς πράξεις ὅλων ἐναντίας εἰς τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν του. Ὑπεσχέθη λοιπὸν, νὰ γράψῃ αὐτὸς καὶ ἔδωκε λόγον τιμῆς στρατιώτου περὶ τούτου, ὥστε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ πάσης φροντίδος. Ἄλλ' ὁ Ἀῦφαντῆς εὐρίσκων τὴν περίστασιν ἀρμόδιαν, καθ' ἣν ὁ Τάσος περιπλεχθεὶς ἐντὸς τῶν παγίδων τῆς ὑπουλόγητος του δὲν ἠδύνατο ἀναιδῶς νὰ μεταβάλῃ τοὺς λόγους του, οὐδὲ νὰ σχίσῃ τὸ προσωπεῖον, παρέστητε τὸ φιλικὸν συμφέρον, ὡς παρέχον εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπεμβάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐσκόπει ταχέως ν' ἀναχωρήσῃ καὶ δὲν ἤθελε πάλιν νὰ γίνῃ φορτικὸς εἰς τὸν ἔχοντα πολυειδεῖς ἀσχολίας, ἐνῶ θέλει νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν θάμον ὡς κατόρθωμά του τὴν συναινέσιν τούτου, ἀφοῦ μάλιστα τὸν παρεκάλεσε νὰ μεσιτεύσῃ, διατί νὰ τὸν ἀρνήσῃ ὁ Τάσος αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν;

Διὰ νὰ ἐμπαρῶσῃ τὰς ὑπεφυγὰς τοῦ εἰς μάτην θρυπτομένου προσέθεσεν ὁ Ἀῦφαντῆς, ὅτι καὶ δι' ἄλλον λόγον ἐπιθυμῇ νὰ γράψῃ τῶρα ἐνώπιόν του τὴν ἐπιστολὴν, διὰ νὰ τὸν ὑπαγορεύσῃ καὶ παραινέσει τινὰς πρὸς τὸν ἀδελφὸν του.

Καὶ τοὶ ἄκων λοιπὸν ὁ Τάσος, συλληφθεὶς ὅμως ἀπροσδοκῆτως καὶ παρ' ἐλπίδα, ἔγραψε καθ' ὑπαγόρευσιν, συγχρόνως ἐπιστολὴν πῶς νὰ μεταλάβῃ τὸ γινόμενον. Διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἐμελλε νὰ πέμψῃ ὁ Ἀῦφαντῆς τὴν ἐπιστολὴν, ἅρα ἦτον εὐκόλον εἰς τὸν τὰ πάντα δυνάμενον, νὰ συλλάβῃ αὐτὴν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀκινδύνως ἠδύνατο κατὰ τὴν γνώμην του νὰ φανῇ πρὸς τὸν Ἀῦφαντῆν γενναῖος. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἔγραψε προθύμως τὰ ὑπαγορεύόμενα, ὁμολογῶν τὸν θάμον κατὰ τὸ ἤμισυ συμμετόχον, καὶ κύριον νὰ πράξῃ ὅ,τι θέλει, ἀκολουθῶν μάλιστα τὰς παραινέσεις τοῦ εὐεργέτου του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς προσέθεσεν ἄλλα ὑπερβαίνοντα τὰς προσδοκίας τοῦ Ἀῦφαντοῦ, ἀποροῦντος τῶντι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπιτυχίας του.

Ὅταν ὁ Τάσος ἀπεχώρησε περιχαρῆς εἰσεῖεν ὁ Ἀῦφαντῆς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν θυγατέρα του,

καὶ πολλάκις τὴν ἀνέγνωσε, διὰ νὰ πεισθῇ ἐντελῶς, ὅτι τὰ πάντα ἐξωμαλύνθησαν.

Παρήλθον ἐντούτοις ἡμέραι τινες καὶ οὐδεμίαν ἐφάνη ἐπιστολὴ πρὸς τὸν θάμον ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Ταχυδρομείου, ὥστε ὁ Τάσος ἤρχισε νὰ σκεπτεται, μὴ τυχὸν δι' ἄλλου μέσου προτίθεται νὰ τὴν ἀποστείλῃ ὁ Ἀῦφαντῆς; ἦτο δὲ ἀνήτυχος νὰ μάθῃ ἀκριβῶς περὶ τούτου, πρὶν νὰ φθάσῃ ὁ θάμος, νὰ πράξῃ τὸ ἀδιόρθωτον. Ἐπίσης ἀνήτυχος ἦτον ὁ τὰ πάντα περιεργαζόμενος Ἰαπετός, ὅταν μάλιστα ἐμαλιν, ὅτι ὁ Ἀῦφαντῆς παρασκευάζεται πρὸς ἀναχώρησιν.

Ἐνῶ τῶντι ἐμελλεν οὗτος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ν' ἀπέλθῃ, ὅψε τῆς ἐσπέρας τὸν ἐπεσκέφθη ὁ ποιμὴν Γρίκας Τράμεσης, ὅστις εἶχε πολὺ πρὸς αὐτὸν σέβας καὶ ἄλλοτε τὸν παρεκάλεσε ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ Τάσου, τραυματίου, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅτε ἐλείνων μὲν περιέβαλε, τοῦτον δὲ παρέλαθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ὁ Τράμεσης εἰσέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀῦφαντοῦ οὐχὶ φαιδρὸς κατὰ τὸ σῆμα, ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπος εἰσδύων καὶ δισταζών. Ἡ εὐφροσύνη τὸν ὑπεδέχθη καὶ τὸν ἀνήγγειλεν εἰς τὸν πατέρα της, ὅστις, κατὰ τὸν εὐπροσῆγορον πρὸς τοὺς ὁμοίους τοῦ τρόπον, τὸν ἔδειξε τὴν εὐχαρίστησιν του, ὅτι τὸν ἀπάντῃ ἐν Ἰπάτῃ καὶ τὸν ἐδοξάσασεν, ὅτι ἤθελεν εὐχαριστήσῃ ἐτι μᾶλλον, ἂν ἐγνωρίζετο πρὸ ἡμερῶν, ὅτι εἶναι αὐτόθι.

— Σήμερον ἔμαθα, τὸν εἶπεν ὁ Τράμεσης, ὅτι εἴσθε ἐδῶ καὶ ἦλθα νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν ὑγίειαν σας καὶ πότε ἀναχωρεῖτε, διὰ νὰ σὰς εἰπῶ τὸ κατευόδιον.

— Ἴσως ἀναχωρήσωμεν μετὰ δύο ἡμέρας.

— Κάμετε καλὰ νὰ φύγετε αὔριον, διὰ νὰ μᾶς ἔχετε συνοδίαν, διότι καὶ ἡμεῖς μεταφερόμεθα.

— Διατί νὰ μὴ περιμείνης, ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς δὲν ἀργοῦμεν;

— Ἐγὼ πολλοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶναι περιττὸν νὰ σὰς εἰπῶ, καὶ σὰς συμβουλεύω καὶ σὰς νὰ φύγετε αὔριον.

— Δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην.

— Κάμετε ὅπως γνωρίζετε, πλὴν ἂν θέλετε νὰ μὲ ἀκούσετε, δὲν μετανοεῖτε.

Ὁ σοβαρὸς τρόπος τοῦ Τράμεση καὶ τὸ παραινέτικὸν τῆς φωνῆς του καὶ κατὰ τι μυστηριώδες τοῦ λόγου του κατέστησαν περιεργὸν τὸν Ἀῦφαντῆν, ὅστις ἐνευσεν εἰς τὴν θυγατέρα του, ν' ἀπομακρυνθῇ, διὰ νὰ ἐξηγηθῇ μετὰ πλείονος θάρρους ὁ λαλῶν.

Ὅταν ἔμειναν μόνον, εἰς μάτην κατέγεινεν ὁ Ἀῦφαντῆς, νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ ἀκριβέστερόν τι. Ὁ Τράμεσης ἐπέμεινεν ἐπαναλαμβάνων πάντοτε τὸ αὐτὸ, ὅτι προτιμότερον νὰ φύγῃ τὴν ἐπαύριον, καὶ ὅτι δὲν θέλει μεταμεληθῇ.

— Πλὴν νομίζεις, ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος διὰ τῆς ἀναβολῆς;

— Δὲν γνωρίζω, εἴσθε κύριος νὰ πράξετε, ὅπως σὰς ἀρέσκει. Ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος ἐραγατοσάκις ψωμί καὶ ἄλλας εἰς τὸ σπῆτί σας, αὐτὸ σὰς λέγω, φύγετε αὔριον.

— Καλὰ εἶπεν ὁ Ἀῦφαντῆς, σὲ ἀκούω καὶ δὲν ἀμφισβάλλω. ὅτι μὲ δίδεις ἀγαθὴν συμβουλήν. Αὔριον τὸ πρῶτὸ ἀναχωροῦμεν. Ἡμεῖς ὅμως μεταβαίνομεν εἰς Λαμίαν καὶ ἐκεῖθεν ὀδηγοῦμεθα.

— Ὅταν φθάσωμεν εἰς Λαμίαν, σὰς λέγω, τί νὰ κάμετε αὔριον ὅμως τὸ πρῶτὸ σὰς περιμένοντων ἐξῆς τῆς Ἰπάτης.

— Μάλιστα, ἀρεύκτως, οὐδὲ λέγομεν εἰς ἄλλον τι, ὥστε οὐδεὶς δύνανται νὰ τὸ γνωρίζῃ.

Ὁ Τράμεσης μὲ σοβαρὸν ὄμμα ἠτένισε πρὸς τὸν Ἀῦφαντῆν καὶ κύψας πρὸς ἀποχαιρετισμὸν, πρὶν χαράξῃ, εἶπε, σὰς περιμένομεν, καὶ ἀνεχώρησεν.

Οἱ ἀγνωστοὶ εἰς τὸν Ἀῦφαντῆν κίνδυνοι, οἵτινες ἠπειλοῦν πανταχόθεν, ἦταν πολυειδεῖς. Ὁ Τάσος μὴ ἀπάντων ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν θάμον, διὰ νὰ κατακρατήσῃ καὶ καταστρέψῃ τὴν παρ' αὐτοῦ γεγραμμένην, ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ἔκτακτα μέτα, πρὸς ἃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης κατὰ τὴν συνήθειάν του κατέφευγε. Παρεσκευάσθη λοιπὸν συμμορίαν, ἥτις νὰ συλλάβῃ τὸν Ἀῦφαντῆν ἐξερχόμενον τῆς Ἰπάτης καὶ ν' ἀφαιρήσῃ ὅλα τὰ ἔγγραφα του ἀνευ ἄλλης κατοποιήσεως. Κατὰ τύχην πλησιέστερος πρὸς τὴν Ἰπάτην ποιμὴν ἦτον ὁ Τράμεσης, ὅστις διετάχθη μετὰ δύο ἡμέρας, ὅτε ἐμελλε νὰ φύγῃ ὁ Ἀῦφαντῆς, νὰ παρασκευάσῃ τ' ἀναγκαῖα πρὸς διανυκτερεύσιν. Πρὸς ποῖον τέλος ἐγένετο ἡ ἐνέδρα, δὲν ἔμαλιν ὁ Τράμεσης, ἀλλ' ἐσχῶν πολλὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν ἀγαθὸν Ἀῦφαντῆν καὶ γνωρίζων, ὅτι κατ' αὐτὰς ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ἰπάτης, εἶχε καλὸν προαισθήμα, ὅτι ἠδύνατο νὰ πᾶν τι καθ' ὅδον. Ἴσως δὲν ἤθελεν ὑποπευθῆ, ἂν ὁ Τάσος τὸν εἶδε δικταγῆν, ἀλλ' αὐτὴν διακινῶν πρὸς αὐτὸν δι' ὑποδεστέρου, καὶ μὴ τολμῶν νὰ ἐξετάσῃ περαιτέρω, δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ, ἂν ἡ συμμορία ἔγῃ ἰδίους σκοποῦς, ἢ ὑπηρετῇ τὰ συμφέροντα ἄλλων, διότι πώποτε δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τοιαύτην ἀχαριστίαν θέλει δεῖξῃ ὁ Τάσος πρὸς τὸν εὐεργέτην του, πρὸς τὸν αὐτὸς τὸν ἐσύστησεν.

Ἐξ ἄλλης συμπτώσεως ἤξωναν οἱ κίνδυνοι τοῦ Ἀῦφαντοῦ. Ὁ Ἰαπετός, διατελῶν ἀργὸς καὶ μὴ εὐρίσκων τρόπον νὰ προσδεύσῃ διὰ τοῦ Τάσου, ὅς τις ἦτον ὡς ἔγγελος ὀλιτήρης, ἔκρινεν ἀρμόδιον νὰ πράξῃ ἐν Ἰπάτῃ ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ ἐν Ἀβθίναϊς. Τίς ἀνάγκη σαπραγῆρα; προῖε. Ἐμαλιν ὅτι ὁ Ἀῦφαντῆς ἐμελλε ν' ἀπέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου μετὰ τῆς θυγατρὸς του, καὶ ἀρπάζων αὐτὴν ἐφρόνει, νὰ τὸν διδάξῃ, νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς ληττάς. Θέλει προτείνει τότε συνθήκας ὁ καλὸς πατήρ καὶ ὅρος ἐκ τῶν οὐκ ἂνευ ὁ γάμος. Ἐπλησίασε λοιπὸν τοὺς περιτριβομένους εἰς τὴν θύραν τοῦ Τάσου καὶ τοὺς ἔδωκε πολλὰς ὑποσχέσεις, ἂν συνδέσθον μετ' αὐτοῦ. Οὗτοι κρυφίως ἀνέφερον τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Τάσον, ὅστις τοὺς ἔδωκε τὴν ἀδειαν, ἔχων ἄλλα κατὰ νοῦν. Ὁ Ἰαπετός ἐμελλε νὰ τὸν χρησιμεύσῃ, διὰ νὰ καλύψῃ τὴν πρᾶξιν του, καὶ ἀφοῦ λάθῃ εἰς χεῖρας τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀῦφαντοῦ, ἐσκόπει νὰ συλλάβῃ τὸν Ἰαπετόν καὶ νὰ τὸν

ἐγκαταλείψη εἰς τὰ δικαστήρια, ἀπαλλαττόμενος αὐτοῦ καὶ συγγρόνως παρέχων εἰς τὸν Ἀὔφαντῆν ἐκδούλευσιν. Διὰ τοῦτο, ἀφίνων τὸν Ἰαπετόν νὰ ἐκτελέσῃ τὰ σχέδιά του, ὑπεκρίνετο ἄγνοιαν.

Ὁ Ἰαπετός παρεσκεύασε τοιοιτοτρόπως τὰ πάντα νομίζων ὅτι λανθάνει τὸν φίλον του, πρὸς ὃν δὲν ἤθελε νὰ κοινολογήσῃ τι, φοβούμενος ὅτι ἡ δύνατο ν' ἀπαντήτῃ ἐναντιότητα. Καὶ στολὴν ἰδίαν ἠτοίμασε πρὸς τοῦτο, τὴν ὅποιαν ἐνώπιον τοῦ κατόπτρου ἐδοκίμαζεν, ἀναλογιζόμενος τὴν ἐνώπιον τῆς ἀρπαχτησμένης, ὅταν φανῇ τοιοῦτος ἐνώπιον αὐτῆς, κρατῶν χαριέντως τὸ ἐλαφρὸν ὄπλον του καὶ περιεζωσμένος ξιφίδιον καὶ ἀγγεβόλα. Ἐνώπιον τῆς εἰκόνας του ἐξήπτετο ἡ φαντασία του καὶ ἐχειρονόμει προγυμναζόμενος.

Ἐντούτοις ὁ Ἀὔφαντῆς ἐθεώρησε σοβαρὰν τὴν παραίνεσιν τοῦ ποιμένου Τράμεση, γνωρίζων ἐκ πείρας καὶ τὴν φιλικὴν του διάθεσιν καὶ τὰ ἦθη τῶν τοιούτων, εἰς τοιαύτας περιστάσεις φοβούμενων νὰ μαρτυρήσουν, πᾶν ὅ,τι γνωρίζουν παρασκευασθεὶς δὲ καὶ προδιαθέσας τὴν θυγατέρα του, μόλις ἐπὶ τινὰς ὥρας ἀνεπαύθη, πρὶν δὲ λάμπουν αἱ πρῶται αὐγῆς τῆς ἡμέρας, ἐξῆλθε τῆς Ἰπάτης ἰππεύων παρὰ τὴν θυγατέρα του, καὶ ἀκολουθούμενος παρὰ δύω ὑπηρετῶν. Ἐν ἄκρῃ σιγῇ καὶ ὄλων ἐπινοημένων κατέστησαν τὴν πρηνῆ ὁδὸν μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ φραγγῆ, ἐνθα εὗρον τὸν ποιμένα, ὅστις τοὺς ἐδέχθη περιχαρῆς ὅτι ἤκουσαν τὴν γνώμην του, καὶ οὐδὲν ἄλλο προσέθετον, τοὺς παρεκίνησε νὰ δεύσουν εὐθὺ πρὸς τὴν Λαμίαν καὶ ἐκείθεν πάλιν ὅταν ἐνεῖται ταχύτερον ν' ἀπέλθουν.

Παρὰ τὴν δεξιὰν μεθῆν τὸν Σπερχειοῦ ἐπορευόμενοι οἱ φεύγοντες μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν Λαμίαν, ἐκείθεν δὲ κατέστησαν εἰς Στυλίδαν, διότι ὁ Ἀὔφαντῆς ἐσχόπε νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Τριβιάς μετὰ τῆς θυγατρὸς του, διὰ νὰ διαθέσῃ ἐκεῖ τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Τάσου. Ἡ φιλικὴ παραίνεσις τοῦ Τράμεση ἐματαίωσε τὰς ἐνέδρας καὶ τοῦ Τάσου καὶ τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ ἀμρότεροι μαθόντες τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνου ἦσαν λίαν κατηφείς, ἔχοντες ἄλλην ἐλαστός αἰτίαν.

ΚΑ'

Τὰ τελευταῖα συμβάντα.

—ο—

Τὰ πράγματα ἐν Τριβιάς καθεκάστην προέβαινον ἐπὶ τὸ χειρόν.

Οἱ χωρικοὶ βλέποντες, ὅτι ὁ ἦμιος καὶ πρῶτος τρόπος τοῦ Θάνου εἰς οὐδὲν συνετέλει, καὶ ὅτι αἱ εὐεργητικαὶ διαθέσεις του ἦσαν ἐπὶ ματαίῳ, τὸν περιεφρόνον. Ἐνῶ μάλιστα ἐφέρετο ἐξίσου περιποιητικὸς πρὸς τὸν ἀμειλιχτὸν Σκιάν, ἔπασχεν ὅ,τι συμβαίνει εἰς τοὺς νομίζοντας νὰ συμβιβάζουν τ' ἀσυμβίβαστα καὶ, ἐπειδὴ οὐδεὶς μέτεος ὅρος εἶναι ἐν-

δεχόμενος, ὑποσχόμενος ἐκατέρωθεν τὰ ἐναντία. Καὶ τὸν Σκιάν ἐπήγει διὰ τὴν σταθερὰν βουλήσιν του καὶ ἀένδοτον ἀυστηρότητα, φρονῶν, ὅτι μετριάξει αὐτόν, διότι τ' ἀποτελέσματα δεικνύουν ὅτι οὐδενὸς ἄλλου πλέον ὑπάρχει ἀνάγκη, καὶ τῶν χωρικῶν ὑπέθαλπε τὰς ἀπομαρνανθείσας ἐλπίδας προτρέπων αὐτούς εἰς ὑπομονήν, δεῖσι ἐντός ὀλίγου θέλει ἔχει τὰ μέσα νὰ φέρῃ τὴν ποθουμένην θρασκίαν. Ἐἰς ἐκ τούτου ὅμως εἰς μὲν τὸν Σκιάν ἐφαίνετο μωρός καὶ γελοῖος, νομίζων ὅτι, ἀφοῦ παύσῃ ἡ ἀυστηρότης, δὲν θέλει παύσει καὶ ἡ ὑποταγή, εἰς δὲ τοὺς χωρικοὺς ἀπαταροὺς καὶ κλάυος, ὁποῖος ἐδείχθη καὶ ὁ ἀδελφὸς του, ἡ ὡς οὐτιδανὸς καὶ ἴπκος παράσειρος, ἡ κατὰ τὸ λέγειν αὐτῶν πέμπτος τροχὸς τῆς συντριβούσης αὐτοὺς ἀμάξης.

Ἡ ἀγανάκτησις ὄλων εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἔπακρον, διότι μικρὸν τι μόνον ἔσπειραν, καὶ βραδέως, τὸ ὅποιον δὲν ἐμελλε νὰ τοὺς ἐξαρκήσῃ μέχρι τῶν μέσων τοῦ προσηκούστος χειμῶνος, ἡ δύνατο δὲ ἤδη νὰ ὑπολογίσουν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν οὐδὲν θέλουν ἔχει πλέον κτήνος, διότι ἐκτός ἐκείνων ὅσα ἐχρησίμευσαν πρὸς βρώσιν, ἄλλα ἐξεποίουσαν, διὰ νὰ πορισθῶν τ' ἀναγκαῖα πρὸς πόσιν τοῦ Μαστιγοφόρου καὶ τῶν δορυφόρων του. Ὁ Θάνος βρητῶς ἐπέμεινε νὰ μὴ αὐξήσῃ ἡ χρησιμότης αὐτοῦ καὶ διένειμεν εἰς τοὺς χωρικοὺς τὰ ὀλίγα χρήματα, ὅσα ἐφερε μεθ' ἑαυτοῦ. Οὐδεμία ὅμως ὡς ἐκ τούτου προήλθεν ἀνακούρισις.

Ἐἰς ἐκ τῆς ἀγανακτικῆς ταύτης ὑπερίσχυσαν οἱ βικιότεροι καὶ τῶν πρῶτερων οἱ λόγοι δὲν εἰσῆκουόντο πλέον. Ὁ Πάρεδρος καὶ ὁ Ἰερεὺς ἐθεωροῦντο ἐντελῶς ἀνάξιοι. Πόσον ἠλαττώθη ἡ βαρύτες τοῦ λόγου των ἐφαίνετο, καθ' ἣν στιγμῇ ὁ Ἀἰμαρχὸς ἐξήτησε κατ' ἀνωτέραν διαταγήν τὴν παράδοσιν τῶν στρατευσίμων εἰς μάτην ὁ Πάρεδρος καὶ ὁ Ἰερεὺς μετεχειρίσθησαν ὅλην τὴν εὐγλωττίαν των, διὰ νὰ πείσουν τοὺς χωρικοὺς, ὅτι τὸ συμφέρον αὐτῶν ἀπαιτεῖ νὰ δευθῶν εὐπειθεῖς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ νὰ μὴ δώσουν εἰς αὐτὴν αἰτίαν ὀργῆς, ἐνῶ μέλλουν νὰ ἐπικαλεσθῶν τὴν ἀντιλήψιν τῆς. Μόνος ὁ γέρον Λαχανόπουλος συγκρατεῖται, ἡ Ἀσχημῖνα ὅμως ἀπῆντηεν ἀποτόμως καὶ ἐφυγάδευσε τὸν υἱόν της, ὡς ἐφυγαδεύθη καὶ ὁ Ταγαρόπουλος.

Οἱ πρῶτοντες τῆς Ἐπαρχίας ἐδὴλον εὐχαρίστως προβαίνουσιν τὴν σύγκρισιν καὶ αὐξάνοντα τὸν ἐρεθισμὸν, καὶ ἐσκάλουν τὸ πῦρ, ὥστε νὰ καταστήσων ταχύτεραν τὴν σύγκρισιν. Δεικνύοντες εἰς τοὺς χωρικοὺς, ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ὁδὸς σωτηρίας, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ χωρίον των διασκορπιζόμενοι ἐνὶ ἐκείνῃ, ἐμελλόν νὰ δώσουν παραδειγμάτων εἰς τοὺς λοιποὺς, νὰ μὴ ἐμπιστεύωνται εἰς νεφελὰ, ζένον τοῦ τόπου. Διὰ τῆς διασκορπίσεως ἐμελλε καὶ αὐτὸς νὰ στερηθῇ τῶν μέσων, νὰ καλλιεργήτῃ τὰς γαῖας του καὶ τοὺς ἀγροὺς εἰς τὰ ὅμματα ὄλων νὰ φαίνεται ὡς κινὸς ἐχθρὸς, οὐδὲν δυνάμενος κατ' αὐτῶν νὰ πράξῃ.

Ἄν καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν εἶχον πρὸς τὸν Θάνον τὴν

αὐτὴν, οἶαν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀποστραφῆν, δὲν διέφρουγεν ὅμως τὴν παρατήρησιν του, φιλανθρώπως πρὸς αὐτοὺς διακειμένον, τὸ ἐνδοθεν καυχάζον τῆς ὀργῆς των. Εἰς αὐτόν ἐφαίνετο δικαία ἡ αἰτία τοῦ πάθους των, καὶ ἐνῶ δυστυχῶς ἐδὴλεπον ἀποσθενόμενος τὰς ἐλπίδας, νὰ μεταβάλλῃ τὰ πράγματα, ἔτι μᾶλλον ἐμύχλει. Ἰστον ὠχρὸς καὶ ἄφρονος, φεύγων τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνος ὑπελόγιζε τὰς ἡμέρας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπρεπε νὰ φανῇ, ἂν ὁ Ἀὔφαντῆς παρέχῃ τὴν μετειπίαν του καὶ ἂν αὐτὴ δύναται νὰ ἴσῃ τελετήριος. Καθ' ὅλους τοὺς τρόπους ἐπρεπεν ἤδη νὰ ἔχῃ ἀπάντησιν, ἐνῶ δὲν εἶχον, ὥστε καὶ τὸ μικρὸν αὐτὸ σημεῖον τοῦ ὀριζήστος του, ὅθεν ὑπέλαμπεν ἄκτις φωτὸς, ἐξέλιπεν ὑπὸ τὸ καλύπτρον τὰ πάντα σκότος, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ μέχρι τελευταίας βρῆνδος τὸ πικρὸν ποτήριον, τὸ ὁποῖον τὸν παρέσχεν ὁ ἀδελφὸς του, ἀποθαρήσων πλέον ἐπ' ἀκμῆς ἦτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ πάντα. Ἡ κατατροπῆ τῶν σχεδίων του εἶχε τοσοῦτω μᾶλλον τὸ λυπηρὸν, ὅσῳ θελκτικώτερον ἦτον ἡ ἐπιτυχία των, ἐξ ἧς ἐμελλε νὰ προσέλθῃ οὐ μόνον ἡ εὐτυχία του, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἐδοκίμαζεν ἐπομένως τὸ ἄλγος ἐκείνου, ὅστις βλέπει συγκραταστρεφόμενος εἰς τὸ αὐτὸ ναυάγιον ὅσους ἐπόθει νὰ σώσῃ. Καὶ μετὰ τὸ ναυάγιον τοῦτο λητμονηθεὶς παρὰ τοῦ εὐεργέτου του, ὅστις ἴσως τὸν θεωρεῖ ἀνάξιον τῆς προσοχῆς του, ὡς οὐδὲν κατορθώσονται, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς σκληρότητος τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν ἐπιθυμεῖ ἴσως νὰ ἔχῃ σχέσεις καὶ μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ παρρησίαν ἡ δύνατο νὰ λάβῃ ἐνώπιόν του, καὶ πᾶν ἄλλο τι ὤφειλε νὰ δοκιμάσῃ παρὰ νὰ στραφῇ εἰς Θεσσαλίαν καὶ νὰ προσέλθῃ πάλιν πρὸς αὐτόν. Ὁ τὰ πάντα περὶ ἑαυτὸν βλέπων μισητὰ, ἀποτρόπαια καὶ ἄγρια, ἐπὶ τέλους ἐξαγριόσεται καὶ καθ' ἑαυτοῦ, μεταφύρων ἐντὸς τὴν περὶ τῶν ἐξω κρίσιν του, καὶ τὸ ἐπικρατέστερον αἴσθημα συσπᾶ τὰ πάντα εἰς τὸν ῥόδον του.

Δὲν ἐγνωρίζεν ὁ Θάνος, ὅτι ὁ Ἀὔφαντῆς εἶχεν ὅσον καὶ αὐτὸς συμφέρον νὰ εὐδοκίμησων οἱ ἀγαθοὶ σκοποὶ του, καὶ ὅτι μετὰ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ συνεδέετο καὶ ἄλλου προσώπου ἡ εὐδαιμονία. Σπεύσας οὗτος νὰ μεταβῇ εἰς Ἰπάτην καὶ κατορθώσας νὰ λάβῃ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Τάσου τὴν σπουδαιότητα ἐκείνην ἐπιστολὴν, δὲν ἐγραψε πρὸς τὸν Θάνον, διότι ἐσχόπε νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως καὶ νὰ συνεργασθῇ εἰς τελειὰν ἀποκατάστασιν τῶν ἐν Τριβιάς πραγμάτων. Ἦδη ἦτο καθ' ὁδὸν καὶ ἄμα ἀναβὰς εἰς Ἀθήνας ἐκ Πειραιῶς, ἐνθα ἐφθασε διὰ θαλάσσης, ἐτάχυνε πρὸς τὸν Ἰσθμὸν, ἐκπληρῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς θυγατρὸς του, τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον ἐραυδρύνετο, ὅσῳ προσήγγιζον εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον, καὶ ἠύξανεν ἡ βεβαιότης, ὅτι μέλλει νὰ φέρῃ εὐάρεστον ἀγγελίαν πρὸς τὸν ἀδίκως πάσχοντα, τὸν ὅποιον δὲν θέλει ἐγκαταλείψῃ πλέον, πρὶν τὰ τῆς τύχης του παγιωθῶν. Πέραν τῆς αἰτίας ταύτης μεταβολῆς τῶν πραγμάτων δὲν ἐξετείνοντο αἱ ὁρμαὶ τῶν πόθων τῆς, ἀναστελλομένων ὑπὸ τῆς φυσικῆς σεμνότητος, ὡς τὰ ἐλαύνοντα κύματα ἀπο-

σείδωνται προσπίπτοντα ἐπὶ τῆς φαινώδους ἀκτῆς. Ἡ πατρικὴ μέριμνα καθυσχύρασε τὴν καρδίαν τῆς καὶ κατέπαυσε πάντα σάλον ὑπὸ τὸ φιλοστοργὸν καὶ θερμὸν βλέμμα ἐκείνου, ὅστις οὐδενὸς κόπου ἐφείδετο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς. Ὡς ὁ πολὺπικρὸς ἐχεται τῆς πέτρης προσέκειτο εἰς τὸν πατέρα τῆς, περιποιουμένη αὐτὸν καὶ προσέχοντα νὰ μαντεύσῃ ὅ,τι εἶχεν ἀνάγκη, διὰ νὰ καταστήσῃ ἥσυχον ἐκείνον τὴν καθ' ὅδον δίκιταν. Ὅσον καὶ ἂν ἐσπεύδον ὅμως, ἡ ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ὁδὸς κατὰ γῆν εἶχε πολλὰς δυσχερείας καὶ πολλὰς κερταλῶν ἡμέρας ἕως ὅσῳ νὰ φθάσων εἰς τὸ χωρίον Τριβιάς, μικρὸν δὲ πρὶν φθάσων εἰς αὐτὸ, ἐμαθον τὰ αὐτὴ συμβάντα. Ἐνῶ οἱ χωρικοὶ ἦσαν ἄκρως τετραγαγμένοι, ἀπειλούμενοι νὰ ὑποπέσουν εἰς καταδιώξεις διὰ τὴν μὴ παράδοσιν τῶν δύο στρατευσίμων, ἦσαν συγγρόνως ἐν πλήρει ἀμηχανίᾳ, πόθεν νὰ πορισθῶν τὰ πρὸς διατροπῆν τοῦ Σκιά καὶ τῶν δορυφόρων του ἀναγκαῖα. Αὐτὸς ὅμως εἶχεν ὑπόνοιαν, ὅτι οἱ χωρικοὶ ἐκρυψαν τὰ κτήνη των, διὰ νὰ προσποιηθῶν ἐνδειαν καὶ ν' ἀρνηθῶν τὰ ὀφειλόμενα. Διὰ νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ὑπονοίας του ἐξῆλθεν εἰς ἐξέτασιν ὄλων τῶν πέριξ τόπων, ἐνθα ἡ δύνατο νὰ γίνῃ τοιαύτη ἀπόκρισις. Ὡς ἐμπειρὸς περὶ τὰ τοιαῦτα ἡρῶνητην ὄλας τὰς διασφάγας καὶ τὰς πτυχὰς, ἀντὶ δὲ κτηνῶν εὗρεν ἐντὸς χαράδρας τὸν δραπέτην Ταγαρόπουλον. Πλήρης ὀργῆς διότι δὲν ἀνεκάλυψε τὸ ζητούμενον, ἐξέβαλεν ἐκ τῆς φολεῆς του τὸν Ταγαρόπουλον διὰ τῆς μάστιγός του, καὶ τὸν διέταξε παρευθὺς νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς ἀπαιτούσας αὐτόν ὡς κληρωθέντα στρατεύσιμον ἀρχάς. Οὗτος ἀποστραφείς πίσης ἐλπίδας νὰ διαρύγῃ τὴν καταδίωξιν του, ἀφοῦ καὶ ὁ Σκιάς ἐτάχθη κατ' αὐτοῦ, ὡς ἐκφρων προσεδραμεν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀναφλέγων τὸ πάθος ὄλων τῶν ἡδὴ ἐξηγμένων ὡς ἐκ τῶν πολυειδῶν καταλίψεων, τῶν μαστιγώσεων καὶ τῆς προσδοκιωμένης ἀγριότητος ἐκείνου, ὅστις δὲν ἡ δύνατο πλέον νὰ εἴσῃ ὑπάρχοντα, ὅσα κατέφαγε, τοὺς παρέσυρεν εἰς πᾶσαν βιαιότητα.

— Δὲν ἔχει, τοὺς εἶπεν, οὐτ' ἐμπρός οὐτ' ὀπίσω, ἢ αὐτὸς, ἢ ἡμεῖς, ἢ πρέπει νὰ σκορπίσωμεν ὄλοι εἰς τὸ ἀνάθεμα, ἢ νὰ λείψῃ τὸ θεῖον ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς . . . Ὅστις ἔχει ψυχὴν ὡς με ἀκολουθήσῃ.

Ἡ ἐκμανὴς παραφορά του, τὸ πυρῶδες τοῦ φοινιχθέντος προσώπου του, τὸ ὕραιμον καὶ φοβερὸν τοῦ βλέμματός του, ἡ ἀνορθωθείσα κόμη του, ἡ ἐμφρασις τοῦ λόγου του καὶ τὸ ἀτρόμητον τῆς παρρησίας του, ἠλέκτρισαν τοὺς προσελθόντας καὶ τοὺς ἐνέπνευσαν μένος καὶ θυμὸν.

— Ἴδου ἡ ὥρα ! . . . ἀνεβόησε στενωπορεῖα τῆ φωνῆ, ἐμπρός ! καὶ στραφεὶς ἐβάδισε με στερεὴν βήμα πρὸς τὴν καλύβην τοῦ Σκιά, ὄλοι δὲ τὸν ἠκολούθησαν.

Τὸ θάρρος τῶν προκαλοῦντων ἐπέβρωσε τὸ φρόνημά του, ὁμοῦ δὲ εἰσέβαλον εἰς τὴν καλύβην τοῦ Σκιά καὶ ἤρπασαν τὰ ὄπλα του μεθ' ἐστρά-

φισαν κατ' αὐτοῦ. Οὗτος εἶδε μὲν τοὺς χωρικοὺς ἀθρόους ἐξερχομένους τοῦ χωρίου, δὲν ἐνόησεν ὄμως, μέχρι τίνος πρῶτον ἢ τὸ λῆμα τῶν καὶ βαρὺς κατευθύνθη ἐπ' αὐτοὺς κραδαίνων τὴν μάστιγά του.

— Ἀσῆτατε νὰ πλησιάσῃ, ἐκραζεν ὁ Ταγαρόπουλος, παρασκευάζων τὸ ὄπλον καὶ συγχρόνως κρύπτων αὐτὸ ὑπὸ τὸ περίδημα του.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐφάσε καὶ ὁ Θάνας καὶ ἐνόησεν ἀμέσως, ὅτι πρόκειται αἰματηρὰ σύγκρουσις. Μὴ ἔχων ἐλπίδα νὰ καταπράνῃ τὸ ἄγριον ἦθος τοῦ Σκιᾶ ἐστράφη πρὸς τοὺς χωρικοὺς, διὰ νὰ τοὺς προσέβῃ ὡς ἡτιωτέρους νὰ υποχωρήσουν.

— Μάλιστα! εἶπεν ὁ Ταγαρόπουλος, νὰ κλίνωμεν τὴν βίβλιν, νὰ μᾶς πατήτε! . . . Ὁ ἕνας γλυκὰ λόγια καὶ ὁ ἄλλος φάλαγγα! . . . Μὲλι καὶ ζῆλι! . . . Ἡζώ φίλι! . . .

— Ἡζώ φίλι! . . . ἐπανέβλεπον ὅλοι.

Εἰς μάτην, ἐνῶ ἐτάχυνε τὸ βῆμα ὁ Σκιᾶς καὶ οἱ δορυφόροι του καὶ σχεδὸν ἐνέκειντο, ὑψῶν τὰς χεῖρας ὁ Θάνας καὶ σχετικῶς ἐδέετο τοὺς χωρικοὺς, ν' ἀπέλθω, ν' ἀπέλθω, ν' ἀπέλθω, ὅτι ταχέως θέλουν διορθωθῆ τὰ πάντα, ὅτι περιμένει ἐπιστολάς καὶ ὅλα εὐαρέστους καὶ ὅτι θέλει ἀποπεμφθῆ ὁ Σκιᾶς καὶ οἱ δορυφόροι του. Αὐτοὶ ἐντοσούτω προσήγγισαν, πάντοτε φρονούντες ὅτι οἱ χωρικοὶ ἦταν ἀσπλοὶ καὶ ἤδη ἐφόρμων λάβροι.

— Τί περιμένετε, ἐφώναζεν ὁ Ταγαρόπουλος, βαρεῖτε! . . .

Ἐν ἀκαρεῖ ἐκένωσαν τὰ πυροβόλα τῶν καὶ οὐδεμία σφαῖρα ἐλάνθανε, πρῶτος δὲ μεταξύ τῶν πεσόντων ἦταν ὁ δυστυχὴς Θάνας καὶ μόνος διεσώθη ὁ Ἀγριόγατος, ὅστις ἀμέσως ἐστράφη εἰς φυγήν.

Οἱ χωρικοὶ ἀνεσκήρτησαν καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν πτωμάτων, διὰ νὰ βεβαιωθῶν, ἂν ἦτο τέλειον τὸ ἔργον. Ὁ Ταγαρόπουλος παρελθὼν τὸν νεκρὸν τοῦ Θάνου. — Δὲν δαγκάνει πλέον τὸ φίλι! εἶπεν εἰρωνευόμενος σατανικῶς. Οἱ χωρικοὶ ἐλάγχασαν, ἐπαναλαμβάνοντες Ὅχι! δὲν δαγκάνει!

Ἐπῆλθον τότε ὁ Πάρεδρος καὶ ὁ Ἱερεὺς καὶ ἰδόντες τὸν λύθρον ἀνεστέναζαν οἰωνίζόμενοι νέα δυστυχήματα.

— Τί κάμντε; ἀνέκραζεν, ὅλους μᾶς κατεστρέψατε! . . .

— Ἀν' ἔχῃς ὄρεξιν τὸν βούρβουλα, ἀπήντησε φρονῶντος ὁ Ταγαρόπουλος, ἰδοὺ αὐτὸς δὲν ἔπαθε τίποτε! καὶ κύβλας ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἐκτάδην κειμένου Σκιᾶ καὶ πνέοντος τὰ λοιπῆα.

— Καὶ αὐτὸν τὸν χρηττὸν νέον, εἶπε περιπαθῶς ὁ Πάρεδρος, τί κακὸν εἶς ἕκαμε, νὰ τὸν φονεύσῃς;

— Σὲ ἤρσαν τὰ γλυκὰ λόγια του; . . . τὰ παρκαυδάκια; . . . καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ ἄς ἀποθάνουν τῆς πείνας, φθάνει ν' ἀκούσῃ γλυκὰ λογάκια ὁ Πάρεδρος.

— Ὁ δυστυχὴς! ἀπήντησεν οὗτος, εἰς τὸ μὴ νίγκει τὸν εὖρος τὸ βόλι καὶ νομίζεις ἐκαμῆθησεν ἡσυχία, χωρὶς ἐλεγχὸν συνειδήσεως.

— Ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ, προσέβηκεν ὁ Ἱερεὺς, τὸ πρόσωπον λέγει, ὅτι δὲν εἶχε κακὸν ἢ ψυχὴ του

καὶ πάντοτε τὸν καλὸν λόγον εἰς τὸ στόμα. Κύριος οἶδεν ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς! . . . Ἄς δῶνται αἱ αἰτίαι! . . .

— Ἡμεῖς, ἡμεῖς, ἀνέκραζεν ὁ Ταγαρόπουλος, δίδομεν λόγον καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Μετὰ τὴν πράξιν ἤρξαντο νὰ στέπτωνται τὰς συνεπειὰς οἱ χωρικοὶ. Ἄν καὶ πρὸς καιρὸν ἀπηλλάτταντο τοῦ ζυγοῦ, ὁ περιβαλὼν ὄμως αὐτὸν περὶ τὸν πρᾶγλόν τῶν ἐσώζετο καὶ ἠδύνατο νὰ γίνῃ σκληρότερος ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν δικαστηρίων πρὸς τιμωρίαν τοῦ καιουρηγῆματος. Ταῦτα ἀναλογιζόμενοι καὶ λέγοντες πρὸς ἀλλήλους προέβαινον κατακρίνοντες τὴν πράξιν καὶ ὁ βῶς τῆς ἀντιδράσεως ἤρξανε. Διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀποδοκιμασίαν τῶν, ὥστε νὰ χωρισθῇ ἡ τύχη τῶν αὐτουργῶν, ἀπεράσισαν ν' ἀναγγείλουν εἰς τὴν ἀρχὴν τὰ γενόμενα καὶ νὰ ἐνταριάσουν μετὰ ταῦτα τοὺς νεκρούς.

Διεδόθη λοιπὸν ἀμέσως ἡ εἰδήσις τοῦ συμβάντος καὶ καὶ ὁδὸν ἤκουσεν αὐτὴν καὶ ὁ Ἀύφαντῆς μικρὸν μετὰ τὴν πράξιν αὐθημερῶν. Ἀκριβῶς τί συνέβη δὲν εἰμαθεν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Τριβῶν ἔγιναν φόνου. Τὴν εἰδήσιν ταύτην δὲν ἠδύνηθη νὰ κρύψῃ εἰς τὴν Εὐφροσύνην, διότι ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῆς ἠκούσθη ἡ φήμη. Τεθορυβημένοι ἐρθασαν τὴν ἐπαύριον εἰς τὸ χωρίον Τριβῶν καὶ πρὸ τῆς θύρας τῆς Ἐκκλησίας εὗρον τὸν νεκρὸν τοῦ Θάνου. Ἡ Εὐφροσύνη μόλις ἰδοῦσα τὸ οἰκτρὸν καὶ ἀπροσδόκητον θέαμα ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου χαμκι, πρὶν δυνηθῆ τις νὰ κρατήσῃ αὐτὴν πίπτουσαν. Ἡ ἡ πτώσις ὑπῆρξε βραβεῖα καὶ καιρὸν ἐπῆλθε τραῦμα, ἢ ὁ τρόμος τοῦ αἰφνιδίου συναντήματος συνετέλεσεν εἰς τοῦτο, ἢ δυστυχὴς Εὐφροσύνη ἔπεσεν ἄπνοος καὶ δὲν ἠγέρθη πλέον. Οἱ χωρικοὶ ἔδραμον εἰς βεήθειαν τοῦ δεινοπαθούτος πατρὸς τῆς, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησε πλέον εἰς τὸ ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν παραδούσαν τὸ πνεῦμα.

Τὴν ἀπαρηγόρητον θλίψιν τοῦ Ἀύφαντοῦ συναμερίσθησαν ὅλοι οἱ χωρικοὶ, ἔσαν ἔμαθον ἐκ τῶν συγκοιμημένων καὶ ἀσυνκρτήτων λόγων του τὸν σκοπὸν τῆς ἐλευθερίας του, τὴν ἀγαθὴν καρδίαν τοῦ Θάνου, τὴν ὑπερ' αὐτῶν προαίρεσίν του, τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν του ἐνέργειαν καὶ τὸ δεινότερον, ὅτι τὰ πάντα ἐματαιώθησαν διὰ τῆς στυγεραῆς ταύτης πράξεως, καὶ οὐδεμία πλέον ἐλπίς βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν. Αἱ φοβεραὶ τῶν ἀραι κατὰ τῶν αὐτουργῶν οὐδὲ τοὺς νεκρούς ἠδύνατο ν' ἀναστήσουν, οὐδὲ νὰ καταπράνουν τὸ ἀθεράπευτον τραῦμα τῆς καρδίας τοῦ Ἀύφαντοῦ. Καὶ οἱ αὐτουργοὶ πεισθέντες περὶ τοῦ κακοῦ, τὸ ὅποιον ἐπραξαν, καὶ φοβούμενοι τὴν ὀργὴν τοῦ πλήθους καὶ τὴν καταδίωξιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ἐδραπέτευσαν.

Ὁ Ἀύφαντῆς ἠέλησε νὰ συγκηδεύσῃ ἑαυτὸν τὸν Θάνον καὶ τὴν Εὐφροσύνην καὶ μετὰ γόου καὶ κοπετοῦ παρηκολούθησαν ὅλοι οἱ χωρικοὶ, συνέβησε δὲ αὐτοὺς μακρὰν τοῦ μινανθέντος χωρίου παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, ὑπὸ τὴν σκιάν ἄλσους, καὶ ἐ-

πέθετε πλάκα ἐξ ἀρχαίου μνημείου σωζομένην ἐκεῖ. Ὁ Ἱερεὺς Παπα Βλάτης ἐπέγραψε δι' ἀνδρακοὺς τὰ ὀνόματα Θάνας καὶ Εὐφροσύνη, ἂν δὲ ἀμέσως ἐξηλειφῆσαν τὰ λυγρὰ γράμματα, σώζονται ὄμως ἀνεξάλειπτα εἰς τὴν μνήμην τῶν χωρικῶν, οἵτινες ὡς ἐπεισοδιῶν τῶν ἰδίων δυστυχημάτων διηγούνται τὰ πηλῆματα τοῦ Θάνου καὶ τῆς Εὐφροσύνης. Ἰσχυρίζονται μάλιστα, ὅτι ἐνίοτε, ὅταν τὰ πάντα σιγοῦν καὶ μόνον ἤγῃ τὸ κελάδημα τοῦ ποταμοῦ, περὶ τὸν ὄρθρον, πρὶν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἀποδιώξουν τὰς σκιὰς τῆς νυκτός, ἀκούεται ὑπὸ τὰ δένδρα μελωδική φωνὴ ψαλλόντων Ὠσανά.

Ὅστις ἐπισκεφθῆ τὰς Τριβὰς, δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν χωρικῶν, νὰ τὸν διηγήσων παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ, ὅπου εἶναι τὸ μνήμα τοῦ Θάνου καὶ τῆς Εὐφροσύνης. Ἄμφι δὲ ὕψω φουγγρὸν κελαδεῖ δι' ὄρθρον μηλέων. Ἐκεῖ ἀκούων παρ' αὐτῶν τῶν χωρικῶν τὸ ἀφέλεις διήγημα τοῦ δυστυχοῦς τέλους αὐτῶν, τῶν ὁποίων ὁ πρὸς ἀλλήλους πόθος δύναται νὰ παραβληθῇ πάλιν πρὸς αὐτῶν τῶν ἰδίων μόνην τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐλάβειαν, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν, βρεγόμενος ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἄλσους ἴσως ἐκφωνῆται τὸ τοῦ ποιητοῦ: Date manibus lilia plenis.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΡΩΤΗ

ΤΟΥΡΚΟΦΡΑΓΚΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ.

Ἡ ἀξιοδραματίστως ἱστορία τοῦ Τζήμου, ἢ ἄλλως συνηθέστερον Ζιζήμου καλουμένου, υἱοῦ τοῦ περιβοήτου κατακτητοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλτάνου Βαϊαζήτου, κατὰ τινὰς δὲ καὶ ἐγγόνου Σουλτάνου Ἑλληνίδος, ὑπάρχει, φρονούμεν, ἀρκούντως τοῖς εἰδήμοσι γνωστὴ, ἵνα μὴ κατ' ἔκτασιν ἐπιχειρήσωμεν ἐνταῦθα τὴν συγγραφὴν τῆς. Τοῦ προσώπου τούτου αἱ δραματικαὶ περιπέτειαι καθηροῦσθαι ἄλλοτε ὡσαύτως τὸν χριστιανικὸν τῆς Δύσεως κόσμον, καὶ τὸν θάρσαρον τῆς Ἀνατολῆς, συνεγράψαν ἀπομνημονεύματα, συντάχθησαν μυθιστορήματα, διηγούμενα περιπαθῶς τὰ βασάνά του, τὰς ταλαιπωρίας του, τὸν φοικώδη του θάνατον. Ὁ Τζήμος ἐγρημάτισεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἱστορικὸν συγχρόνως; ὑποκείμενον, καὶ φανταστικὸν δημοῦργημα, οὗ αἱ τύχαι συνετάραξαν τὰ πλήθη, καὶ διηγείραν οἴκτον γενικόν. Καὶ τῷ ὄντι, τίς ἄλλος βίος τραγικώτερος τούτου; — Εἰς τῶν υἱῶν τοῦ καταφοβίσαντος τὴν Εὐρώπην ἅπασαν Μωάμεθ

τοῦ Β', περιπίπτει, ἔνεκα προδοσίας καλογηρικῆς, αἰγμάλωτος εἰς χεῖρας προστατῶν χριστιανῶν, καὶ δι' ἑτέρας ἱερατικῆς προδοσίας παραπέμπεται δέτμις ἀπὸ φρουρίου εἰς φρούριον, ἀπ' αὐλῆς εἰς αὐλὴν, πωλεῖται, ὁ ἄλλιος, ὡς κτῆνος πρὸς δολίους καὶ χρυσωνήτους ὑπεραπιστάς, ἐπιβουλευομένους τὴν τιμὴν του, τὴν ἄρκειαν του καὶ ὄλην τὴν διὰ ἄρκειαν τῆς πολυχρονίου του φυλακίσεως ὑπόβλεπεται ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ὡς Χριστιανόφιλος, ἐν δὲ Γαλλίᾳ καὶ Ρώμῃ ὡς ζηλωτῆς Μωαμεθανός, ἢ ὡς ἀσπασθεῖς κρυφίως τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν ᾗ καὶ πρᾶγματικῶς ἀπέθανον μάρτυρες ὁ υἱὸς του, καὶ δύο ἐγγόνου ὑπομένει θαρσάλως ἐπὶ δεκατρία ἔτη κακότητες, ὕβρεις κινδύνους παντοίου εἶδους τιτρώσκειται ἐν τῇ εἰρκτῇ ὑπὸ ἐρωτος τρυφεροῦ, ἐμπνεομένου αὐτῷ παρὰ τίνος σεμνῆς κερθένου, θυγατρὸς τοῦ δεσμοφύλακος, τὸν ἐρωτα δὲ ταῦτον διαποιοῦσιν εἰς στίχους γέμοντας στεναγμῶν καὶ δακρύων ἐπὶ τέλους, καὶ ὑψήγησιν τοῦ Πάπα δηλητηριάζεται ἐν Νεκπόλει, τελευτᾷ τὸν οἰκτρὸν βίον ἐν ὀδύνασι, καὶ μὴδὲ τοῦ τάφου τὸ ἀτυλὸν ἀξιοῦται ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ τῆς ἐξορίας του! — Φεῦ, ὅποια Ἰλιάς πύθων, ὅποια στυγερά κακουρήματα σεμνυόμενα ὑπὸ τὸ ἱερὸν ἄμφιον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ ὄντως ἄξια τῆς σκανδαλώδους κυβερήσεως τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου ΣΤ'! — Οἱ συμφορῶν πληθὺς συγκαταπίπτει ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός!

Ἄν δικαίως ἢ ἀδίκως ὁ Τζήμος ἐναπέβλεψεν εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρικοῦ του θρόνου, τοῦτο ἄδηλον εἰσέτι μένει καὶ φιλονεικούμενον. Αὐτοὶ τῆς Τουρκίας οἱ χρονογράφοι διχοφρονοῦσι. Διότι, ἀληθῶς μὲν ὁ Βαϊαζήτης ἦν υἱὸς πρωτότοκος, ἀλλ' ὄμως ἐγενήθη πρὶν ἢ τελευτήσῃ ὁ πάππος; τοῦ Ἀμουράτης, καὶ ἀναγορευθῆ Σουλτάνος ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Τζήμος, τεχθεῖς ἐξ ἑτῆ μετὰ τὴν ἄλωσιν Κωνσταντινουπόλεως καὶ βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Μωάμεθ, ἐκλήθη κατὰ τὸ Βυζαντινὸν ἔθος Πορφυρογέννητος, ὅθεν καὶ παρὰ τῆς ἰδίας μητρὸς ἐπακιδεῦτο ὡς ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ στέμματος. Διὸ καὶ πολλοὶ τῶν πατῶν, οὐλεμάδων, καὶ προύχόντων, μάλιστα ὁ Μέγας Βεζύρης Ν. Καντζῆς Μεχμετ Πασᾶς, ἐνεβάρρουν τῆς Σουλτάνας τὰς εὐχὰς, προστίμων τὸν Τζήμον, καὶ ἠτοίμαζον αὐτὸν παιδιόθεν εἰς τὴν βασιλείαν.

Πολλάκις ὄμως ἡ τύχη, τὴν πλάστιγγα τῆς ἀνθρωπίνου δικαιοσύνης ἐπιβαρύνουσα, ἐβέβησεν ἀυθαρέτως περὶ νομιμότητος καὶ παρανομίας. — Δις ἡττηθείς ὁ Τζήμος εἰς μάχην πεισματώδη, κινήθησεν κατὰ τοῦ καβέζαντος τάχιον τὰ σκῆπτρα Βαϊαζήτου, περιεπλανήθη εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια τὰ μάλλον ἀπόσιτα τῆς ἐλάσσινος Ἀσίας, παρακολουθούμενος μόνον ὑπὸ τινῶν πιστῶν ὑπαδῶν συμμεριζόμενων τὸ φρόνημά του καὶ τοὺς κινδύνους του, διωκόμενος ὡς περ θηρίον εἰς ἄγρια δάτη, ἐξαιτούμενος πολλακίς ἄρτον καὶ καταφύγιον παρὰ χριστιανοῖς ὑπηκόοις, καὶ στερούμενος τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸ ζῆν. Ὀλίγον ἔτι καὶ περιέπιπτε βεβαίως εἰς τὰς

ἐνέδρας τοῦ ἀδελφοῦ. Μὴ δυνάμενος οὖν νὰ διαμεί-
νη περαιτέρω εἰς χώραν ἐνθα ἡ ἀδυσώπητος τοῦ
Βαϊαζήτου καταδιώξις ἐπαλλαπλασιάζον ἡμέρας
τοῦς κινδύνους καὶ τὰς κακουχίας, συνέλαβεν ἄκραν
τινὰ ἀπόφασιν, νὰ διαβῇ τὴν θάλασσαν, νὰ προ-
φύγῃ εἰς γῆν χριστιανικὴν, ἐκεῖ δὲ νὰ ἐπικαλεσθῇ
τῶν Εὐρωπαίων τὴν βοήθειαν. Διὸ ἀποστείλας δύο του
ἀξιωματικούς πρὸς τὸν Πέτρον Δωδοῦσσάνα (Pierre
d'Aubusson), Μεγάλου Μαγίστρου Ῥόδου, καὶ ἀρ-
χηγέτην τοῦ Ἰπποτικῆ ἰάγματος τοῦ ἁγίου Ἰω-
άννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἐζητήσατο τὰ μέσα ὅ-
πως ἀσφαλῶς ἀποπλεύσῃ ἐν εὐκαιρῇ τῇ νήσῳ, καὶ ἐ-
θεν εἰς Εὐρώπην, ἐνθα διὰ τῆς μετολοθήσεως τοῦ
Πάπα Ἰννοκεντίου Η', καὶ τῆς ἐπιουρίας τῶν δυ-
τικῶν ἡγεμόνων ἀρμολιότερον προπαρασκευασθῆ εἰς
τρίτον πόλεμον. Προθύμως ἐδράξατο τοιαύτης ἀ-
νεπιθύτου περιστάσεως τὸ Συμβούλιον τῶν Ἰπποτῶν
τοῦ Ὀσπηταλίου, ἵνα συνέλθῃ εἰς σχέσεις μυστικὰς,
καὶ εἰς ὠφέλιμον συνδιαλλαγὴν μετὰ τοῦ ἐπιφόδου
Βαϊαζήτου. Ὑποσχέσεις, ὄρκιοι, φιλικαὶ προτάσεις,
πάντα τὰ καλοηγητικὰ τεχνουργήματα διενηργήθη-
σαν ὅπως μὴ ὑπεκφυγῇ τὸ θυμὸς τῆς παγίδος. Ὁ
εὐπιστος Τζήμης, προμηθευθεὶς ἐν τάχει ἐνὸς προ-
πεμπτηρίου, ῥίπτεται εἰς μικρὰν λέμβον, ἀνατιθεὶς
δὲ τὰς ἐλπίδας εἰς Θεὸν καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς,
μεταβαίνει πανοικεῖ εἰς Ῥόδον τῇ 30 Ἰουνίου 1482.

Ἀπὸ τῆς ἀποφράδος ταύτης ἡμέρας ἀρχοῦντι τὰ
πάθη του. Εἰδοποιήθεις κρυφίως ὁ Βαϊαζήτης, παρὰ
τῶν Ἰπποτῶν περὶ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἀφίξεως τοῦ
Τζήμου, καὶ προσληθεὶς ὑπ' αὐτῶν εἰς ἐπὶ τούτου
διαπραγματεύσασιν, ἐνόησε καὶ τὸ σεμνοπανουργοῦν τῆς
διαγωγῆς τῶν, καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν, καὶ τὴν
ἐξυφαινομένην αἰσχροκέρδειαν εἰς τὴν πρεσβείαν
ταύτην ἀπαντᾷ λοιπὸν δι' ἑτέρας δολερᾶς πρεσβείας.
Καὶ εἰς μὲν τὸ φανερὸν προτείνει τῷ Πέτρῳ Δω-
δοῦσσῶνι συμμαχίαν εὐλικρινῆ, φιλικὴν τε αἰώνιον,
καὶ ἐν παρενθέσει, βελάντιον πληρῆς φλωρίων, ἂν
ἔσπευγε νὰ κατακρατήσῃ ὑπὸ φυλακὴν καὶ ὑπὸ τοῦ
Ἰωδίου Τάγματος τὴν ἐγγύτην, τὸν ἀντιποιοῦμε-
νον τῆς Τουρκίας, μυστικῶς δὲ ἐγχειρίζει τοὺς
πρέσβεις τὴν μάχισραν τῆς ἀδελφοκτονίας. Εὐτυ-
χῶς τὸ δολοφόνημα ἀπέτυχε. Τὸ ἀγρυπνὸν ὄμμα
τῶν καλοηγῶν διέφρασε τοῦ Σουλτάνου τὴν ἀπό-
πειραν, μολοντί τὰ μετέπειτα συμβῆντα βεβαιού-
σιν, ὅτι οὐχὶ κυρίως ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐρμώμενοι,
ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ πολιτικῆς ἀνάγκης καὶ ὑπὸ φι-
λοκερδείας δειλαζόμενοι, ἔσωσαν οἱ ἰππῶται τῆς Ῥό-
δου τὰς ἡμέρας τοῦ ἄλλως εἰς χείρονας ἐπομένους
θανάτους προσδιορίζομένου θύματος.

Αἱ προτάσεις τοῦ Βαϊαζήτου ἐγένοντο δεκατὰ
αἱ σπονδαὶ συνωμολογήθησαν τῇ ἀξιωματικῶν τοῦ
ἡμέρα 7 τοῦ δεκεμβρίου μηνὸς 1482. Αὐτὸς ὁ ἄ-
θλιος Τζήμης ἐγγράφως παραδίδει ἐκυτὸν εἰς τὴν
διάκρισιν τοῦ Μεγάλου Μαγίστρου. Αἱ σπονδαὶ αὐ-
ται ἀνοίγουσι πρῶται τὴν ὁδὸν ἐν τῇ πολιτικῇ πο-
ρείᾳ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν νόθον καὶ τερατώδη συν-
διαλλαγὴν ἀναμέσον βαρβαρότητας καὶ πολιτισμοῦ.
Ἐν ἔτει 1489 συνομολογεῖται δευτέρα συνθήκη

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σκανδαλώδους ἀντικειμένου, ἀναμέ-
σον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ τοῦ ἀντεπι-
κλήτου ἀρχηγοῦ τῆς Χριστιανισμοῦ! — Ἐνταῦθα
λήγει πραγματικῶς τὸ ἱπποτικὸν πνεῦμα τοῦ με-
σαιῶνος καὶ ματαιοῦνται ἐν ὀλίγοις στίχοις τὰ ὀ-
λοκαυτώματα τῶν Σταυροφοριῶν. Τὰ βάρβαρα καὶ
χριστιανομάχια στίφη τῆς Ἀσίας σκιδρόχονται εἰς
ἐγγράφον συμφωνίαν μετὰ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν
στρατιωτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ πολιτικὸς ἐγωϊσμὸς,
ἡ ἰδιοτέλεια, αἱ τοπικαὶ ἀντιζηλίαι, αἱ ἐγχώριοι
διχόνοιοι διαδέχονται τὴν ἐνθερμον πίστιν, καὶ
τὴν πρὸς τὴν κοινὴν θρησκευτικὴν ἀτομικὴν ἀνταπάρ-
νησιν. Ἐνὶ λόγῳ ἡ διπλωματικὴ ἀντικλισητῆται τῷ
ἡρώϊσμῳ.

Ταῦτα σημειοῦντες, δὲν μεμφόμεθα σοβαρῶς τὴν
διπλωματικὴν σημειοῦμεν τροχάδην τὴν μεταβάσιν.
Εἶναι καὶ ἡ διπλωματικὴ γινόμενον ἱστορικόν, ὡς
πάντα τὰ ἄλλα, ὑπακοῦον εἰς νόμους ἀνωτάτους
προόδου καὶ βελτιώσεως. « Ὁ νόμος τῶν ἡγεμόνων,
παρῆται ὁ ὑψηλῆς Βοστανέττος, τὴν σκέψιν του
δὲ ὡς ἀρμολιῶν σήμερον ἀναφέρομεν, ὑποκείται εἰς
ἀνωτέραν τινὰ δύναμιν ποιοῦσιν οὗτοι συνήθως ἢ
πέραν, ἢ ἤττον τοῦ προμελετηθέντος, αἱ δὲ βου-
λαὶ αὐτῶν παράγουσι πάντοτε ἀπροσδόκητα ἀπο-
τελέσματα. Πᾶσα δύναμις ἀνθρωπίνῃ συμπτᾶται
ἀκουσίως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς σχέδια ἀλλότρια. Μόνος
ὁ Θεὸς γινώσκει νὰ καθυποβάλλῃ τὰ πάντα τῇ βουλή-
σει αὐτοῦ. Ἡ ἔσφρις τῶν πραγμάτων πολλὰκις ἐκ-
πλήττει καὶ δειλιά, καὶ μολοντοῦτο τὰ πάντα
προβαινουσιν ἐν τῷ κόσμῳ εὐμεθόδως καὶ ἐπὶ τὸ
ὠφελιμότερον. »

Κλίνομεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ ἱεροφιλοσόφου Γάλ-
λου τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τῶν ἀνεξιχνίαστων βου-
λῶν τῆς θεότητος, περιμένοντες ἐν σιγῇ τὸν φωτι-
σμὸν παρὰ τῆς τελικῆς λύσεως τῶν ζητημάτων.
Οὐχ ἤττον ὁμῶς ὀφείλομεν, ἐν προσδοκίᾳ τῆς με-
λουτήτος δοκιμασίας, νὰ κρῖνωμεν τὸ παρελθὸν καὶ
τὸ ἐνεστὸς δι' ὄψης ἢ δι' ἐκτελέσεως πείρας καὶ καθ'
ὅσον αἱ γνώσεις ἡμῶν ἐπιτρέπουσιν. — Αἱ Τουρκο-
φραγκικαὶ τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Ῥώμης σπονδαὶ συνέ-
τριψαν τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην αἰδῶ, ἥτις, ὡς τὸ ἔ-
ρεθός ἐπὶ παρῶν ἀγνῆς παρθένου, σεμνοποιεῖ κλη-
τάς τινας μεγαλοπραγμῶνας ἐποχάς, καὶ χωρὶς τῆς
ὀποίας ἡ πολιτικὴ τοῦ αἰῶνος παρίσταται ἄχαρις,
ὡς ἐταῖρά τις γεγραμμένη καὶ ἐρρυθμιωμένη. Ἡ
ἠθικὴ δὲν ἐπέμνηνε τοιαύτην συνθήκην ἢ θρη-
σκευτικὴ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτῆς· ἡ κοινὴ
γνώμη παρρησιωδῶς ἐδεδιούξατο αὐτήν. Καρπὸς δει-
λιάς, προδοσίας, φιλοσημασίας αἰσχροῦ, μνημεῖον
αἰσχύνης ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Μοναχισμοῦ τῆς
Λύσεως κατὰ τὴν 1Ε' ἑκατονταετηρίδα. Πρώτην
φορὰν ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ συμφῶν ἱστορικῶν τὰ βεβαί-
α μυστήρια τῆς Ἐνσαρκώσεως μετὰ τοῦ Προφήτου
Μωχάμετ, τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον μετὰ τῶν Ἐπτὰ
Σοφίων, ὁ ζωοποιὸς Σταυρὸς μετὰ τῶν ροδ' Μου-
σουλίμων Προφητῶν. Πρωτοφανῶς ἡ Ὀθω-
μανικὴ τυραννία, καὶ μετ' αὐτῆς ὁ διωγμὸς
τῆς ἐκκλησίας, ἡ φωτισμοδία δέχονται τὸ κύρος

τῆς Ἀυτικῆς πολιτικῆς, ἐπιτήμως δὲ παραδίδεται εἰς
χεῖρας λυσσῶδων ληστῶν, ἀντὶ τεσσαράκοντα χιλιά-
δων δουκάτων, ἡ εὐγενὴς ἐκείνη γενεὰ τῆς Ἀνατο-
λῆς, ἥς ἀπόστολοι πεπικιδευμένοι καὶ τῆς προγονικῆς
σοφίας ζηλωταί, διέτρεχον ἤδη ἀκονίτι τὰς μεγάλας
ὁδοὺς τῆς Εὐρώπης σπειρόντες τοὺς σπόρους τῆς φι-
λοσοφικῆς ἀναγεννήσεως, ἀναζωοπυροῦντες τὰ γράμ-
ματα, γράφοντες Ἑλληνιστὶ τε καὶ Λατινιστὶ κατὰ
τῶν χριστιανομάχων Τούρκων, ἐπικαλοῦμενοι τὴν
ἐπιστροφὴν τῆς πάλαι δόξης καὶ ἐλευθερίας! — Ἦς
δ' ἂν μὴ ἦρακε τὸσαῦτα ἀσέβεια, ἕτερος ἀμφοτέρω
τεν προσήρη περιγελῶς. Τὰ περὶ τὴν ὑπόθεσιν
ταύτην ἐγγράφα καὶ αἱ Συνθήκαι καταστρώθη-
σαν πρωτοτύπως Ἑλληνιστὶ, εἰς τινὰ μιζοβάρβαρον
γλῶσσαν, τὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Χρυσόστο-
μου, τοῦ Κασσιώτου καὶ τοῦ Ασκαρέως ἀναμι-
μνήσκουσαν. Οἱ τε φραγκοκαλόγηροι ἡγεμόνες Ῥό-
δου, καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ δεσπῶται Κωνσταντινουπό-
λεως, ἐν τῷ συνομολογητῆ τὰς ἐλευθεροκτόνους
αὐτῶν πρῶτας σπονδὰς, κέχρητο παραδόξως τῇ αὐ-
τῇ γλώσῃ τῶν μυρίων Ἑλλήνων μαρτύρων, ὧν τὸ
αἷμα, νεωπὶν ἔτι, περιέβαπτε τὰς ἀγκυρὰς τῆς ἄρτι
ἀλωθείτης καβέρας τοῦ Κωνσταντινοῦ!

Ταῦτα τὰ ἐγγράφα ἐξήγαγον σήμερον ἐκ τοῦ σκό-
τους τῶν διπλωματικῶν ἀρχείων, ὅπως παρασυν-
αφθῶσι μὲν εἰς τὴν μεγάλην πολιτικὴν δικαιογραφίαν
ἐν ἣ περιπλέκεται καὶ ἡ τύχη τῆς πατρίδος, παρ-
δοθῶσι δὲ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοινού, ἥτις κρίσις
δικαία καὶ ἀδέκαστος ἐστὶ. Τὸ στίγμα τῆς ἀποδο-
κιμασίας ἐπέτέθη ὑπὸ τῶν συγγρόνων ἢ καταδίκην
ἄρχεται κατὰ τὰς ἡμέρας μας ὡρα κρίσεως ἐλήλυ-
θεν. Οἱ Μεγάλοι Μαγίστροι καθεύδουσιν ὑπὸ τοὺς
θίλους τῶν Λατινικῶν μητροπόλεων Ῥόδου καὶ Με-
λίτης, ψεύδορα φέροντες ἐπὶ τὸ στήθος σύμβολα,
καὶ μὴ ἀξιοβέντες ἰδίως θυμῶσιν ἰδεῖν τὴν λύτρω-
σιν Ἱερουσαλήμ. Αἱ αὐθάδεις Βουλλαὶ τῶν Ἰννο-
κεντίων καὶ τῶν Σιζτων κείνται παρημελημένοι ἐν
τῇ λήθῃ καὶ τῇ σιγῇ τῶν Οὐατικανικῶν Ἀρχείων
μόνη τῆς ἱστορίας ἢ πέρουξ τινάσαι τὴν κόνιν αὐ-
τῶν. Ποῦ ὁ Λέων τῆς Ἑνετίας, ποῦ τῆς Γενούης ἡ
ὄφρυς; « Ἐξέλιπον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οἱ βίσι-
λεῖς αὐτῶν συνετρίβησαν. » Ἄλλ' ἡ δουλὴ Ἑλ-
λὰς ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν, καθύστα ἐρείπια καὶ θά-
νατον, ἀνακαινίζομένη ὡς φοινῖξ, τρέπουσα τὸ σε-
δάστιον γῆρας εἰς νεότητα. Ἄλλ' αἱ ἀκαταὶ Ῥόδου
ἀντήχησαν πρὸ τινῶν ἐτῶν εἰς φωνὰς ἐλευθερίας καὶ
παλιγγενεσίας, ἡ δὲ διπλωματικὴ τοῦ αἰῶνος εὐμε-
νῶς ἔτεινε τὸ οὖς εἰς τὴν σάλπιγγα τῶν νέων Τουρ-
κομάχων καλλιμαριῶν. — Ἴσως μετ' ὀλίγον ἢ δι-
κι ὀλοτελῶς πληρωθήσεται Ἡ δεσποτεία τοῦ Κο-
ρανίου, γενομένη ἀπλοῦν συμβῶν ἱστορικῶν, θέλει
ἀπομεινεῖ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀπογόνων ὡς ταρα-
κτικὸν ἐνύπνιον, ὡς ὀρθρινὸς ἐφιάλτης, καταδαρύ-
νας τὸ σῶμα τῆς Ἑλλάδος προσεγγίζουσης τῆς ἐ-
γέρσεως.

Ἐγχοῦσι δὲ καὶ ἑτέραν ἄξιαν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος
ἐγγράφα. Πρῶτον μὲν ἐρχονται πρὸς στήριξιν τῆς
ἀληθείας, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἡ

μόνη διπλωματικὴ γλῶσσα τῶν κατακτητῶν Ὀθω-
μανῶν, περὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τῶν Γραικῶν
καὶ τῶν Φράγκων· δεύτερον δὲ παρίσταται ὡς μνη-
μεῖα ἀξιοκτῆτα τῆς Ἑλληνίδος βαρβαρίζουσης κατὰ
τὴν 1Ε' ἑκατονταετηρίδα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξηγήθησαν
ἐκ τοῦ δυσμερέτου διπλωματικοῦ Κώδικος τοῦ ἱε-
ροσολυμιτικοῦ Τάγματος, (Codice diplomatico
del Sacro Ordine Militare Ierosolimitano. Lucca
1737) ἐνθα καὶ ἄλλα ἄλλα περιέχονται ἀφορῶντα
τοῦ Τζήμου τὰς τύχας, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν τότε
Γραικῶν· τὸ δὲ Ἑλληνικὸν κείμενον ἐκδίδεται οἷον
ἐν τῷ βιβλίῳ ἐκείνῳ δεδημοσίευται, ἐκτός ὅτι κε-
καθαρισμένον ἐκ τινῶν τυπογραφικῶν παροραμάτων,
καὶ τινῶν ἄλλων προφανῶν ὀρθογραφικῶν, καθιστα-
νόντων τῇ δε κῆκεῖσε ἀκατάληπτον τὸ νήημα.

ΣΠ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΣ.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τοῦ Τζήμου Βασιλόπαυδος τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας.

Α'.

Ἡμεῖς Φρά Πέτρος Λατωμβουσσῶν, Θεοῦ χάριτι τοῦ
Ἁγίου Ὀσπηζίου τοῦ Ὀσπηταλίου τοῦ Ἁγίου Ἰω-
άννου τῶν Ἱεροσολύμων, τραπεζὸς Μαίττωρ, καὶ
φύλαξ τῶν πτωχῶν καὶ πενήτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς ταῖς ἡμέρας αὐταῖς τὰς δια-
βούτας ἐπαρτάδαμεν μέρος ἀπὸ τοῦς τετιμημένους
εὐγενεῖς ἀποκρισιάρχους ἡμῶν Φρά Τυδόνε Δεμοῦντε
Ἀρνάλ, καὶ Κομμεντούρον Δε Κοντάτ, καὶ Φρά
Λιονάρδα Πράτο τὸ ὀρκωμοτικὸν τοῦ Ὑψηλοτάτου
καὶ ἀνικητάτου Βασιλέως τῶν Βασιλέων μεγάλου
ἀθθεντὸς Σουλτάν Παγιαζῆ τοῦ Χάν, τοῦ περην-
μένου ἡμῶν υἱοῦ, ἀπάνω εἰς τὴν ἀγάπην τὴν ἡμε-
τέραν καθάραν καὶ βεβαίαν τὸ ὅποιον ὀρκωμοτικὸν
διαλαμβάνει οὕτως· εἶχε μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ τὸ σημεῖον
ὡς ἔθος ἔπεται.

« Β Γ Ω ὁ μέγας ἀθθεντῆς, καὶ μέγας ἀμπερᾶς
Σουλτάν Παγιαζῆ τοῦ Χάν, καὶ υἱὸς τοῦ μακκρί-
του μεγάλου ἀθθεντὸς τοῦ Μεχάμετ Χάν. Ἐπειδὴ
ὁ Ὑψηλοτάτος ἀιδεσιμώτατος Φρά Πέτρος Λατωμβου-
σσῶν, μέγας Μαίττωρ Ῥόδου καὶ τοῦ Ὀσπηταλίου
ἔστειλεν τοὺς εὐγενεστάτους ἀρχοντας, τὸν Φρά
Τυδόνε Δεμοῦντε Ἀρνάλ, καὶ Κομμεντούρη Δε
Κοντάτ, καὶ Φρά Λιονάρδον Πράτο, οἱ γοῦν ἀπο-
κρισιάρχιδες εἰς τὴν πόρταν τῆς ἀθθεντίας μου ἦλθαν
ἐδῶ παρὸν, καὶ ἀνέφεραν ὅλα φρόνιμα καὶ καθῶς
ἦσαν παραγγελλόμενοι· ἐζητήσαν δὲ νὰ γένη καθαρὴ
ἀγάπη καὶ ἀδύλωτος ἀναμέσον ἡμᾶς. στέργει δὲ ἡ

αυθεντία μου τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἢ ὅποια ἀγάπη εἶναι ὠφέλεια καὶ ἐν τὰ δύο μέρη ἐπὶ τούτῳ ἡ αὐθεντία μου ὁμνέω εἰς τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν προφήτην τὸν Μουαμέτ, καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ μου Σοφία, τὰ πιστεύουσα καὶ ὁμολογούμενα ἡμεῖς μουσουλμάνοι, καὶ εἰς τοὺς ριδ', προφήτας τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ζωὴν μου, καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν μου, ὅτι ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ μηδὲν τοῖς ποιήσω καμμίαν ζημίαν, ἐμπόδιον, ἢ κακὸν, οὔτε ἡ αὐθεντία μου, οὔτε Βη'ήρη μου, οὔτε Σαντζ'ὰκ πεῆδες μου, οὔτε οἱ σκλάβοι μου, οὔτε οἱ ὑποτακτικοί μου νὰ μηδὲν τολμήσουν ὅπως ποσῶς νὰ κάμουν πόλεμον, ἐμπόδιον, ζημίαν εἰς τὴν χώραν, καὶ εἰς τὰ κάστη καὶ εἰς τὰ νησία καὶ χωρία, τὰ ὅποια εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς Ρόδου, καὶ τόπους ὑποτακτικούς τοῦ Ἵψηλοτάτου μεγάλου Μαίστωρος, καὶ τοῦ Σπηταλίου. Ἰὰ ὅμοια νὰ ποιήσω καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος μέγας Μαίστωρ, οὔτε ἡ αὐθεντία του, οὔτε οἱ σύμβουλοί του, οὔτε Καβαλαράδες του, οὔτε οἱ προαζήζιδες του, οὔτε οἱ ὑποτακτικοί του, νὰ μηδὲν κάμουν πόλεμον, ἐμπόδιον, ἢ ζημίαν, οὔτε στερεὰς, οὔτε θαλάσσης εἰς τοὺς τόπους καὶ χώρας καὶ εἰς τοὺς ὑποτακτικούς τῆς αὐθεντίας μου. Τὸ ὅμοιον καὶ ἡ αὐθεντία μου καὶ οἱ ὑποτακτικοί μου, μικροί τε καὶ μεγάλοι, νὰ μηδὲν κάμουν ἐμπόδιον ἢ ζημίαν πρὸς αὐτοὺς, ἢ γρὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.

Ἐτι οἱ πραγματευτάδες καὶ οἱ ὑποτακτικοί τῆς αὐθεντίας μου, καὶ οἱ ὑποτακτικοί τοῦ μεγάλου Μαίστωρος Ρόδου, Ἄπαί τὴν μίαν μερίαν, καὶ ἄπαί τὴν ἄλλην, νὰ ἐμποροῦμεν μετὰ τὸ θέλημα αὐτῶν ἀφοβὰ καὶ ἀκίνδυνα μετὰ ταῖς πραγματείας των καὶ μετὰ τὰ καλά των καὶ τὰ στάμενά των νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἐργάζονται, καὶ νὰ στέκουν, καὶ νὰ πρατιγάζουν εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ κάστη καὶ χωρία καὶ νησία, ἢ γρὸν δύττω καὶ ἀνατολῆς τῆς αὐθεντίας μου καὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ μεγάλου Μαίστωρος Ρόδου, καὶ νὰ ἦναι κρατημένοι οἱ πραγματευτάδες νὰ πληρώνουν διὰ ταῖς πραγματείας των τὰ κουμέρκια καὶ ταῖς γαπέλαις κατὰ τὰς τῶν τόπου ὅπου θέλουν εὑρεθεῖν.

Ἐτι εἰ μὲν συνέδη τίποτας διαφορὰ εἰς τὴν μέσση τῶν πραγματευτάδων, εἰς τε ὑποτακτικὸν τῆς αὐθεντίας μου, καὶ τοῦ αἰδεσιμώτατου μεγάλου Μαίστωρος, νὰ ἐξετάζονται μετὰ τὴν κρίσιν, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ τόπου ὅπου θέλουν εὑρεθεῖν.

Ἐτι ὁ μέγας Μαίστωρ καὶ οἱ ὑποτακτικοί του, καὶ οἱ πραγματευτάδες του τῆς αὐθεντίας του νὰ ἐμποροῦσιν νὰ εὐγάλουν καὶ νὰ ἀγοράζουσι μετὰ τὰ στάμενά των σιτάρην, κριθάρην, ζῶα, καὶ πᾶσα βη τουγαλίαν ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς αὐθεντίας μου.

Ἐτι ἐὰν εὑρεθοῦσιν διὰ θαλάσσης ἀρματομένα τῆς αὐθεντίας μου μετὰ ἀρματομένα τοῦ Ὀσιωτάτου μεγάλου Μαίστωρος νὰ μηδὲν τολμήσουν ὅπως ποσῶς νὰ μηδὲν ποιήσουν ζημίαν ἀναμεταξὺ εἰς τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ἦναι εἰς τὴν τάξιν τῆς ἀγάπης.

Ἐτι ἐὰν φύγη σκλάβος ἀπαὶ τὸν τόπον τῆς αὐθεντίας μου, καὶ ἐμπῆ εἰς τὸ νησί τῆς Ρόδου, ἢ

ἐξω τοῦ πετρονίου, ἢ γρὸν εἰ μὲν ὁ σκλάβος ἦναι μουσουλμάνος, νὰ δίδεται ἐξοπῖσω, εἰ δὲ ἦναι, ἢ γένη χριστιανός, νὰ δίδεται ἡ τιμὴ τοῦ ἄσπρα χιλία' καὶ εἰ μὲν φύγη σκλάβος ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ αἰδεσιμώτατου μεγάλου Μαίστωρος, καὶ ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον τῆς αὐθεντίας μου, εἰ μὲν ὁ σκλάβος ἦναι χριστιανός, νὰ στρέφεται ἐξοπῖσω, εἰ δὲ ἦναι ἢ γένη μουσουλμάνος νὰ δίδεται ἡ τιμὴ τοῦ ἄσπρα χιλία.

Ἐπὶ τούτῳ ἐγεγόνει καὶ ἐτελειώθη τὸ παρὸν ὀροκοστικόν, καὶ ὁμνέω εἰς τοὺς ἀνωθεν ὄρκους εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν νὰ ἦναι ἡ παρούσα ἀγάπη στέρεη καὶ ἀδόλωτος, ἢ γρὸν ἡ αὐθεντία μου μετὰ τοῦ μεγάλου μαίστωρ καὶ αὐθέντη τῆς Ρόδου ἦτοι ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ἰμετέρου προφήτου γεννήτῳς ἀπὸ καὶ ἑτοῦ τοῦ ἡμῶν προφήτου τοῦ Μωαμέδ ωπζ'. ἐγράφη ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ ιη', ἐν Ἀδριανου πόλει.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ὡσάν φίλοι καὶ ἡγαπημένοι, διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης νὰ μηδὲν τὸν ποιήσω καμμίαν ἐχθρίαν καὶ ταραχὴν, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἀνωθεν ὀροκοστικῶν τοῦ μεγάλου αὐθέντος διὰ ὅλης του τῆς ζωῆς, καὶ ὁμνέομεν εἰς τὸν Θεὸν τὸν ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὴν ἐνσχυρὸν οἰκονομίαν, καὶ εἰς τὰ ἅγια θεῖα μυστήρια τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὴν δέσποιαν ἡμῶν τὴν θεοτόκον, καὶ εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν, καὶ εἰς τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, καὶ εἰς τὰς ἀγγελικὰς καὶ θεῖας δυνάμεις, καὶ εἰς τοὺς Ἁγίους καὶ Πανευφρόνους Ἀποστόλους, καὶ εἰς ὅλους τοὺς Ἁγίους τοῦ Θεοῦ Προφήτας, Ὀσίους καὶ μάρτυρας, μετὰ θαλήματος καὶ βουλῆς τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν τιμημένων μπαλίδων, Προϊρίδων, προτσέρων, καὶ φρερίδων τοῦ Ἁγίου ἡμῶν Κουθεντίου, ἵνα ἔχωμεν ἀγάπην στέρεαν καὶ ἀληθινήν καὶ βέβαιαν κατὰ τὰ κεφάλαια τοῦ λεγομένου ὀροκοστικῶν μετὰ τοῦ μεγάλου αὐθέντος καὶ μεγάλου ἀμοιρὰ Σουλτάν Παγιαζίτ' καὶ ἵνα στέργωμεν καὶ βεβαιώσωμεν τὰ ἀνωθεν κεφάλαια τῆς ἀγάπης γραμμένα ἐν καιρῷ πάντι τῆς ζωῆς ἡμῶν σωζομένου μου καὶ ὁ υἱός μου ὁ μέγας αὐθέντης νὰ ἔχῃ πρὸς ἡμᾶς καλὴν καὶ στερεὰν ἀγάπην. Καὶ εἰς μαρτυρίαν περισσοτέραν καὶ βεβαιώσιν ἐκρεμάσαμεν τὴν μολυβδίνην βούλαν κοινήν τοῦ Κουθεντίου ἡμῶν κατὰ τὰς τῶν. Ἐδῶ ἐν Ρόδῳ, ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ δεκεμβρίῳ ζ'.

Β'.

Ἀνικητάτῳ, Κραταιοτάτῳ Βασιλεῖ τῶν Βασιλέων, μέγας αὐθέντης καὶ υἱός μου. Ἦλθεν ἐδῶ ὁ εὐγενής καὶ τιμημένος ἄρχος ἀποκριτάρης τῆς ἐκλαμπροτάτης σου αὐθεντίας ὁ Χαγριατάρης, ἄρχος μὲν φρόνιμος καὶ ἀξίος καὶ ἡγαπημένος τῆς τιμῆς καὶ τοῦ διαφοροῦ τῆς μεγάλης σου αὐθεντίας, καὶ μετὰ πᾶσαν φρόνησιν καὶ τρόπον καλὸν καὶ καθάριον δουλείας ἐποίησεν. Καὶ ἀπ' ἐκείνου ἐπαρτάσαμεν ταῖς

γραφᾶς τῆς ὑψηλοτάτης σου αὐθεντίας, καὶ ἀγροκῆταμεν κατὰ τὰ λόγια τοῦ ἀποκριτάρη τὸ θέλημα τῆς μεγάλης σου αὐθεντίας, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἀγάπην ὠμώσκαμεν, ὡσάν καθάριον καὶ βέβαιον, κατὰ τὸ ὀροκοστικόν. Πάλιν διὰ τὸν ἐκλαμπροτάτον αὐθέντην Τζητζήμη Σουλτάν, ὁ λεγόμενος ἀποκριτάρης ἔφερον τόσα λόγια τῆς μεγάλης σου αὐθεντίας. Ἡμεῖς διὰ τὸ γένος αὐτοῦ ἐπαρτάσαμεν τον μετὰ τιμὴν κατὰ τὸν τρόπον τῶν αὐθέντων, καὶ εἰστήλαμεν τον εἰς τὴν φράντζα, διὰ νὰ λείπῃ πᾶν σκάνδαλον καὶ δ' αὐτὰ ἐγένισαν μετὰ μεγάλας ἐξοδαῖς ὡσάν δὲν λανθάνουν τὴν ὑψηλοτάτη σου αὐθεντίαν. Διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν τὴν μεγάλην σου αὐθεντίαν νὰ μηδὲν τὸν καταφρονήσῃ, καὶ θέλεις ἔχειν καὶ ἡ αὐθεντία σου ἀπαὶ τὸν κόσμον καταφρονήσῃ· διότι οἱ ξένοι τὸν λυποῦνται, καὶ ἡ αὐθεντία σου ὅπου σὲ ἐδῶσεν ὁ Θεὸς καὶ ἐγένης μέγας αὐθέντης, καὶ μετὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν φρόνησιν τῆς αὐθεντίας σου δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ τόσην καταφρονήσιν, νὰ ἔχῃ . . . (α) ζητημένα καὶ βλεπόμενα. Διότι ὅλα εἶναι ἀκριτὰ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ χωρὶς ἐξοδαῖς τῆς ζωῆς ἢ φύλαξιν πλειότερα θέλει.

Πολλοὶ γὰρ ὄρεξιν ἔχουν νὰ ἦναι εἰς τὰς χεῖράς των, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν καθάριον ὄρεξιν καὶ θέλωμεν νὰ ἦναι κατὰ βλεπόμενος, κατὰ τοῦ θέλει τὸ δικαίον, διὰ νὰ λείπῃ πᾶν σκάνδαλον καὶ ἐμπόδιον. Ὅλα ταῦτα πάντα δένεαν διχῶς ἐξοδαῖς, κατὰ ποῦ γνωρίζει ἡ ὑψηλοτάτη σου αὐθεντία, κατὰ ποῦ τὰ ἐφανερῶσαμεν εἰς τὸν λεγόμενον ἀποκριτάρην τῆς μεγάλης σου αὐθεντίας· καὶ ἐπάνω εἰς τοῦτο, διότι ἔχομεν ἐξουσίαν καὶ γραφὰς ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ Τζητζήμη, ἐτελειώσαμεν αὐτὴν τὴν δουλείαν μετὰ τὸν ἀποκριτάρην τῆς ὑψηλοτάτης σου αὐθεντίας κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τοὺς λόγους καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς γραφῆς τῆς μεγάλης σου αὐθεντίας ὅπου ἔχει ὁ λεγόμενος ἀποκριτάρης. Εἰς τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ πληρώσῃ ἡ μεγάλη σου αὐθεντία μετὰ χιλιάδαις δουκᾶτα βενετικά χρυσὰ διὰ πᾶσα χρόνον, καὶ νὰ πληρώνονται εἰς τὴν ρόδον εἰς τὰς χεῖράς μας, εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ χρόνου, ὁ ὅποιος ἀρχίζει εἰς τὴν πρώτην τοῦ αὐγούστου τοῦ περασμένου, ὅπου ἐμπῆκεν ὁ αὐθέντης ὁ Τζητζήμη εἰς τὰς χεῖράς μας, καὶ διὰ τὸ πλῆρωμα αὐτοῦ τοῦ χρόνου ὅπου τρέχει ἕως μ'. ἡμέραις νὰ πληρώνονται αἱ μετὰ χιλιάδαις εἰς τὴν ρόδον καὶ ὅταν περιλάβωμεν ταῖς ἀνωθεν μετὰ χιλιάδες τὰ δουκᾶτα, οὐχὶ ἀλλοίως τὸ πῶς νὰ βάλωμεν βουλὴν καὶ τρόπον εἰς τὴν ζωὴν καὶ φύλαξιν τοῦ αὐθέντος τοῦ Τζητζήμη μετὰ τὸν ἀποκριτάρην ἡμῶν τὸν θέλομεν στείλει γοργὸν μετὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν φράντζαν. Καὶ μετὰ τὴν ἀλήθειαν μετὰ πολλὴν στενοχωρίαν αὐτὰ οὐδὲν σῶνουν νὰ βάλωμεν πᾶσα λογὴν πόθον καὶ δύναμιν κατὰ τὴν καθάραν καρδίαν, νὰ ἔχῃ πᾶσα ζωὴν καὶ φύλαξιν, διὰ νὰ λείπουν τὰ σκάνδαλα καὶ ὀχλησες, κατὰ ποῦ θέλει ἡ καθάρὰ φιλία καὶ ἡ ἀλειθινή

(α) Δυσανέγνωστον.

εἰρήνην εἰς τὴν ζωὴν μας, κατὰ τὸν ὄρκον ἡμῶν ὅπου ἐδῶσαμεν εἰς τὸ καλὸν τέλος τῆς ἀγάπης, νὰ μηδὲν ἔχῃ ἡ αὐθεντία σου ἐμπόδιον ἢ ζημίαν διὰ τὴν ἀφορμὴν αὐτοῦ, οὔτε στερεὰς οὔτε θαλάσσης ἐνεμεν τοῦτο. Καὶ ἐγὼ εἰς ταῖς ἐξοδαῖς μου καὶ εἰς τοὺς κόπους μου ἐλπίζω καὶ θαρρῶ νὰ ἔχω ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν σου μεγάλας ἀνταμοιβὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας, νησία, καὶ ἄλλα τίποτας, τὰ ὅποια ἤξευρε καὶ ὁ ἀποκριτάρης τῆς ἐκλαμπροτάτης σου αὐθεντίας. Ἠξεύρει το ὁ Θεὸς, ἐὰν ἐλείπω ἐγὼ εἰς βαρῆα χεῖρα ἤθελεν ἐμπεῖ, καὶ ἡ αὐθεντία σου πολλὰ ἤθελες κακοπαθήσειν. Ἄμὲ ὁ Θεὸς καὶ τὸ βίξικόν σου τὸ ἔφερον εὐκολον. Καὶ θαρρῶ μετὰ τὴν βεβήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἕως τὸ τέλος νὰ μηδὲν λείψῃ ἡ ἀγάπη μας. Χαίροις. Ἐδῶ ἐν Ρόδῳ κατὰ μηνὶ δεκεμβρίῳ ζ', ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ »

Φρὰ Πέτρος Δεωμβουσῶν Μαίστωρ τοῦ Ὀσπηταλίου τῶν Ἱεροσολύμων.

Γ'.

Τῷ Ἀνικητάτῳ καὶ Κραταιοτάτῳ καὶ Ἵψηλοτάτῳ Βασιλεῖ τῶν Βασιλέων καὶ μεγάλῳ αὐθέντῳ Σουλτάν Παγιαζίτ Χάν.

Ἐκλαμπρε αὐθέντη καὶ τιμημένῳ φίλῳ· γνωστὸν ἐστῶσας, τὸ πῶς ὁ Ἐκλαμπροτάτος αὐθέντης ὁ Τζητζήμη Σουλτάν ἦλθεν ἐδῶ, καὶ διὰ τὸ γένος αὐτοῦ ἐπαρτάσαμεν τον μετὰ τιμὴν κατὰ τὸν τρόπον τῶν αὐθέντων, καὶ διὰ τὴν καλὴν ἀφορμὴν ἐστείλαμεν τον εἰς τὴν φράντζαν, διὰ νὰ ἦναι μετὰ τιμὴν κατὰ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, νὰ ἔχῃ ζωὴν καὶ βλέψῃ εἰς τοὺς τόπους ἡμῶν καὶ ταῦτα ἐγένισαν μετὰ καθάρην καρδίαν, καὶ μετὰ μεγάλας ἐξοδαῖς, ἢ ὅποια οὐδὲν σᾶς λανθάνουσιν, καὶ ἐκεῖ ὅπου εἶναι θέλει πολλὰς ἐξοδαῖς κατὰ τὴν ποιότηταν τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ τόσα πολλά. Μηδὲν τὸν καταφρονήσῃ, διὰ νὰ ἔχῃ νὰ ζῆ τιμημένα, ὡσάν πρέπει κατὰ τὸ γένος αὐτοῦ, ὡσάν ἐσυντόχουμε τὸν εὐγενῆ καὶ τιμημένον ἀποκριτάρην τὸν Χαγριατάρην, ἄρχον μὲν φρόνιμον καὶ ἀξίον κατὰ τὴν τάξιν καὶ φρόνησιν ὅπου ἐκράτησεν μετὰ μας εἰς τὴν δουλείαν αὐτὴν, ὡσάν ἡγαπημένος τῆς τιμῆς καὶ τοῦ διαφοροῦ τοῦ αὐθέντος, κατὰ τὰς γραφὰς ὅπου μᾶς ἔφερον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ μεγάλου αὐθέντος καὶ θαρρῶμεν νὰ ποιήσετε πλειότερας σιωπῆς· ὅτι ἐποίησαμεν ἐγένονεν διὰ νὰ λείπῃ πᾶν σκάνδαλον καὶ πολλὰς ὀχλησας, τὰ ὅποια ἤξευρε καὶ ἐνεφέραμεν καὶ τὸν λεγόμενον ἀποκριτάρην. Ἐδῶ ἐν Ρόδῳ κατὰ μηνὶ δεκεμβρίῳ ζ'. ἀπὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ »

Φρὰ Πέτρος Δεωμβουσῶν Μαίστωρ τοῦ Ὀσπηταλίου τῶν Ἱεροσολύμων.

Δ.

Τῆς Ἐκλαμπρῆς Αὐθεντίας σου καὶ τοῖς
πᾶσι φίλοις ἀκριβοῖς ἡμῶν.

—ο—

Νὰ τῷ γνωρίσῃ πᾶσα εἰς τὸ ἐγὼ ἀποκρισάριος καὶ δούλος τοῦ Μεγάλου αὐθέντος Παγιαζίτ Χάν, εἰς τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν τῶν γραμμάτων τοῦ μεγάλου αὐθέντος, ἐποίησα καὶ ἐτελείωσα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐθέντος μετὰ τὸν αἰδεσιμώτατον αὐθέντην Φρά Πέτρο Δεωμβουσῶν μέγαν Μαίστωρ τῆς Βασιλείας Ῥόδου, διὰ ταῖς ἐξόδαις καὶ βλεπῆσαις τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντος Τζητζήλη Σουλτάν, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ἐπιτροπιαν ὅπου ἔχει ὁ λεγόμενος αὐθέντης μέγας Μαίστωρ πρῶτον μὲν διὰ ταῖς ἐξόδαις καὶ βλεπῆσαις, καὶ διὰ τὴν ἀπορμὴν αὐτῶν νὰ πληρώσῃ ὁ μέγας αὐθέντης κάθε χρόνον, εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μεγάλου Μαίστωρος σαράντα πέντε χιλιάδες δουκάτα χρυσὰ μετρητά, εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ χρόνου, ὅποιος χρειζέται (ἀρχίζε) εἰς τὴν πρώτην τοῦ αὐγούστου τοῦ περασμένου, καὶ κάθε χρόνον ἔτι δὲ διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν ὅπου χρειζέται καὶ χρειζέται εἰς τὴν πρώτην τοῦ αὐγούστου τοῦ περασμένου, νὰ πληρώσῃ ὁ μέγας αὐθέντης εἰς τὴν Ῥόδον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μεγάλου Μαίστωρος, ἕως πενήντα ἡμέραις ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἡμέραν, δουκάταθεντικά σαράντα πέντε χιλιάδες ἔτι μετὰ τούτων τὸν τρόπον, ὁ μέγας Μαίστωρ ὅταν περιλάβῃ τὰ ἄνωθεν δουκάτα, καὶ οὐχὶ ἀλλοίως, τότε νὰ βάλῃ βουλὴν μετὰ πᾶσα σπουδὴν καὶ δύναμιν ὁ λεγόμενος μέγας Μαίστωρ, νὰ ἦναι καλὰ βλεπόμενος ὁ παρὼν Ζηζήμη Σουλτάνος, καὶ νὰ κάμῃ ταῖς ἐξόδαις του διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ μεγάλου αὐθέντος, διὰ νὰ λείπῃ πᾶν σκάνδαλον. Πάλιν ἐγὼ ὁ παρὼν ἀποκρισάριος ὁμολογῶ ὅτι ἐπαράλαβα ἀπὸ τὸν αἰδεσιμώτατον αὐθέντην μέγαν Μαίστωρ ἕνα χάρτην γραμμέμον τούρικα σημαδεμένον μετὰ τὸ σημάδιον τοῦ Τζιάν Σουλτάνου, καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον χάρτην ἔχει ὡς ἐπιτροπὸς ἐξουσίαν καὶ δύναμιν διὰ νὰ σιάσῃ τὸν παρὼν Τζιάν Σουλτάνον μετὰ τὸν Κραταιώτατον αὐθέντην Σουλτάν Παγιαζίτ, καὶ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ χαρτίου ἐγένετο αὐτὸς ὁ σιασμὸς καὶ τόσῳ καὶ ὁμνέω ὅτι αὐτὸ τὸ χαρτὶν τὸ τούρικόν ὅπου μ' ἔδωκεν ὁ μέγας Μαίστωρ νὰ τὸ στρέψω εἰς τέρμενον ἡμέραις πενήντα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μεγάλου Μαίστωρος καὶ διὰ πλεία βεβαιώσιν ἀληθείας ἔγραψα τὰ ἄνωθεν μετὰ τὸ χέριν μου. Ἐδόθη ἐν Ῥόδῳ, μηνὶ Δεκεμβρίῳ ζ'. ἔτος ἀπὸ Ἰησοῦ γενέσεως αὐτοῦ.

—ο—

Ε.

Τοῦ μεγάλου αὐθέντος, καὶ μεγάλου Ἀμνηρᾶ Παϊαζίτ Χάν, πρὸς τὸν Αἰδεσιμώτατον, Ὀσιώτατον,

καὶ Ὑψηλότατον Μέγαν Μαίστωρ Φρά Πέτρο Δεωμβουσῶν, καὶ Αὐθέντην τῆς Ῥόδου τὸν ἄξιον, πρέποντα, ἀγαπημένον χαιρετισμὸν δέξαι ἀφ' ἡμῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα νὰ γινώσκῃ ἡ Αὐθεντία σου εἰς ὅτι ὁ ἡμέτερος ἀποκρισάριος ἄρχων Χαγριατὴν Πέκης ἦλθεν καὶ ἀέφερεν τὴν Αὐθεντίαν μου τὰς τῶν μίσεων ἡμῶν συνθήκας καὶ φιλίας, τὰς ὁποίας ἐστερεῖ καὶ ἡ Αὐθεντία μου καλὸν δὲ περὶ τὴν ἀγάπην ὅτι ἐποίησατε μετὰ τὸν εἰρημένον Ἀποκρισάριον τῆς Αὐθεντίας μου ἐστέρηθη καὶ ἐβεβαιώθη. Ἐτι δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὴν ὑπόθεσιν εἴτι ἄρα ἐσυντύχετε καὶ ἐποίησατε μετὰ τὸν ἀνάφερεν τὴν καὶ ἐγρίκησεν αὐτὰ ἡ Αὐθεντία μου καταλεπτόως ἤγουν μετὰ ἐδικόν σας τρόπον καὶ καλὴ ἀπαλλαγὴν ἐπιστείλετέ τον, καὶ εἶναι εἰς τὰ χεῖρα τῆς Φραντζας, τὸ ὅποιον ἡ Αὐθεντία σας εἶπατε πρὸς τὸν Ἀποκρισάριον τῆς Αὐθεντίας μου, ὅτι ἐὰν θέλωμεν ἡμεῖς νὰ στείλωμεν ἄνθρωπον ἐδικόν μας νὰ ἴδῃ τὸ ποῦ εἶναι, καὶ ποῦ εὐρίσκεται, καὶ ἡ Αὐθεντία σου νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὸν εἰρημένον τόπον μετὰ ἐπιμελείας τῆς προσταιούτης· τοῦτο γοῦν ἐφάνη καλὸν ὡς ἐμεῖς καὶ θέλωμεν νὰ στείλωμεν Ἀποκρισάριόν μας μέτρικον, καθὼς πρέπει εἰς τὸν Μέγαν Αὐθέντην, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ ποιήσῃ, καὶ νὰ βεβαιώσῃ καλὴν ἀγάπην καὶ φιλίαν μετὰ τὸν Ἐκλαμπροτάτον Ῥήγα, καθὼς ἐβεβαιώθη καὶ μετὰ τὴν Αὐθεντίαν σου. Διὰ τοῦτο ἀξιούμεν σας, ὅτι ὅταν ἔλθῃ ὁ εἰρημένος Ἀποκρισάριος ἡμῶν αὐτόθεν, νὰ τὸν στείλῃ ἡ Αὐθεντία σου μετὰ καλὴν συνδρομὴν, καὶ μετὰ καλὴν ἀπαλλαγὴν καὶ συντροπιαν, νὰ ὑπάγῃ νὰ βεβαιώσῃ καλὴν φιλίαν καὶ ἀγάπην μετὰ τὸν Ἐκλαμπροτάτον Ῥήγα. Τὸ λοιπὸν παρακαλοῦμεν σας νὰ σπουδάζῃς διὰ νὰ τελειώσῃ ἡ λεγομένη ἀγάπη, καθὼς ἐβεβαιώθη καὶ μετὰ τὴν Αὐθεντίαν σας ἐνεμει. Τοῦτο θέλωμεν ἔχειν μετὰ ταῖς εὐεργεσίαις ἀφ' ἡμῶν, καὶ περὶ τὰς τὰ ἐσυντύχετε μετὰ τὸν ἀποκρισάριόν μας περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἂν δώσῃ ὁ θεὸς, θαρροῦμεν ὅτι θέλουσιν γενεῖν αὐτὰ, καὶ μεγαλήτερας εὐεργεσίας καὶ ἀντιμῆδεις. Καὶ διὰ τοῦτο στέλλομεν τὸν ἐντιμώτατον ἄρχοντα καὶ σκλάβον τῆς Αὐθεντίας μου Ἐλιάζ Πέκην πρὸς τὴν Αὐθεντίαν σας καὶ διὰ τοῦτο μέτρον θαρροῦμεν νὰ τὸν στείλετε μετὰ καλαῖς ἀπολογίαις διὰ νὰ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ μέλλον γενέσθαι. Δεκεμβρίῳ ζ' ἐν Ἀδριανουπόλει.

—ο—

ΣΤ.

Ἀήττητε, Κραταιότατε, Ὑψηλώτατε Βασιλεῦ
Βασιλέων, καὶ Ἠγαπημένε μας.

—ο—

Γίνωσκε ὅτι ἐδέχθημεν ταῖς γραφαῖς τῆς Μεγάλῃς σου Αὐθεντίας μετὰ τὸν Εὐγενῆ Ἄρχον Ἠλιάζ Πέκην, καὶ ὁ σκοπὸς τῆς γραφῆς εἶναι οὗτος· πῶς ἡ βασιλεία σου ἐστερεῖ καὶ ἐβεβαιώσῃς τὰς συνθήκας καὶ τὰς συμφωνίας ἡμῶν τὰς γενόμενάς διὰ τὴν ἀγά-

πην καὶ τὰς ἐξόδους, καὶ βλεπωσύνας τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἡ φιλία τοῦ Ῥηγὸς βεβαιωμένη. Ἀλλὰ, φροσῶμεν, μετὰ τὴν τιμωμένον ἄρχον Χαγριατὴν Πέκην, τὸν ἀποκρισάριον τῆς βασιλείας σου καὶ πῶς ὀρέγεσαι νὰ ἀποστείλῃς ἀποκρισάριον εἰς τὸν κραταιώτατον βασιλέα τῆς Φραντζας, διὰ νὰ ποιήσῃ φιλίαν καὶ ἀγάπην, καὶ νὰ ἴδῃ καὶ τὸν ἀδελφόν σου διὰ νὰ γράψῃ ἂν ἐστετελαμένον τὸν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ῥηγὸς, καὶ ζητεῖς ἀπολογίαν διὰ νὰ πράξῃς τὸ μέλλον γενέσθαι. Ἐκλαμπροτάτε Βασιλεῦ, οὐδὲν πρᾶγμα ἀποκάτω τοῦ Οὐρανοῦ ἀξιώτερον καὶ λαμπρότερον παρὰ νὰ λατρεύῃ τις τὴν ἀλήθειαν, ἢν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων δύναται νικῆται. Καὶ ἡμεῖς, φιλοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ἀγάπην, καὶ φιλίαν μετὰ τὴν βασιλείαν σου, ἐποίησαμεν, καὶ οὐδὲν ἐξὼ τῆς ἀληθείας εἶπαμεν. Φανερόν ἐστίν, ὅτι ὁ ἀδελφός σου εἰς τὰς χεῖρας μας εἶναι, εἰς τοὺς τόπους μας, καὶ εἰς τὰ κάστρη μας, εἰς τὴν Φραντζα, καλὰ κυβερνημένος, καὶ καλὰ βλεπόμενος· καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὅτε ἦλθεν εἰς τὰς χεῖρας μας, οὐδὲν ἦτον ὁ νοῦς μας ἀλλοῦ νὰ τὸν στείλωμεν εἰ μὴ εἰς τὴν Φραντζαν· διότι ἡμεῖς, ὅπου ἐγενήθημεν καὶ ἀνεθράσθημεν πολὺ, καιρὸν εἰς τὸ πλευρόν τοῦ Ὑψηλοτάτου Ῥηγὸς, ἡξιοῦμεν τὴν μεγαλοτάτην τῆς βασιλείας τοῦ δικαιουσίνου, τοὺς νόμους, τοὺς τρόπους, καὶ τοῦ Ῥηγὸς τὴν ἀρετὴν, τὴν φιλοφροσύνην· ὅστις φιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν χάριν καὶ φιλίαν ὅπου ἔχει εἰς ὅλους, καὶ εἰς τὴν Τάξιν καὶ Πόλιν ἡμῶν, ὡς ἂν κτίστωρ καὶ διαφένσωρ. Γινώσκουμεν ἀσφάλτα ὅτι οὐδὲν θέλει ποιῆται ὁ μέγας Ῥήξ ἄλλο παρὰ τὸ θέλωμεν ἡμεῖς εἰς τὰ πρᾶγματα τοῦ ἀδελφοῦ σου· διὰ τοῦτο πᾶσα ἀμφιβολία ἀς λείψῃ. Ἐκ ταῖς γραφαῖς τοῦ ἀδελφοῦ σου πῶς εἶναι κρατημένος νὰ ποιῆται κατὰ τὴν βουλὴν καὶ τὸ θέλημα ἡμῶν, καθὼς μᾶς ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ σιάσωμεν ταῖς δουλικὰς του μετὰ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Αὐθεντίαν σου, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ πῇ ἀλλίως ἀπάνω εἰς αὐτό. Πολλοὶ γὰρ πρισκοῦντεν καὶ ἐπιθυμοῦν μετὰ πολλὰς πράξεις καὶ χάριτας τοῦ ἀδελφοῦ σου· ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς οὐδὲν μᾶς ἐφάνη νὰ πράξωμεν τιποτα εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς βασιλείας σου, ἀναμένοντες νὰ ποιήσῃς καὶ νὰ τελειώσῃς ὅσα ἐβεβαιώσαμεν διὰ τὸν ἀδελφόν σου. Ὅτι νὰ ἡξιοῦσῃ ἡ βασιλεία σου πῶς μετὰ γραφαῖς τοῦ ἀνεψιουῦ μου, ὅστις εἶναι βλεπόμενος τοῦ ἐμάθομεν ὅτι εἰς τὰς εἰς τοῦ Ὀκτωβρίου ἐφάπτεν ὁ ἀδελφός σου εἰς τὴν Βίλλα φράγκα εἰς τὴν στερεάν, καὶ ἐκαθαλίκευσεν εἰς τὰ κάστρη μας καὶ εἰς τοὺς τόπους μας. Ἀλλὰ, Ὑψηλώτατε Βασιλεῦ, ἐπαινοῦμεν καὶ ὑψόνομεν εἰς τὸν Οὐρανὸν τὴν βουλὴν καὶ τὸ θέλημα τῆς βασιλείας σου διὰ νὰ στείλῃς ἀποκρισάριον εἰς τὴν Φραντζαν διὰ νὰ ποιήσῃ ἀγάπην καὶ φιλίαν μετὰ τὸν Ῥήγα, καὶ τοῦτο, Κραταιότατε, ἀσφάλτως θέλει ἴδεν καὶ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἐν τούτῳ νὰ φανῇ εἰς ὅ,τι λέγομεν, ὅτι οὐδὲν ἐστίν ἀμφιβολία, καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν δόσωμεν νὰ καταλάβῃ τῆς βουλῆς μας ἄρχον Καβαλλάρην, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ἐκλαμπροτάτον Ῥήγα, νὰ ποιήσῃ ἀγάπην, καὶ νὰ φέρῃ διὰ δούλευσιν τῆς βασιλείας σου· καὶ τοῦτο ἄς τὸ καὶ χαρτία τούτου, νὰ ἔχῃ ὁ μέγας αὐθέντης εἰς τὴν Ῥόδον. Οὕτως στέργω λαττεται ἡ φιλία ἡμῶν καὶ ἡ ἀγάπη θέλει εἶσθαι καὶ ἐγὼ τὴν παροῦσαν ἀγάπην, καὶ κατὰ τὰς ἡ-

Τῷ ὑπερηφανεστάτῳ καὶ ἀνδρικωτάτῳ καὶ ἀητῆτῳ Βασιλεῖ τῶν Βασιλέων, καὶ μεγάλῳ αὐθέντῳ Σουλτάν Παγιαζίτ Χάν.

Φρά Πέτρος Δεωμβουσῶν Μαίστωρ
τοῦ Ὀσπηταλίου τῶν Ἱεροσολύμων.

—ο—

Ζ.

Τοῦ Μεγάλου αὐθέντος καὶ Μεγάλου Ἀμνηρᾶ Σουλτάν Παγιαζίτ, πρὸς τὸν Ὑψηλότατον, Ὀσιώτατον, Αἰδεσιμώτατον, πάσης τιμῆς καὶ φρονήσεως ἄξιον Φρά Πέτρον τὸν Δεωμβουσῶν, Μέγαν Μαίστωρ τοῦ Ὀσπηταλίου τῶν Ἱεροσολύμων, Αὐθέντην Ῥόδου, καὶ ἡγαπημένον πατῆρ τῆς αὐθεντίας μου. Τὸν ἄξιον, πρέποντα, ἡγαπημένον χαιρετισμὸν νὰ δεχθῆτε ἡ Ὀσιότης σου. Ὅτι οὕτως τὰς γραφὰς σου ἐδεξάμεθα παρὰ τοῦ σκλάβου σου Ἐλιαζοῦ Πασῆ, καὶ παρὰ τοῦ φίλου τῆς Ὀσιότητός σου πιστοῦ, καὶ ὅ,τι μᾶς γράφετε εἶναι καλὰ καὶ ἐπιτήδεια καὶ φρόνιμα. Τὸ μὲν πρῶτον, «Ὁ παρὼν μου ἀδελφός εἶναι καλὰ εἰς τὰς χεῖρας μας καὶ εἰς τὰ κάστρη μας· καὶ εἰ μὲν θέλετε νὰ πιστευσῆτε καὶ νὰ καταλάβητε παντελῶς καθαρά νὰ στηλῆς τὸν παρὼν Ἀποκρισάριον, καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν στείλωμεν μετὰ ἕναν μας ἄρχον Καβαλλάρην, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ἐκλαμπροτάτον Ῥήγα, νὰ ποιήσῃ ἀγάπην, καὶ νὰ φέρῃ διὰ δούλευσιν τῆς βασιλείας σου· καὶ τοῦτο ἄς τὸ καὶ χαρτία τούτου, νὰ ἔχῃ ὁ μέγας αὐθέντης εἰς τὴν Ῥόδον». Οὕτως στέργω λαττεται ἡ φιλία ἡμῶν καὶ ἡ ἀγάπη θέλει εἶσθαι καὶ ἐγὼ τὴν παροῦσαν ἀγάπην, καὶ κατὰ τὰς ἡ-

γοῦν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσου, νὰ ἔνει εἰρήνην ἀνάμεσόν μας, καὶ στέργω αὐτά. — «Ὅτι ἄρα συμφωνίαν ἐποιήσατε διὰ ἐξόδας καὶ τροφήν καὶ βλεπωσύνην τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅπου εἶναι ἐδῶ κρατημένος καὶ φυλαγμένος εἰς τὰς χεῖρας μας, καὶ εἰς ὅτι νὰ δίδονται, κατὰ τὴν παρῶν συμφωνίαν, τ' ἄσπρα εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ νὰ ἴηαι ὁ παρῶν φυλαγμένος εἰς τὰς χεῖρας μας, καὶ ἕνεκεν τούτων καρμῖα ὄχλησι καὶ ἀμφιβολία νὰ μὴδὲν μὲνη ». Ἐπὶ τούτου θαρρῶ, μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ συνδρομὴν καὶ βοήθειαν ἐδικήν σου, ὅλα καλὰ καὶ ἐπιτήδεια νὰ τελειωθῶσιν, ἤγουν καθὼς ἄνωθεν εἰρημεν. Καὶ εἰ μὲν γένη οὕτως, καὶ τὰ δύο μέρη ἤγουν ἀνάμεσόν μας θέλει ἔστιν ὁ λαὸς καὶ ὁ κόσμος ἀναπαυμένοι, καὶ ἀντήρειτοι ἀπὸ πᾶσα αἰτίαν, ἣ γοῦν πλειότερα τὰ ἰδικά σου μέρη, τὰ ὅποια τὴν Ὀσιώτη σου οὐδὲν λανθάνουν· καὶ γὰρ ἡμεῖς φυλάγομεν καλὴν γνώμην, καὶ φιλίαν καθεκάστην ἡμέραν θέλη φαίνεται ὁ νοῦς μας καὶ ἡ φιλία μας ἀληθινὴ παντελῶς λέγετε τὸ ὅμοιον· τετραπλοῦ θέλει μεθαλλακθεῖ ἡ αὐθεντία μου. Ἐτι δὲ περὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρῶν μου ἀδελφοῦ, ἤγουν διὰ ἐξόδας, καὶ τροφὴν, καὶ βλεπωσύνην αὐτοῦ, ὡς καλὸς του ἐπίτροπος ὅπου εἶσαι, καὶ ἐπηγήσατε μετὰ τὸν ἀποκρισιάρην, καὶ ἔμεινε τῆς αὐθεντίας μου χαριεπὴν, ἤγουν μετὰ χιλιάδαις δουκάτα· καὶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἡ αὐθεντία μου πρὸς τὴν ὀσιώτη σου μετὰ πολλὰ ὀλίγα, ἢ τίποτας ἐθάβρουν νὰ γένη . . . (χωρὶον ὅλως δυσκατάληπτον) . . .

διὰ μ. δουκάτα τὸ ἐτελετάμεν μετὰ τὴν φαιμελίαν ἀνθρώπων καὶ λαοῦ, ὅπου ἔχει μετ' ἐκείνων μαζὶ του, ἤγουν σαράντα χιλιάδαις φλουρία χρυσᾶ βενέτικα μ'. καθαρὰ πρὸς τὴν καλὴν μας ἀγάπην νὰ ἔχη στέργος καὶ βεβαίωσιν ἀπάνω εἰς τὰ παρῶν μ'. ἤγουν ἡ παρῶν μ'. δουκάτα τὰ χρυσᾶ βενέτικα καθ' ἕκαστον χρόνον νὰ στέλη ἡ αὐθεντία μου αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥόδον, νὰ παραδίδονται εἰς τὰς χεῖρας τῆς ὀσιώτητός σου, ὡς καλὸς του ἐπίτροπος, ὅπου ἴδαμεν καὶ ἐπιστεύσαμεν κατὰ τὴν γραφὴν ὅπου ἀρῆκεν αὐτοῦ, καὶ ἔφερεν καὶ ἰδικὴν του ὁ παρῶν μου Ἀποκρισιάρης ἤγουν ἡ συμφωνία, καὶ τὰ στείλη μαζὶ, νὰ ἴηαι ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ὅπου ἐσθιάστητε μετὰ τὸν παρῶν μου ἐκείνην πάλιν εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου παρῶν μηνὸς τοῦ ἐρχομένου χρόνου, νὰ δίδονται τὰ ὁμοίως μ' δουκάτα, διὰ νὰ μὴ γένη τοῦτο κἀμμία ἀμφιβολία εἰς τὴν μέσην μας, νὰ μὴδὲν γένη ἀνάμεσόν μας· καὶ τὸν παρῶν μου ἀποκρισιάρην διὰ συνοδίαν μου νὰ τὸν ἐξορτώσετε μετὰ καλὴν συντροφίαν, νὰ ὑπάγη καὶ νὰ ἔλθῃ σίγουρα, μετὰ καλὴν πράξιν, καὶ ἀπαλλαγὴν. Ἐνεκεν τούτου θέλει στερεωθῆν καὶ βεβαιωθῆν ἡ καθ' ἑαυτὴν ἀγάπη παντελῶς ἀνάμεσόν μας. Ἰστέρον δὲ ὁ παρῶν σου δοῦλος εἶπεν, τὸ εἰ μὲν θέλετε διὰ τὸ παρῶν φλουρία, ὅπου νὰ ὑπάγη νὰ ἔλθῃ ὁ ἀποκρισιάρης μου, νὰ δώσῃ ἡ ὀσιώτης σου ἀπὸ τοῦ ἀρχοντᾶς σου ἀνέχειρον καὶ σαλβακουντοῦτο· νὰ ὁμώσῃ ἡ ὀσιώτης σου, ἐπειδὴ τὸ εἶπεσ οὕτως νὰ γένη. Ἐπὶ τούτου δὲ ἡ Αὐθεντία σου, ἠξέυρει το ὁ

Θεός, τῆ ἀληθεία, ὅτι οὐδὲν εἶναι εἰς ὁ καὶ δὲν πιστεύομεν· ἀμὴν πᾶν σκοπὸς εἶναι νὰ τελειωθῇ ἡ παρῶσα ἀγάπη καθαρὴ παντελῶς, καὶ ὅλως ποτῶς, ἀνάμεσόν μας σκάνδαλον νὰ μὴδὲν γένη καὶ νὰ καταπαύσων πολλῶν ἐθνῶν λόγια ἄπρακτα, ὅπου λέγουν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔθνη τὰ ἰδικά σου, τὰ ὅποια εἶδεν καὶ ὁ παρῶν σου φίλος, καὶ θέλει τὰ ἀναφέρειν εἰς τὴν ὀσιώτητά σου καὶ διὰ σύντομον, μετὰ τὸν παρῶν μου σκλάβον νὰ ἔχομεν καθαρὴν ἀποφασιν. Μῆνας μάρτιος εἶ. — Ἐγράφη ἐν Ἀδριανουπόλει.

Ἡμεῖς Φρὰ Πέτρος Δεομβουσῶν, Θεοῦ χάριτι τοῦ Ἁγίου Ὁσπηταίου τοῦ σπηταίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Ἱεροσολύμων ταπεινὸς Μαίττωρ καὶ φύλαξ τοῦ Ἁγίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· γνωστὸν ἔστω τοῖς πᾶσι πῶς μετὰ τὸν τετιμημένον καὶ εὐγενῆ Ἄρχοντα Σαηπέκην Ἀποκρισιάρην τοῦ Μεγάλου Αὐθέντος ἐπαράλαβον γραφαὶς ἐπάνω εἰς τὴν βλέψησιν καὶ τροφὴν καὶ ἐξόδας τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ζιζήμη, ἀδελφοῦ τοῦ μεγάλου Αὐθέντος, πῶς ἡ μεγάλη του αὐθεντία νὰ μὴ στείλῃ εἰς τὴν Ῥόδον καθ' ἕκαστον μ'. δουκάτα βενέτικα χρυσᾶ εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ χρόνου, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου, καὶ διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν ὅπου τρέχει, καὶ ὅπου ἤρχισεν εἰς τὴν πρώτην τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου ὁ μέγας Αὐθέντης ἔστειλε μετὰ τὸν λεγόμενον ἀποκρισιάρην μ'. δουκάτα βενέτικα χρυσᾶ, ὅπου ἀπόμειναν εἰς τὴν εὐλογίαν (;), καὶ τώρα πάγει νὰ τὰ φέρῃ ὁ λεγόμενος ἀποκρισιάρης διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν, ὅπου ἤρχισεν εἰς τὴν πρώτην τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου· διὰ τοῦτο ἡμεῖς κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ ἐπιτροπείαν ὅπου ἔχομεν ἀπὸ τὸν αὐθέντην Ζιζήμη ἐποιήσαμεν, καὶ ἐτελειώσαμεν μετὰ τὸν μέγαν αὐθέντην διὰ ταῖς ἐξόδαις καὶ βλεπωσύνην τοῦ λεγομένου αὐθέντος Ζιζήμη διὰ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἀληθινὴν φιλίαν ὅπου ἔχομεν μετὰ τὸν μέγαν αὐθέντην, πρῶτον μὲν διὰ βλέπωσιν καὶ ἐξόδαις, καὶ διὰ τὴν ἀφορμὴν αὐτὴν μετὰ τὸν αὐθέντην Ζιζήμη νὰ πληρώσῃ καὶ νὰ στείλῃ ὁ μέγας αὐθέντης καθὰ χρόνον εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τὰς χεῖρας μας μ'. δουκάτα βενέτικα χρυσᾶ εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου, καθὰ χρόνον ἐδεξήσθημεν ταῦτα, καὶ παράλαβον καθὰ χρόνον τὴν πρώτην τοῦ Δεκεμβρίου μ'. χιλιάδες δουκάτα χρυσᾶ βενέτικα. Ἡμεῖς νὰ βάλωμεν βουλήν μετὰ τὴν σπουδὴν καὶ δύναμιν, ὁ παρῶν Ζιζήμη Σουλτάνος νὰ ἴηαι βλέπημένος εἰς τὰς χεῖρας μας, καὶ κυβερνημένος διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ μεγάλου Αὐθέντος, διὰ νὰ λείπῃ πᾶν σκάνδαλον, νὰ μὴδὲν ἔχη τίποτας ζημίαν, οὔτε στερεᾶς, οὔτε θαλάσσης ὁ κραταιώτατος μέγας αὐθέντης· καὶ ὁμνέγομεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν Δέσποιναν ἡμῶν τὴν Θεοτόκον, καὶ εἰς τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, καὶ εἰς τὸν

τίμιον καὶ Βαπτιστὴν Ἰωάννην τὸν Προδρόμον, μετὰ θελήματος καὶ βουλῆς τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν, τῶν τετιμημένων Μπαλήων, Πριόριδων, Προζιρών, καὶ Φρεριδων, νὰ κρατοῦμεν βεβαίαν καὶ ἀληθινὴν ὅτι γράφει τὸ ρῆθὲν διὰ τὴν βλέψησιν καὶ τροφὴν καὶ ἐξόδαις τοῦ Αὐθέντος Ζιζήμη, παραλάβαμεν κατασταμένα καθὰ χρόνον· καὶ εἰς μαρτυρίαν περισσοτέραν καὶ βεβαίωσιν βάλωμεν καὶ τὴν βουλλαν μας. Ἐδῶ ἐν Ῥόδῳ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ι. Χ. ἀπὸ Ἁπριλίου δ'.

Ἀλητῆτε, Κραταιότατε, Ἰψηλότατε βασιλεῦ τῶν βασιλέων, μέγα Αὐθέντη, καὶ περιλημῆ ἡμῶν· Ἐπιραλάβαμεν ταῖς γραφαῖς τῆς Ἰψηλοτάτης σου Αὐθεντίας παρὰ τοῦ τετιμημένου Ἄρχου τοῦ Χουσὲν Πέκη, ἀποκρισιάρην τῆς μεγάλῃς σου Αὐθεντίας, καὶ ἠγορήσαμεν τὴν φρόνησιν καὶ τὸ καλὸν θέλημα τῆς βασιλείας σου εἰς τὴν ἀληθινὴν εἰρήνην, διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῶν μεριδῶν. Πάλιν πῶς ἡ μεγάλη σου Αὐθεντία πέμπει τὸν λεγόμενον ἀποκρισιάρην διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν Φραντζα, διὰ ν' ἀκούσῃ καὶ νὰ ἴη καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς μεγάλῃς σου Αὐθεντίας καὶ πᾶν ἔργον κατὰ τὰς γραφὰς ἡμῶν· καὶ πῶς ὁ λεγόμενος ἀποκρισιάρης φέρει διὰ τροφὴν καὶ βλεπωσύνην τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ζιζήμη, ἀδελφοῦ τῆς αὐθεντίας σου μ. δουκάτα βενέτικα, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ γένη ἡ καλὴ εἰρήνη μετὰ καθαρὰν καρδίαν. Ἰψηλότατε Αὐθέντη, γρικῶντες ταῦτα, καὶ τὰ φρονίμα λόγια τοῦ ἀποκρισιάρη σου, φίλος ὄρθος, καὶ καθαρὸς, ἐδέχθημεν καὶ ἐπαινοῦμεν τὴν φρόνησιν τῆς μεγάλῃς σου αὐθεντίας, διότι ἔστειλες ἄρχον φρονίμον καὶ ἀξίον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Φραντζα, κατὰ τὸ θέλημα τῆς Ἰψηλοτάτης σου αὐθεντίας, καὶ Ἡμεῖς ὡτάν ὄρθοι καὶ καλοὶ φίλοι, νὰ βάλωμεν τρόπον νὰ ὑπάγῃ καὶ νὰ ἔλθῃ τιμημένα, ἀφοῦσα, καὶ ἀκίνδυνα, καὶ νὰ ποιήσωμεν εἰς τὸν τρόπον τῆς μεγάλῃς σου αὐθεντίας, καὶ νὰ βάλωμεν βουλήν εἰς ὀλίγαις ἡμέραις νὰ μισεύσῃ, κατὰ τὴν ὄρεξιν τῆς μεγάλῃς σου αὐθεντίας. Περὶ δὲ ταῖς μ'. ταῖς δουκάτα, Ἡμεῖς ὡτάν καλοὶ φίλοι καὶ ὄρθοι, ἐβάλλαμεν τρόπον καὶ πάντα νὰ γένη, ἦτοι ὁ λεγόμενος ἀδελφὸς τῆς μεγάλῃς σου αὐθεντίας νὰ ἴηαι βλέπημένος εἰς τὰς χεῖρας μας, κατὰ τὸν ὄρκον ἡμῶν, χωρὶς κἀμμίαν ἀμφιβολίαν, κατὰ πῶς θέλει ἴδεν ὁ λεγόμενος ἀποκρισιάρης, καὶ θαρρῶμεν, ὅταν στρέψῃ, νὰ δώσῃ ἀληθινὴν μαρτυρίαν εἰς τὰ πιστὰ ἡμῶν ἔργα, καὶ ἡ μεγάλη σου αὐθεντία, κατὰ τὰς γραφὰς, νὰ δώσῃ καθαρὴν καρδίαν εἰς Ἡμεῖς, τὰ ἔργα, ὁμνέγοντες, νὰ μὴ ἀπολείπουν, ἀπὸ τὸν πρῶτον ὄρκον μας Ἀμὴν εὐεργεσίαις, καὶ μεγάλαις ἀνταμοισαῖς θαρρῶμεν νὰ ἔχομεν ἀπὸ τὴν μεγάλην σου αὐθεντίαν· Ἀλλὰ διὰ τὴν ὄρεξιν τῆς μεγάλῃς σου αὐθεντίας, καὶ τὴν ὄρθην φιλίαν ὅπου

ἔχομεν εἰς τὴν βασιλείαν σου στέργομεν ταῖς μ. τὰ δουκάτα βενέτικα καθὰ χρόνον, ὡς καθὼς γράφει ἡ Ἰψηλοτάτη σου Αὐθεντία, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ δούλου ἡμῶν, νὰ ἔχουν, πέμπομεν τιμημένους ἀρχοντας νὰ στέκουν, ἕως ὅπου νὰ στρέψῃ ὁ λεγόμενος ἀποκρισιάρης τῆς Ἰψηλοτάτης σου Αὐθεντίας, διὰ νὰ ἴηαι πᾶν πρᾶγμα κατὰ τὰς γραφὰς τῆς Ἰψηλοτάτης σου αὐθεντίας· Καὶ τώρα ὁ λεγόμενος ἀποκρισιάρης πάγει νὰ φέρῃ τὰ στάμνα, καὶ ὅταν στρέψῃ, γοργὰ νὰ μιστεύσῃ κατὰ τὴν ὄρεξιν τῆς Ἰψηλοτάτης σου αὐθεντίας, μετὰ καθαλλάρην τιμημένον τῆς βουλῆς μας.

Χαίροις· Ἐδῶ ἐν Ῥόδῳ, ἀπὸ τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Κ. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ Ἁπριλίου δ'.

Φρὰ Πέτρος Δεομβουσῶν Μαίττωρ τοῦ Ὁσπηταίου τῶν Ἱεροσολύμων.

Τῷ περιφανεστάτῳ καὶ ἀνδρειωτάτῳ καὶ ἀηττήτῳ βασιλεῖ τῶν βασιλέων, καὶ μεγάλῳ αὐθέντῳ Σουλτάν Παιαζήτ Χάν.

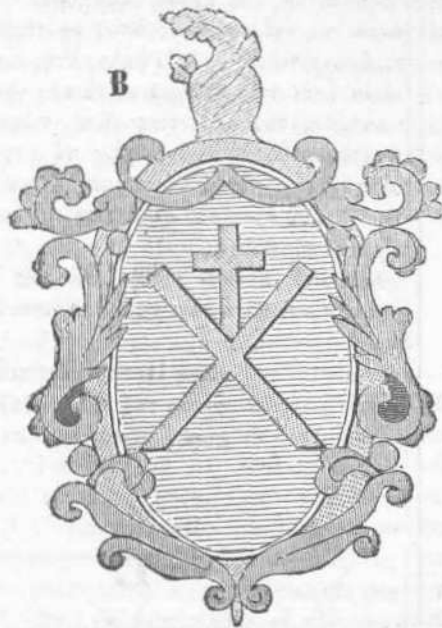
Ἡμεῖς, Φρὰ Πέτρος Δεομβουσῶν, μαίττωρ ὁ ἄνωθεν Γνωστὸν ἔστω τοῖς πᾶσι, ὅτι τὴν σήμερον, εἰς τὰς 6'. τοῦ Ἀπριλίου ἀπὸ τῆς Ἐνσάρκωστος τοῦ Κ. ἡμῶν Ι. Χ. ὁ εὐγενὴς καὶ τιμημένος Ἄρχος Χουσὲν Πέκης, ἀποκρισιάρης τοῦ μεγάλου Αὐθέντος, ἐμέτρησε καὶ ἐπλέρωσε διὰ ταῖς ἐξόδαις καὶ ἐπέληκεν τοῦ Αὐθέντος Ζιζήμη Σουλτάν, διὰ ἕνα χρόνον, ὅπου γήριεν (ἢ γήριεν) εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ περασμένου αὐτοῦ, καὶ ἐτελειώθη εἰς τὴν ὕστερην ἡμέραν τοῦ Νοεμβρίου ἐρχομένου, εἰς τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς Ἁπριλίου. Καὶ οἱ τιμημένοι ἡμῶν Καθαλλάρηδες καὶ Φρεριδες Ἰζονάν Καυτὰλ Τουρκοπουλιέρης, Γουλιέρμος Δὴ Μπελλιέρ Πριόρης τῆς Καμπανίας, ἐπίτροπος τοῦ Γρηγορίου, καὶ Μάρκος Δελινιάκ Πριόρης τῆς Καπούας, καὶ Κοσερβαδόρος τοῦ λεγομένου Τρηγορίου, καὶ Διομήτης Δὲ Βίλλα Λαοῦτ Κουμηντοῦρης τῆς Λήγας, καὶ Συνεκάλλος Ἡμῶν, ἐπαρλάβαμεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Στρουτζέριου αὐτοῦ καὶ Ἡμῶν, ταῖς λεγόμεναις σαράντα χιλιάδαις τὰ δουκάτα χρυσᾶ βενέτικα, διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν, καὶ αἰτίαν καμνομεν καὶ εἰς μαρτυρίαν περισσοτέραν βάλωμεν τὴν βουλλαν μας.

Ἐδῶ ἐν Ῥόδῳ ἀπὸ τῆς Ἁπριλίου 18'.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΣΗΜΩΝ. (*)

— 0 —

Τὸ ὑπὸ στοιχ. Α οἰκόσημον ἀνήκει τῇ ἐν Θήρᾳ οἰκογενεῖᾳ Δακρόνια ἢ μᾶλλον Δά-Κορόνια (Da Corogna) καταγομένη ἐκ Κασιλλίας τῆς Ἰσπανίας. Ἀρχηγέτης δὲ τῆς οἰκογενείας ταύτης ὑπῆρξεν Ἰωάννης τις ἱππότης τοῦ Ἱεροσολυμικοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅστις πρὶν ἢ καταταχῆ εἰς τὸ ἐν ἀγαμῖα διατελοῦν τοῦτο τάγμα ἔσχε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος Ἀντώνιος τοῦνομα ἐχρημάτισε Κύριος τῆς νήτου Σίφνου (Signore di Sifano ἢ Sifanto) (**), ὁ δὲ ἕτερος Γεώργιος διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὴν ἱπποτικὴν ἀξίαν χρηματίσας πρῶτος καὶ Κύριος Τρεβίζης (Signore di Treviso).

Τὸ δὲ ὑπὸ στοιχ. Β ἀνήκει τῇ ἐν Θήρᾳ οἰκογενεῖᾳ Δ' Ἀργέντα (D Argenta) καταγομένη ἐξ Ἰταλίας. Ἡ οἰκογένεια αὕτη ἔσχε φαίνεται ἐν Θήρᾳ ἐπὶ Ἐνετοκρατίας φέουδόν τι, ὡς βεβαιούται ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐγγράφου προσσητημένου ἐν τῷ γενεαλογικῷ δένδρῳ (albero genealogico) τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Τοῦ ἐγγράφου τούτου οὐ μόνον τὴν μετάφρασιν ἀλλὰ καὶ τὸ κείμενον παραθέτομεν ἐνταῦθα

(*) ΣΗΜ. ΤΗΣ ΔΙΕΥΘ. Προσκαλοῦμεν καὶ πάλιν τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ θεωρῇ ὡς ἀναξίας λόγου τὰς περὶ οἰκοσήμων διατριβὰς, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν δημοσιεύμενα ἔγγραφα διότι πάντα ταῦτα συντελοῦσιν εἰς τὴν διαφώτισιν τῆς κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοσοῦτον σκοτεινῆς μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ κατοχυρωμένον, π. γ. ἀνοπύρω ἔγγραφο δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τις ἐπιείγησις κατά τι τῆς ἐν τῷ φιλολογ. 131 132 καὶ 133 δημοσιευθείσης περὶ Κρήτου πραγματείας.

(**) Ἐνὸς τῶν ἀπογόνων τούτου Νίνου Ὁτίλου καλουμένου καὶ Κυρίου ἀπαύτως Σίφνου, οἰεῖται τὸ πρωτότυπον ἐρωτητήριον ἔγγραφον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 Φεβρουαρίου 1462 δι' οὗ δωροῦνται τῇ ἐν Σίφνῳ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ διάφορα κτήματα. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀναφέρει ἐν ἐκτάτῃ καὶ ὁ Τετυρνεφρίτιος.

ὡς δυνάμεν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν τῆς Δουκίως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἱστορίαν.

« Ἐν ὀνόματι Θεοῦ. Ἀμήν.

« Ἐδρεύοντος τοῦ ἀξιοτάτου Φραγκίσκου Κορονέλου Διδάκτορος ἀμφοτέρων τῶν Δικαίων καὶ Ἰοποτηρητοῦ τοῦ Γαληνοτάτου καὶ ἐξοχωτάτου Κυρ. Κυρ. Ἰωσήφ Νάκη Δουκὸς Νάξου καὶ Κυρίου Ἄνδρου κλ. (*), ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούτῃ τοῦ ἐν Ἄνδρῳ μεγάρου τοῦ κειμένου κατὰ τὴν ἀγυῖαν τοῦ Κάτω Κάστρου καλουμένου Ἐμπορίου, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὁ εὐγενὴς Κ. Μαρτίνος Δ' Ἀργέντας πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Κ. Νικολάου Δ' Ἀργέντα κατοικοῦ τῆς νήτου Θήρας, ἐξαιτούμενος καὶ ταπεινῶς παρακαλῶν τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησιότητα ὅπως αὕτη ἐν ὀνόματι τοῦ ἀποστείλαντος αὐτήν, εὐαρεστηθῆ νὰ περιβάλῃ τὸν μνησθέντα Κ. Μαρτίνον, πρωτότοκον υἱὸν τοῦ βῆθέντος Κ. Νικολάου, μετὰ τὴν ἀξίαν τοῦ φεοῦδου παραχωρῶν αὐτῷ τὰ φεουδαλικά κτήματα τοῦ ποτὲ Κ. Λουκά Δ' Ἀργέντα ἀδελφοῦ τοῦ εἰρημένου Κ. Νικολάου πατρὸς αὐτοῦ καὶ κατόχου (τῶν αὐτῶν κτημάτων). Ταῦτα δὲ ἤχηται διότι ἀποβιώσας ὁ βῆθείς Κ. Λουκάς οὐδένα ἄλλον πλησιέστερον τοῦ ἀδελφοῦ του Κ. Νικολάου κληρονόμον ἀφῆκεν. Ὅθεν τὰ μνησθέντα κτήματα ἀνήκουσι, δυνάμει τῶν περὶ κληρονομίας νόμων, εἰς τὸν αὐτὸν Κ. Μα-

(*) Ἐκ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ τῆς Νάξου Δουκὸς ἐκαλεῖτο Ἰωσήφ Νάκης καὶ οὐχὶ Ἰωσὴφ Μιχὴ ὡς τινες τὸν ὀνομάζουσι. (Ὁρ τὴν ἡμετέραν Γεωγρ. Περιγραφ. τοῦ Νομοῦ τῶν Κυκλάδων ἐν τῇ Ἀποθήκῃ τῶν Ὁφελ. καὶ Τετρν. Γνώσεων, ἔτος 2' σελ. 52)

« In Dei nomine. Amen.

« ρίνον ὡς πρωτότοκον καὶ συνεπείᾳ τῆς περὶ τῆς σεως ἧς πρὸς αὐτὸν κάμνει ὁ ἀνω εἰρημένος πατήρ του Κ. Νικόλαος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 16 Ἰαννουαρίου 1577. Κατὰ δὲ τὰς ἐκθέσεις παρατιτούμενος ἀπραβιάστως καὶ οἰκειοβελῶς κλ. ἀπειδύεται ἀπὸ νῦν καὶ ἐπὶ τούτου παντός δικαιοῦματος καὶ ἀρελείας τῶν μνησθέντων φεουδαλικῶν κτημάτων καὶ θέλει ὅπως ταῦτα παραχωρῆθῃσι πρὸς τὸν ἀνω μνησθέντα Κ. Μαρτίνον πρωτότοκον αὐτοῦ υἱόν, καὶ τὸδε τοσοῦτον μᾶλλον καλῶτον ὅ αὐτὸς Κ. Νικόλαος κατέτιθη ἀνίκανος τῆς προσδιορισμένης ὑπηρεσίας ὃ δὲ Κ. Μαρτίνος ὑπόσχεται πίστιν καὶ τὴν ὀφειλομένην ὑποταγήν. Θεωροῦσα λοιπὸν ἡ αὐτοῦ Ἐκκλησιότης, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποῖου παριτεῖται πρόσωπου, ὅτι ἡ ταπεινὴ δέησις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Κ. Μαρτίνου εἴκειν δικαία καὶ ἐντιμος, καὶ ἔχουσα πρῶτον ὅπως ὄψιν τὸ παραχωρῆθῆν πρὸς τοὺς προγόνους αὐτοῦ πρόνοιαν ἀπὸ τῶν μακαρίτων Κυρ. Ἐκκλησι. Κυρ. Νικολάου Δέλλα-Κάρκερα Δούκα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὸ ἔτος 1372, δυνάμει τοῦ ὁποῖου ὁ μνησθείς Κ. Λουκάς κατέχει τὸ φέουδον τοῦτο ὡς νόμιμος διάδοχος τοῦ αὐτοῦ προκατόχου καὶ ἐπιτηρητικῶν παραίτησιν ἣν κάμνει πρὸς τὸν βῆθέντα Κ. Μαρτίνον ὁ μνησθείς πατήρ του Κ. Νικόλαος ἀδελφὸς καὶ κληρονόμος τοῦ ἀποβιώσαντος Κ. Λουκά. Ἀποκαθιστῆ τὸν βῆθέντα Κ. Μαρτίνον ὅτις μετὰ γόνιμα κελημιμένα, καὶ τὰς χειρὸς βεβημένας ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησιότητος ὠρίσθη πίστιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μνησθέντος Ἐκκλησιότητος καὶ ἐξοχωτάτου Κυρ. Κυρ. Ἰωσήφ Νάκη Δουκὸς τῆς Νάξου, Κυρίου τε Ἄνδρου κλ. καὶ τῶν αὐτοῦ ἀντιπροσώπων δι' οὓς αὐτῶ τὸν σινηθὴ ἀσπατάδων τὸν ἀποκατεστήσε νομίμως δυνάμει τῆς ὁποίας ἔχει παρὰ τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησιότητος ἐξουσίας εἰς τὴν κατοχήν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος φεοῦδου, τοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ εὐγενεστάτου Κ. Λουκά μέγιστον κατεχομένου καὶ κειμένου ἐν τῇ ἀναφερομένῃ νήτῳ Θήρας. Καὶ κατὰ πάντα συμφώνως μετὰ τοὺς νόμους τῆς Βασιλικῆς Αὐτοκρατορίας δεχόμενος αὐτὸν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν φεουδατῶν ὑπόκειται ἐν τῷ μνησθέντι ὀνόματι νὰ ὑποστηρῆ πάντα τὰ αὐτοῦ δικαιώματα διὰ λόγον τε καὶ κριτηρίου. Καὶ ταῦτα ἐγένοντο ἐνώπιον τῶν εὐγενῶν Κ. Φιλίππου Λαυρεντιάνου, Κ. Μαρτίνου Δέλλα-Γραμματικῆ, Κ. Κρουστίνου Σουμκρίππα, καὶ Κ. Λαυρεντιῶν Πατερῶν, καὶ τοῦ Κυρίου Γεωργίου Καφούρου ἐπιμηλητοῦ Θήρας, Κ. Ἀντωνίου Γατῆλη, καὶ Κ. Ἰαννοῦλη Ἀλόνπου ἐκ Θήρας, καὶ μετὰ ἐπιβύλαξιν καὶ ἀνευ βλάβης παντὸς καὶ οὐνοδῆποτε δικαιώματος τῆς αὐτοῦ Κυριότητος καὶ οὐνοδῆποτε ἄλλου. Ἐξεδόθη ἐν Ἄνδρῳ τῇ 7 Φεβρουαρίου 1578.

(Τ. Σ) ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΚΟΡΟΝΕΛΟΣ
Τετυρνεφρίτης.
« Ἀντώνιος, Ἀναστάσιος, Γεωργίου καὶ Ἄνδρου. »

« Sedendo il Degmo. Francesco Coronel Juris utriusque Doctor, et Luogotenente per il SSmo. ed Exmo. Sig' il Sig' D. Joseph Naci Duca di Naxia et Signore d'Andro, etc., della camera grande nel palazzo di Andro, esistente verso la piazza del Castro Inferiore detto Emborio in quel medesimo luogo comparso il nobile M. Marino D'Argenta primogenito figlio di M. Nicolò D'Argenta abitante nell'isola di Santorino, richiedendo, ed umilmente supplicando sua Sig'. Illu^{ma} che quella al Nome che rappresenta si degni investire det. M. Marino Figlio primogenito di esso M. Nicolò del Feudo et Beni Feudati del d'. M. Luca D'Argenta fratello di esso M. Nicolò suo padre possessore; et questo perchè essendo passato dalla vita presente esso q^d Sig'. Luca post se non ha lasciato piu prossimo erede del d'. M. Nicolò fratello del detto q^d Sig'. Luca, detti beni in virtù delle leggi jure hereditario aspettano ad esso M. Marino come primogenito stante la renunzia che il pref^o M. Nicolò fù al detto M. Marino sotto di 16 7bre passato 1577 qual si abbia relazione renunziando di suo libero arbitrio et volontà etc. privandosi ex nunc prout ex tunc da tutte le sue ragioni et azioni che si aspettano ed'appartengono ad essi Beni Feudati; et volendo che di questi sia investito il pref^o. M. Marino suo primogenito figlio, massime per non esser d'. Nicolò abile al servizio debito, promettendo d'. M. Marino fedeltà et prestar l'omaggio solito. Onde considerando sua Sig^{ra}. Illu^{ma} al Nome che rappresenta l'umile supplicazione di esso M. Marino, esser giusta ed onesta, visto prima un privilegio concesso ai suoi antecessori dal q^d Sig'. Illu^{ma} Sig'. Nicolò Delle Carceri Duca dell'Arcipelago del 1372: per il chè detto M. Luca possedera detto feudo, come successor legitimo dei suoi antecessori, vista la renunzia prenominata fatta al d^o. M. Marino dal pref^o. M. Nicolò suo padre fratello ed'erede del d^o. q^d. M. Luca. Costituito d^o. M. Marino, et genibus flexis, colle mani giunte nello mani di sua Sig^{ra}. Illu^{ma}, et giurando esser fedelissimo nel servizio stato dal pref^o Illustr. Exmo. Sig'. Sig'. D. Joseph Naci Duca di Naxia, Signore d'Andro, etc. Et di esso rappresentanti; dandoli l'osculo consueto, lo ha legitimamente par l'autorità concessali da sua Sig^{ra}. Illu^{ma} investito del d^o. Feudo, possesso dal fratello q^d. nobile M. Luca D'Argenta suo Barba, posto nela pred^{ta} isola di Santorino, in tutto conforme alle pred. leggi dell'Imperio di Romagna, accettandolo nel numero dei Feudatarii, promettendola al d^o. Nome, man-

tener tutte sue ragioni a ragione et giustizia: et questo in presenza delli Nobili M. Filippo Laurdano, M. Marino Della-Grammatica, M. Crusino Sumarippa, et M. Lorenzo Paterio, et di Sig^r. Giorgio Cafuri Fattor di Santorino, Sig^r. Antonio Gatali, et Sig^r. Gianuli Anfonse di Santorino, et con reservazione et senza pregiudizio da ogni et qualunque ragione ad Essa Sig^r. et qualunque atto spettante *quomodolibet et qualitercumque. Datum Andro a di VII Febbraro MDLXXVIII.*

(L. S.)

Franciscus Coronel Luogotenente.

Antonio Anselmo Cancell^r. d'Andro.

ΜΙΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ.

— 0 —

Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδευτικῆς ὑπουργεῖον ἐξέδοτο τὴν 10 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου διεξοδικὴν ἐγκύκλιον, ἣν δυνάμει νὰ ὀνομάσωμεν ἐρμηνείαν τοῦ συντόμου τούτου λογιῶ τοῦ Ἰσοκράτους: « Οὐ γὰρ τοῖς ψηγίσμασι, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, » ἢ τοῦ ἄλλου, τοῦ Ἀριτοτελείου ἐκείνου καθ' ὃ μόνος ὁ νόμος « αὐτὸς οἶος ποιεῖν ἀγαθὰ καὶ δικαίους τοὺς πολῖτας: » διότι, ἀναγνωρίζουσα « ἀνεπαρκῆ μόνην τοῦ νόμου τὴν ἀπειλὴν εἰς ἐκρίζωσιν τῶν κακῶν καὶ ὀλεθρίων ἔξω, » θεωρεῖ συντελεστικώτατα πρὸς τοῦτο τὰ χρηστὰ ἦθη διαμορφούμενα διὰ τῆς βρησκείας συνάμα καὶ τῆς ἠθικῆς.

Διὰ δὲ τὴν διαμόρφωσιν, ἢ ἀναμόρφωσιν ταύτην, ὅπως ἀποκαλεῖ αὐτὴν ἡ ἐγκύκλιος, τρία τινὰ ἀπαιτεῖ τὸ ὑπουργεῖον: α' — τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἱεροῦ κλήρου διὰ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου. β' — τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων διὰ διδασκαλίας παρορμώσεως εἰς εὐσεβείαν, καὶ ἀρετὴν καὶ ἀποστροφήν τοῦ κακοῦ καὶ γ' — τὴν δικαίαν, εὐλικρινῆ καὶ ἀμερόληπτον ἐνέργειαν τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, αἵτινες πρέπει νὰ διδάσκωσι πρὸς τοὺς διοικουμένους « ὅτι τὸ γινόμενον πρὸς ἕνα ἀδίκημα πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς κοινὸν ἀδίκημα πάντων. » Σύμφωνον καὶ τοῦτο πρὸς τὸ πάτριον ἐκεῖνο τὸ λόγον: « ἀριστα ἂν πόλις οἰκεῖτο, ὅπου πλέον τῶν ἀδικουμένων ἀγανακτοῖεν οἱ μὴ ἀδικούμενοι. » Καλὴ λοιπὸν καὶ θαυμασιὰ ἡ ἐγκύκλιος, καὶ σωκρατικαί, καὶ εὐαγγελικώταται μάλιστα αἱ ἀρχαὶ ὧν ἀξιοῖ τὴν ἐφαρμογὴν. Φέρε δὲ ἴδιωμεν καὶ τίνες οἱ τρόποι, καὶ τινὰ τὰ ὄργανα δι' ὧν ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη γενήσεται.

Ἡ ἐγκύκλιος ἀποτείνεται πρὸς τοὺς δέκα νομάρχας τοῦ κράτους, καὶ προσκαλοῦσα αὐτοὺς νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Ἐπισκόπων ὅπως ἐνισχυθῆ ἡ διὰ πνευματικῶν καὶ ἱεροκηρύκων διδασκαλία, ἀνατίθην αὐτοῖς ἰδίως τὰ ἐξῆς καλῆριοντα.

Α' — Νὰ ἐπισκοποῦσι τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἵνα πείθωνται εἰ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων, διδάσκειται καὶ ὁ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθὲς ἔρωσ.

Β' — Νὰ περιέρχωνται εἰς τοὺς νομούς, καὶ παρερισκόμενοι δις καὶ τρίς εἰς τὰς παραδόσεις, ν' ἀπειθῶσι παρατηρήσει πρὸς τοὺς διδάσκοντας, ἕθα ἤθελον πεισθῆ ὅτι δὲν δίδεται ἢ προσήκουσα ἀνάπτυξις εἰς τὸ ἠθοποιητικὸν μέρος τῆς διδασκαλίας. Ὅπου δὲ ἀπαντήσωσιν ἠθῶν ἐκπτώσιν, νὰ ἀναζητῶσι τὰς αἰτίας τοῦ κακοῦ καὶ νὰ προτείνωσι παραχρῆμα εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν κατάλληλον θεραπείαν τοῦ ἠθικοῦ νοσήματος.

Γ' — Νὰ ὦσι δίκαιοι καὶ εὐθεεῖς, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος νὰ ἐπενεργῶσιν εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν διοικουμένων βελτιώσιν.

Καὶ τῶντι ἵνα εὐδοκίμηται ὁ σκοπὸς τῆς ἐγκυκλίου, προσφυστάται πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ αἱ ὑποτυπώσεις αὐταί. Ἀλλὰ διὰ τίνων μέλλουσι νὰ ἐνεργηθῶσιν; Αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον, ὡσανεὶ ἀναγνωρίζον τὴν ἀτέλειαν τῶν ὀργάνων πρὸς τὴν ἀποτείνεται, ἀνατίθην τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντελλομένων εἰς τὸν πατριωτισμὸν αὐτῶν.

Καὶ ὅτι μὲν οἱ νομάρχαι καταφλέγονται ὑπὸ πατριωτισμοῦ, οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων. Ἀλλὰ τὸ πῦρ μόνον τοῦ πατριωτισμοῦ δὲν ἀρκεῖ, ἴσως μάλιστα καὶ βλάπτει, εἰ μὴ καθοδηγῆται καὶ ὑπὸ τῆς λαμπάδος τῆς ἐπιστήμης. Οὐδεὶς πατριωτικώτερος Νικήτα τοῦ Τουρκοφάγου καὶ ὅμως ἀστεῖον ἤθελεν εἶσθαι εἰ ἡ ἐνέργεια τῶν σοφῶν τοῦ ὑπουργεῖου παραγγελμάτων ἀνετίθετο ἐκείνω, ὅτε ἦτο, ἐνοσεῖται, ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Βεβαίως ὑπάρχουσι νομάρχαι οἵτινες, πλὴν τοῦ πατριωτισμοῦ, ἔχουσι καὶ ζῆλον καὶ ἰκανότητα νὰ ἐκτελέσωσι τὰ ἐντελλόμενα: ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι παρ' ὧν εἰ ἐξήτουσιν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐν τῷ ὄρῳ Β', φέρ' εἰπεῖν, διαλαμβανόμενων, ἔπρεπε ν' ἀποτίσωμεν δίκην ἀνοίας.

Εἰκοσιδύο σχεδὸν ἔτη πρὸ τῆς ἐγκυκλίου, ὁ περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμος ἐπέβαλεν εἰς τὰς διοικητικὰς ἀρχὰς τὴν ὑπερτάτην ἐποπτείαν τῶν σχολείων (Κεφ. Α'. ἀρ. 51 καὶ καθεστῆς), καὶ παρήγγειλε τοὺς νομάρχας νὰ ἐπισκέπτονται ἅπαξ κατ' ἔτος ὍΛΑ τὰ κατὰ τὸν νομὸν δημοτικὰ ἐκπαιδευτήρια.

Καὶ εἰ μὲν ἡ ἐντολὴ αὕτη ἐκπληροῦται ἀλλοχῶ, ἀγνωσμέν (*) ἐν τῷ νομῷ ὅμως τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐν ᾧ καὶ ἡ καθέδρα τοῦ Κράτους, πῶποτε δὲν ἐξέπληρώθη. Πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἐπίσκε-

(*) Ὑποτίθεται ὅτι οὕτως ἀλλοχῶ ἐκπληροῦται ἄλλως ὁ νομάρχης νομοῦ τινος: ἐκ τῶν πολυκρινοτέρων τοῦ κατὰ τοῦς, ἤθελεν ἀναγνώσει ἐν τῇ δημοτικῇ σχολείῳ τὸ ἐξῆς δόσιον, διαπρέπον γραμματικῶν κεραλαῖς καὶ κομφοῖς με-

ΝΕΙΒΟΥΡΟΣ Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ.

— 0 —

πτόμενοι συνεχῶς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, οὔτε τὸν νομάρχην (πλὴν ὁσάκις προσκαλέσθη κατὰ τὰς ἐξετάσεις), οὔτε τὸν γραμματέα, οὐδὲ τὸν κλητῆρα αὐτοῦ εἶδομεν περιεργείας καὶ χάριν ἐρχόμενον ἐπιότι εἰς αὐτὰ. Ἀλλὰ καὶ σήμερον, ὅτε τριάκοντα καὶ πέτε ἡμέραι παρήλθον ἀπὸ τῆς ἐιδόσεως τῆς ἐγκυκλίου, οὔτε ὁ νομάρχης ἐπάτησεν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, οὔτε τουλάχιστον πληροφορίας περὶ αὐτῶν ἐήτητε παρὰ τῆς δημορχίας ἢ τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Πλὴν τῶν νομαρχῶν καθήκον ἔχει παρὰ τοῦ νόμου (ἀρθ. 71), νὰ ἐπιθεωρῆ ἅπαξ τοῦ ἔτους τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους καὶ ὁ διευθυντῆς καὶ γενικὸς ἐπιθεωρητῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα καὶ ἐδημιουργήθη ἡ θέσις αὐτοῦ. Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ προσέτι (Κεφ. Γ'. § β'), καὶ τὴν σύστασιν ἐπιθεωρητικῶν ἐπιτροπῶν κατὰ νομοῦ: καὶ κατ' ἐπαρχίας. Διὰ τί δὲν διατάσσεται καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον;

Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσ. Ἐκπαιδευτικῆς ὑπουργεῖον, καταδείξων τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ νόμου εἰς διαρρύθμισιν τῶν ἠθῶν, ἐρρίψεν ἀξιοπαίνως μέλαινα ψῆφον κατὰ τῆς σωρείας τῶν νόμων, οὓς ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐκδώσωσιν οἱ κατὰ καιροὺς ἀκμάσαντες ὑπουργοί, καὶ ὧν τὸ μέγιστον τῶν προτερημάτων εἶναι ὅτι ἀπέθανον ἅμα γεννηθέντες. Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει νοῦν σκεπτόμενον. Ἀλλὰ ἐκδίδων ἐπιταγὰς οὐσιωδῶς μὲν σπουδαίας, μὴ ἐφαρμοζόμενας δὲ διὰ τοὺς λόγους οὓς ἐξέθεταμεν, κινδυνεύει νὰ πάθῃ ἀνεπαισθήτως ὅ,τι πρὸ μικροῦ κατέκρινεν.

Ἀστειοτέρα φαίνεται ἡ ἀξίωσις τῆς παρὰ τῶν πνευματικῶν ἐρμηνείας τῶν καθηκόντων τοῦ λαοῦ. Τίτες οἱ πνευματικοὶ οἱ γνωρίζοντες τὰ ἴδια καθήκοντα, ὥστε νὰ διδάξωσι καὶ τὰ τῶν ἐτέρων; καὶ τί, ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἐπράξεν ἡ ἐξουσία πρὸς φωτισμὸν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τοῦ κλήρου, ὥστε ν' ἀπαιτῆ σήμερον παρ' αὐτῶν διδασκαλίαν, εἰς ἣν δὲν ἐροῦντισέ ποτε, ὡς ὄφειλε, νὰ μνηθῶσι; Ποῦα τὰ ἐκκλησιαστικὰ σχολεῖα ἔσαν ἐνδύρουσε, τίνες οἱ πόροι ὅσους ἔδωκε πρὸς τὸν κλήρον, ἢ ποῖα ἡ φροντίς ἣν κατέβαλεν ἵνα καταστήσῃ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ σεβαστά;

Ἡ Ἑλλάς ἀνάγκην μόνον ἐγκυκλίων καὶ ψηφισμάτων δὲν ἔχει: διότι διὰ μελάνης καὶ διὰ χαρτίου οὐδεὶς τόπος ἐλευθερήθη ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἄχρι τῆς σήμερον (*).

Ὁ μεγαλοφυῆς ἀνὴρ οὗτος τῆς Γερμανίας, ὁ συγγραφεὺς ῥωμαϊκῆν ἱστορίαν πάντη διαφέρουσαν τῶν προγενεστέρων, καὶ ἀποχωρήσας μετὰ μεγίστης κριτικῆς ἀκριθείας τὸ μυθῶδες ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς τῶν γεγονότων τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς Ῥώμης, ἐγεννήθη ἐν Κοπενάγη τὸ 1776 ἔτος.

Τὰ περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς τῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων, τῶν κλίσεων καὶ τῶν παντοίων περιπετειῶν τοῦ βίου του ἐξετέθησαν εἰς πλείστας βιογραφικὰς διατριβὰς, πρὸ τίνος χρόνου δὲ ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον συνεγράφησαν ἐν τῇ Βρεττανικῇ ἐπιθεωρήσει (Ὀκτ. 1852). Φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν καὶ τῆς φιλολογίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐγκύπτων μετὰ πολλῆς ἐπιστασίας εἰς αὐτὰς, ἐγένετο ἐγγρατῆς ἀπείρων γνώσεων. Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι ἀναγκασθεὶς διὰ λόγους ἰδίους νὰ καθέξῃ διαφόρους διοικητικὰς καὶ διπλωματικὰς θέσεις, κατέλιπε τὰς μελέτας του, καὶ οὕτω δὲν ἐδυνήθη νὰ εὐεργετήσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν συγγραμμάτων του.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ διεύθυνεν εἰς φίλους του μανθάνομεν πολλὰ, χαρακτηρίζοντα τὰ αἰσθηματὰ του. Ἐτυχε δὲ καὶ συζύγου ἐρασιμωτάτης μετ' ἧς ὀλίγον μόνον συνέζητε, καθότι ἀποθανοῦσα κατέλιπεν αὐτὸν ἀπαρηγόρητον. Μετὰ ταῦτα συνάψας δεύτερον γάμον ἔσχεν υἱὸν τὸν ὅποιον ὠνόμασε Μάρκον, εἰς τοῦ ὀποίου τὴν ἐκπαίδευσιν κατέβαλε μεγίστην φροντίδα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς εἰς ἣν ἐκθέτεται τὴν παραδεχθεῖσαν μέθοδον.

« Μερικῶν τὰ μέγιστα περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς » τοῦ Μάρκου, σοὶ εἶπον ὅτι πρὸ τίνος καιροῦ ἐνασχολοῦμαι διδάσκων αὐτῷ τὰς ἀρχαίας γλώσσας » πρακτικῶς κατὰ τὴν νεαράν του ἡλικίαν. Ἐπιθυμῶ » δὲ νὰ πιστεύῃ πᾶν ὅ,τι τὸν διηγοῦμαι. Πιθανὸν » νὰ ἔχῃς σὺ δικαίον στηρίζων τὴν γνώμην τὴν ὀποίαν » ἄλλοτε κντέρουσαι: ὅτι δηλαδὴ εἶναι ὠφέλιμον νὰ » μνησθῶμεν διηγήματα εἰς τὰ παιδία καὶ νὰ ἐξοικειώμεν αὐτὰ μετὰ τοὺς ποιητὰς: προτιμώτερον εἶναι » νὰ ἀναγινώσκωσιν ἢ ν' ἀποστηθίζωσι τοὺς ἀρχαίους » ποιητὰς, ὥστε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας νὰ θεωρῶσιν ἀδιτάκτως ὡς ἱστορικὰ πρόσωπα. Ἐπροσπάθησα πάντοτε νὰ ἐπαναλαμβάνω εἰς τὸν υἱὸν μου ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀτελεῖς γνώσεις περὶ τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ, καὶ ὅτι οἱ μυθῶδες θεοὶ κατέπεσαν ἅμα φανέντος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Κόσμον. Οὕτω δὲ θέλει πιστεύσει τὰ λεγόμενα ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ Νέᾳ Διαθήκῃ, ἐμπνευσμένης εἰς αὐτὸν ἀπὸ τῆς

σωμεν ἀπ' αὐτῆς δύο ἄρθρα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἅτινα ἀλέγνουμεν ἐν τῷ Φιλοσοφικῷ τριῖ. Τῆς ἐφημερίδος ταύτης τῆς ἀνάγκης συνιστώμεν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς, διότι ἀπέχουσα πάσης περὶ προσώπων συζητήσεως, καταγίνεται ἴδια εἰς τὴν ἐρευναν κοινωνικῶν ζητημάτων. Καὶ, εἰ μὴ σφάλλομεν, πρώτη αὕτη, ὡς ἐφημερίς πολιτικῆ, παρεδόθη ἐν Ἑλλάδι τὸ κινιωφελὲς τοῦτο σύστημα.

* Τίμη εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ ὄρω εἰς τὰς χεῖρας, ἵνα νὰ ἴδῃς τὸν μαθητὴν πῶς γίνεται φωστῆρας. (*) Εἰ μὴ ἦτο ἐστοιχειοθετημένη καὶ τετυπωμένη ἡ ἀνω ἔρω μικρὰ διατριβή, ἠθέλωμεν προτιμῆσαι νὰ δημοσιεύ-

παιδικῆς εἰσέτι ἡλικίας ἀκραδάντου πεποιθῆ-
σεως πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐγὼ ἀπόλεσα, ἢ πρὸς πᾶν ὅ,τι
ἔτι καὶ νῦν με ἐμπνέει διαταγμὸν. »

Εὐχῆς ἔργον εἶναι ἂν οἱ γονεῖς λάθωσιν ὡς ἰδη-
γὸν τὰ παραγγέλματα ταῦτα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν
ιδίῶν τέκνων!

Εἰς ἑτέραν δὲ ἐπιστολὴν ἐμφράζει ὁμοίως ιδέες
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὡς ἐξῆς:

« Ὁ Μάρκος ἔμαθεν ἤδη ἱκανὸν ἀριθμὸν λα-
τινικῶν λέξεων, καὶ ἐνοεῖ τόσον καλῶς τὴν γραμ-
ματικὴν ὥστε δύναμαι νὰ τὸν διδάξω τοὺς δια-
φόρους κανόνες τοῦ συντάττειν, χωρὶς νὰ τὸν δυσ-
αρετητῆ τὸ ζῆρὸν αὐτῶν. πολλοὺς ἐκ τούτων
μάλιστα ἀναλύει μόνος σκεπτόμενος. Ἀναγινώ-
σκω εἰς αὐτὸν κεφάλαια κατ' ἐλλογὴν τοῦ μυθο-
λογικοῦ τοῦ Ὑγίνου, βιβλίου οὐχὶ τοσοῦτον συμ-
φώνου πρὸς τὸν σκοπὸν μου, καταλληλοτέρου ὅ-
μως παντὸς ἄλλου, ἐνεκα τῶν βραχέων περιόδων
καὶ τοῦ σπουδαίου τῆς ὑποθέσεως. »

« Ὡς πρὸς τὴν Γερμανικὴν, συντάττω τεμάχια
ἑλληνικῆς μυθολογίας ἀρχόμενος ἐκ τῆς τῶν Ἀρ-
γυριῶν ἱστορίας καὶ καταβαίνων μέχρι τῆς τοῦ
Πραξιλέους. Γράφω δὲ ταῦτα πάντα εἰς ὕψος
ποιητικὸν καὶ γραμμικόν, ἵνα διεγείρω τὴν φαντα-
σίαν του. Καὶ τῶντι τὰ ἀναγινώσκει μετὰ τοσαύ-
της ἡδονῆς, ὥστε πολλάκις διακόπτουσι τὴν ἀ-
νάγνωσιν αἱ χαρμύττοι ἐπιφωνήσεις του. Ὁ υἱός
μου εἶναι ὅλος εἰς ἐμὲ ἀφιερωμένος καὶ εἰς τὴν
ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ κατατρίβει πολὺν χρόνον. Καὶ
ὅμως ἤβελον νομίζει μεγίστην ἀμοιβὴν τῶν πόνων
καὶ μεριμνῶν μου, ἂν ἡ νεότης του ἀνεπτύσσεται
τοσοῦτον πλουσίως καὶ ἐντελῶς, ὅταν αἱ δυνά-
μεις μου τὸ ἐπιτρέπουν. »

« Πολλάκις φεύγουσιν αἰφνιδίως ἀπὸ τοῦ στό-
ματος αὐτοῦ ιδέαι τινες ἀπροδόκητοι: πρὸ δύο
ἡμερῶν καθήμενος πλησίον μου μοὶ εἶπε μετὰ
σοβαρότητος: « Πάτερ, οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον
τοὺς θεοὺς, ἀλλ' αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ πιστεύωσι καὶ
τὸν ἀληθῆ Θεόν, διότι οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ ὁμοιάζουσι
καθ' ὅλα τοὺς ἀνθρώπους. »

Ὁ Νειβούρος ἠρέσκετο εἰς συνδιαλέξεις φιλομα-
θῶν, ἀπεστρέφετο δὲ τὰς ματαιολογίας τῶν ἀδο-
λέστων. Ἐπιθυμῶν ἀεὶ ποτε νὰ συνομιλῆ περὶ
σπουδαίων ἀντικειμένων, συνέπετέ ποτε νὰ παρευ-
ρεθῆ εἰς συμπόσιον εὐπατρίδου τινὸς ἐν Ῥώμῃ, καὶ
τὰ τότε συμβαίνοντα κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανά-
στασιν ἔδωκεν αἰτίαν εἰς αὐτὸν νὰ ἐκροχθῆ μετὰ
ζωηρότητος περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἑλληνικῆς
φυλῆς. Καὶ οἱ μὲν συνδαιτυμόνες οὐδ' ὅμως διέκο-
πτον αὐτὸν ὁμιλοῦντα, ἀλλ' ἅμα παύσαντος, γε-
λοῖος τις παρὰ τὸν ἐπέτυχε νὰ στρέψῃ ἄλλοῦ τὸν
λόγον καὶ μετὰ μικρὸν πᾶσα ἡ ὁμιλία περιε-
πλάκη εἰς τὴν συζήτησιν. Ἐπρόκειτο φαίνεται νὰ
ἐξετάσων ἂν νέον τι ποτὸν πωλούμενον τότε εἰς
τὰ καφενεῖα τῆς Ῥώμης ὑπὸ τὸ ὄνομα Aurora, σύγ-
κειται κατὰ μέγα μέρος ἐκ καφέ ἢ ἐκ σοκολάτας!

Ὁ Νειβούρος ἔμεινε ἐπὶ μικρὸν σιωπηλός, ἀλλ'
ὠφέληται μικρὰς τινας διακοπῆς ἐξέπραξε τὴν δυσ-

ἀρέσκειαν ἐν ταυτῷ δὲ καὶ τὴν ἀπορίαν του πῶς
« εἰς τοσοῦτον σπουδαίαν ἐποχὴν, ὅτε σοβαρὰ πο-
λιτικά συμβάντα διαδραματίζονται, εἶναι δυνατόν
νὰ ἐνασχολῶνται εἰς τοιαῦτα εὐτελῆ ἀντικεί-
μενα. »

Ἡ ὀρθωτὰ αὐτῆ παρατήρησις ἐπέφερε μὲν
βραχεῖν σιγήν, δὲν ἐφάνη ὅμως καὶ ἐμπρόπουσα
διπλωμάτη.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Ν. ΚΑΛΟΥΤΣΗΣ.

ΣΙΜΩΝΙΔΕΙΑ.

—ο—

Ἀνεξήγητον τῶντι ἐθεωρήσαμεν ἀπὸ τινὸς
τὴν εὐπιστίαν σοφῶν τινῶν τῆς Γερμανίας, οἵ-
τινες, μετὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι, καὶ Τουρκίᾳ, καὶ τῇ
Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ αὐτῇ καταφόρασιν καὶ στη-
λίτευσιν τῆς θρασυτήτος καὶ ἀγυρτείας τοῦ γνω-
στοῦ Σιμωνίδου, μετὰ τὴν σωφρονητικὴν ἐκείνην
ἐπιστολὴν τοῦ πρυτάνεως τῶν καθ' ἡμᾶς φιλολό-
γων Ἀνδρέου Μουστοξύδου. (Ὁρα φυλ. I. A. Π α ν-
δ ὠ ρ α ς), καὶ τὰς ἐν τοῖς φυλλαδίοις Kγ', Kδ',
καὶ Kε τῆς Π α ν δ ὠ ρ α ς καταχωρισθείσας ἐλ-
λόγους καὶ κριτικὰς ἐπιστάσις τοῦ Καθηγητοῦ
τῆς ἀρχαιολογίας K. A. Ραγκαβῆ, παρεδέχθη-
σαν ὡς γνήσια τὰ πλαστὰ χειρόγραφα τοῦ ἀγύρ-
του τούτου, καὶ προσέβησαν μάλιστα καὶ εἰς τὴν
διὰ τύπου δημοσίευσιν τινῶν ἐξ αὐτῶν.

Ἡ γνησιότης κειμένου τινὸς, ἔγραψεν ἐν τῇ
εἰρημένῃ ἐπιτολῇ ὅστις ὁ K. Μουστοξύδης
δὲν εἶδε πώποτε τὰ χειρόγραφα αὐτά, δὲν τεκ-
μηριούται ἐκ τοῦ χάρτου καὶ τοῦ σχήματος
τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ
λόγου ἐκ τῶν πραγμάτων πρὸς ὧν διαλαμ-
βάνει, καὶ ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ πρὶν ὅ,τι
διέτρωσεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀρχαιότης. Ὁ δὲ K.
Ραγκαβῆς ἀπέδειξε διὰ πραγμάτων ὅτι οὔτε οὐ
μόνον τὸ περιεχόμενον δὲν εἶναι ἀρχαῖον ἢ πα-
ρεμφερὲς κατὰ τι πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, ἀλλ'
ὅτι καὶ ἡ πλασταγραφία αὐτῆ ἐγένετο ἀδεξίως.

Ἄλλ' εὐτυχῶς, εἰ καὶ ὄψθ', ἐφωράθη ὁμοίως ἐπὶ
τέλους καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἀνιδίχης ἀγυρτεία, καὶ ὁ
Σιμωνίδης ἐφυλακίσθη ἵνα δικασθῆ ὡς ἀπατεῶν.
Λεπτομερεστέρως περὶ τούτου πληροφορίας πε-
ριέχει ἡ ἐφεξῆς ἐπιστολή, γραφεῖσα τὴν 24 τοῦ
παραθρόντος Ἰανουαρίου, καὶ σταλεῖσα ἡμῖν
ὑπὸ τινος τῶν ἐν Λειψία σπουδαστῶν Ἑλλήνων.

—ο—

* Κίριέ μου!

« Συγχαίρωστέ μοι ἂν ἀπόκλητος τολμῶ νὰ
ταράξω ἐπὶ μικρὸν τὰς ἐργασίας σας. . . »

« Πρὸς ὑμᾶς τὸν παλαιμαχὸν τοῦ Σιμωνίδου ἀντί-
παλον ἐρχομαι νὰ κοινώσω τὴν χαρὰν μου καὶ διὰ
τὴν ἐν Γερμανίᾳ καταφόρασιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου. »

« Ἐκ τινος μικρᾶς διατριβῆς καταχωρισθεῖσι:
ἐν Ἀθῆνᾷ, ἐμάθετε ὅτι ἐπώληθεν ὁ Σιμωνίδης εἰς τὴν
βιβλιοθήκην τῆς Λειψίας χειρόγραφον τοῦ ἀποστο-
λικοῦ πατρὸς Ἑρμᾶ. Καὶ χειρόγραφον μὲν ἀληθῶς
δὲν εἶχεν, εἰρὴ τρία μικρὰ φύλλα, ἐν ἀντιγράφῳ δ'
ἔφερε τὸ λοιπὸν, ὃ αὐτός, ἐν Ἀθῶνι διατρίβων, ἀν-
τέγραψε. Τὸ κείμενον ἐτυπώθη οὕτως ὡς ἔφεροτο,
ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Δινδόρφου καὶ Ἀγγέρου. Ἄλ-
λὰ δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν πώλησιν, ἐπιδεικνύει ὁ
Σιμωνίδης τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ τούτο τὸ κείμενον
τοῦ Ἑρμᾶ ἐν παλιμνήτῳ, ὅπερ ἔφερεν ἀληθῶς
κρείσσονας γραφάς. Ἠγοράσθη μετὰ χαρᾶς καὶ τούτο. »

Ἄλλὰ τί ἦν; Αὐτοῦ τοῦ Σιμωνίδου δημιουργηκα
διαστρέψαντος ἐν πολλοῖς τὸ πρῶτον ἀντίγραφον,
πολλοὺς δὲ χαινοντας τόπους ἐπίτηδες ἀφέντος, ὅ-
πως τὸ ἐν παλιμνήτῳ κείμενον φανῆ καλλίτερον.

Μετ' οὗ πολλὰς δ' ἡμέρας ἀποθρασυνθεὶς διὰ
τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ τὴν πώρωσιν τῶν ἐν Λειψίᾳ πα-
λαιογράφων, ἐπιδεικνύει τῷ K. Δινδόρφῳ ἐν πα-
λιμνήτῳ Οὐράνιον τινα ἀναγράφαντα διαδοχὰς Αἰ-
γυπτίαν καὶ Αἰθιοπίαν Βασιλείαν. Ὁ Δινδόρφος ἀ-
γαλλόμενος ἀγοράζει τὸν Οὐράνιον δύο χιλ. ταλλή-
ρων, προσορώμενος καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, πολλὸν δὲ μάλ-
λον κέρδους ἐκ μεταπωλήσεως. Καὶ οὕτω μεταβὰς
εἰς Βερολίνον πραγματεύεται τὴν πώλησιν. Μάτην
δ' ἀντέλεγον οἱ ἐνταῦθα Ἕλληνες ὁ Δινδόρφος ἐγέ-
λα. Μάτην ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Ἄλ. Λυκούργος, Ἕλληνας
σπουδαστῆς *) ἐπὶ πολὺ συνοικίητας μετὰ Σιμωνίδου,
ὅτι αὐταῖς ὄψεσιν ἔβλεπε τὸν Σιμωνίδην τεχνουργοῦ-
ντα τὸ παλιμνήτῳ. Ἐν Βερολίῳ διατίσθη ἐ-
πιτροπὴ ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν Βοικίου, Λεπισίου καὶ
ἄλλων, οἵτινες ὡς γνήσιον ἀπεδέχθησαν τὸ ἔργον,
ὃ δὲ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας διέταξε καὶ τὴν πλη-
ρωμὴν πέντε χιλ. ταλλήρων τῷ Δινδόρφῳ Ἄλλ' οἱ
ἐνταῦθα Ἕλληνες, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ
Δισσενδόρφου, μήπως τοῦ συμβολαίου τελεσθέντος,
ἐρμηνεύσαντες τῷ K. Ὑμβόλδῳ τὴν ἰπάτην, ἔδω-
καν ἀφορμὴν ἀκριβοτέρων ἐρευνῶν, καὶ τινα μὲν ἐξ
αὐτῶν, τινα δὲ καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων τῶν ἐνταῦθα γνω-
ρίσαντες, ὁμολόγησαν ὅτι ἠπατήθησαν. Ὁ Βασιλεὺς
τῆς Πρωσίας, ὀργισθεὶς ὡς εἰκός, ἐπέμψεν τὸν ἐν Βε-
ρολίῳ ἀστυνόμον πρὸς τὸν ἐν Λειψίᾳ, καὶ ἤδη συν-
έλαβον τὸν ἄνδρα, μόλις φθάσαντες αὐτὸν, μέλλοντα
ἀποπλεῦσαι εἰς Λονδίνον. Εἰσέτι δὲν ἀνεκρίθη, ἀλ-
λὰ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν, οὐ πολλῷ πρότερον
τῶν ἐξ ἐτῶν ἐγκαταλείψει τὴν εἰρικτῆν.

« Τοιαύτη τις ἡ τύχη τοῦ παραδούλου τούτου
ἀνδρός, ὃν οἱ ἐν Ἑλλάδι Καθηγηταὶ πρὸ πολλοῦ ἀ-

πεκάλυψαν. Συγχαίρω ὑμῖν διὰ τοῦτο καὶ τοῖς λοι-
ποῖς συναδέλφοις, ἐμοῦ δὲ σεβαστοῖς διδασκάλοις.
Καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲ, ἤττονα τῆς πρώτης δόξης εὗρον
τὰ ἐνταῦθα, καὶ ἐκ τούτου μετὰ λύπης ὁμολογῶ ὅτι
δυστυχῶς πολὺ ἤττονα τῆς ἀληθοῦς ἀξίας τιμὴν
ἀποδίδουσι τοῖς Καθηγηταῖς τῆς Ἑλλάδος. »

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐκίνησεν ἅπασαν τὴν Γερμα-
νίαν Ἐπιθυμῶ ὑμεῖς οἱ πρωταγωνισταὶ νὰ μὴ σιω-
πήσητε διὰ τῆς Παρθένου. Τὴν ἐπιστολὴν ἐβδομάδα
βέλετε λάβει καὶ διατρίβῃ ἐν ἐκτάσει πραγματειο-
μένην τὰ κατὰ Σιμωνίδην, ἣν συνέταξεν ὁ Καθη-
γητῆς Δισσενδόρφος ἰδίως κατὰ Δινδόρφου, ὅστις ἐ-
λυπεῖτο τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἐστερήθησαν τῶν χει-
ρογράφων τοῦ Σιμωνίδου.

« Ἐκ τῶν νεωστὶ ἐκδοθέντων βιβλίων σημειῶ ὑ-
μῖν τὸν πρῶτον τόμον τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ Σχοι-
μάννου καὶ διατριβὴν τινα τοῦ Κουρτίου, εὐφρέ-
στατα πραγματευομένην τὰ περὶ τοῦ Ἰωνας φέρει
τοὺς Ἰωνας οὗτος ἐξ Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ
νάπαλιν ἢ ὅτι ἐπιστεύετο. Ἦκουσα δὲ ἐγὼ τοῦ K.
Παπαρῆγοπούλου ἐκθέντος πολλάκις ἀπορίας περὶ
τοῦ πῶς, οἱ εἰς Ἀσίαν ἀποικησάντες ἠβήτησαν
πρότερον τῶν ἀποπεμφάντων, καὶ προτεινάντες ἐξ-
ηγητὴν παρομοίαν σχεδὸν τῆς τοῦ Κουρτίου. »

A. K.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

(Ὁρα φυλ. 440, καὶ 441, σελ. 530. σελ. 554).

Γ.

Σύ.

—ο—

Τὰ δύο θαυμάσια πλάσματα
Μοναδικὰ ὅσ τὴν φύσιν,
Διὰ τῶν ὁποίων ἐκόσμησεν
Ὁ δημιουργὸς τὴν κτίσιν,

Διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἅπαντες
Παλμοὶ καὶ στοχασμοί,
Μόνον ὅσ ἐμὲ ἔχουν ὑπαρξίν·
Εἶθε ἡ Ἑλλάς καὶ σύ.

—οοο—

Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ ἀγάπη μου
Ἐστράφη ὁμοῦ μὲ ἐμένα,
Αὐτὴν τὴν οὐρανόπλαστον
Τὴν θεῖαν εἰκόνα ἐσένα,

Ἄκομη ὅταν δὲν ὅσ ἤξευρα,
Τὴν εἶχε ἐδῶ ἡ ψυχὴ·
Νοῦν μου καρδίαν μου εὐπνέετε
Πάντοτε, ἡ Ἑλλάς καὶ σύ.

—οοο—

Αὐτὴ θεὰ, οὐ ἀβρότατον
Δῶρον τοῦ παραδείσου,

(*) Τούτου τὴν περὶ τῶν Σιμωνιδῶν καταρωμάτων
διατριβὴν, ἐκδοθεῖσαν ἐν Λειψίᾳ γερμανιστῆ, θέλομεν φρον-
τίει νὰ μεταφράσωμεν καὶ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς.

Ἐσὲ λατρεύω μόνος μου,
λατρεύω αὐτὴν μαζὴ σου,

Ἔθνος ἐκείνη πρότιστον,
Πρωτίστη σὺ γυνή.
Ἦς εὐτελείας ὑπέρλαμπρος
Τύπος, ἢ Ἑλλάς καὶ σύ.

—οοο—

Τὸ αἰδιον φῶς τῆς δόξης τῆς
Αἰωνίας τὴν γῆν γεμίζει,
Τὸ φῶς τῆς ωραιότητος
Ποῦ ἔχεις ἐσὺ φωτίζει.

Τὴν πλάσιν ὄλην ἐκπληκτον,
Τὸν οὐρανὸν κινεῖ
Κάμνετε αὐτὰ τὰ θαύματα
Μόνον ἢ Ἑλλάς καὶ σύ.

—οοο—

Τὸ φῶς σας ἔγεινε ἄσθεστον
Πῦρ, ποῦ μὲ κατακαίει
Καὶ κάμνει ὄλον τὸ εἶναι μου
Νὰ χαίρη καὶ νὰ κλαίη

Διότι εἰς ἐμὲ ζωοποιήσεις
Χαράι καὶ στεναγμοί,
Γλυκεῖα πικρά μου αἰσθήματα,
Γίνεσθε ἢ Ἑλλάς καὶ σύ.

—οοο—

Ὅσον δὲ αἶμα αἰ φλέβαις μου,
Λάκρυα τὰ ὄμματα ἔχουν
Ὅσον ἴσ τὴν γῆν αἰ ἡμέραι μου
Αἰ μετρημένα τρέχουν,

Ὅ αἶθρ ἀπὸ τὴν λύραν μου
Τερπνῶς θέλει ἀντηχεῖ,
Τὰ ἀγαπητὰ μου ὀνόματα,
Ποῦ ἔχετε ἢ Ἑλλάς καὶ σύ.

—οοο—

Μακρὰν, σιμὰ, τὸ πνευμά μου
Σ' ἐσένα ἀφιερωμένον,
Ὅπου εὐρεθῆς εὐρίσκειται
Παντοῦ μὲ σὲ ἐνωμένον.

Ἢ πλάσις συγκεντρώνεται
Ὑλόκληρος εἰς σέ,
Θεὸς καὶ σύ· τὸ ἐπίλοιπον
Ἀνύπαρκτον δι' ἐμέ

—οοο—

Οἱ στεναγμοί μου οἱ πόθοι μου,
Ὡς αἶρα θέλει τρέξουν,
Εἰς ἀτυσφοῖραν ἐρώτος
Διὰ νὰ σὲ περιπλέξουν·

Ἄν καὶ μία τύχη ἀπάνθρωπος
Μ' ἐχώρισε ἀπὸ σέ,
Θὰ σοῦ ἐξυπνοῦν κἀν ἔλεος
Καὶ ἀνάμνητιν δι' ἐμέ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—ο—

ΜΩΑΜΕΘ Ο Β'. Ὁ ἐκπορθητὴς αὐτὸς τῆς Κων-
σταντινουπόλεως ἠγάπα τὴν ζωγραφικὴν, καὶ ἐκαυ-
χᾶτο μάλιστα ὅτι γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀξίαν
τῶν καλλιτεχνημάτων. Εἰς λοιπὸν τῶν χριστιανῶν
ζωγράφων ἐπέσπερεν αὐτῷ εἰκόνα γραφεῖσαν παρ'
αὐτοῦ, καὶ παριστάσαν τὴν ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς
Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Τὸ ἔργον ἦτο τῶντι ἀ-
ξίον λόγου, καὶ ὁ Μωάμεθ ἐπήνεσε τὸν ζωγράφον.
» Καὶ ὅμως, προσέθηκεν, ἡ κεφαλὴ ἔχει μὲρᾶν
τινα ἔλλειψιν· διότι τὸ στόμα δὲν παριστᾷ τὴν
μικρὰν οὐσιολίην ἣτις παρατηρεῖται εἰς τὰς κε-
φαλὰς τὰς ἀρίστως ἀποκεφαλισίας ». Εἰπὼν δὲ
ταῦτα ἐκάλεσεν ἐν τῶν περιεστώτων ἀνδραπόδιον
αὐτοῦ νὰ πλησιάσῃ τούτου δὲ προσελθόντος, ὁ
Μωάμεθ ἀπέκοψε διὰ μιᾶς τὴν κεφαλὴν, ἔπειτα δὲ
ἐνηκολούθηεν ἀταράχως τὴν ὀμιλίαν του, α' ἰδὲ,
εἰπὼν τῷ ἐντρέμῳ ζωγράφῳ πῶς τὸ στόμα τῆς κε-
φαλῆς ταύτης οὐσιέλλεται. . . . »

ΠΕΤΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ. Ὁ μέγας τῶντι οὗτος τῆς
Ῥωσίας αὐτοκράτωρ ἐνδυθεὶς ἐσπέραν τινὰ ἀ-
πλοῦ στρατιώτου φορέματα, περιεφόρετο εἰς τὰς
ἀγυῖας καὶ τὰ οἰνοπωλεῖα τῆς πρωτεύουσας, ἵνα γνω-
ρίσῃ ἐκ τοῦ πληθίου τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ του. Εἰς-
ελθὼν δὲ εἰς οἰνοπωλεῖον εἶδε στρατιώτην διδόντα
τὴν λεπίδα τῆς σπάθης του ἀντὶ οἴνου. Ὁ αὐτο-
κράτωρ παρετήρησε καλῶς αὐτῷ σημειώσας καὶ
τὸ τάγμα εἰς ὃ ἀνήκει καὶ τὴν ἐπαύριον μεταβὰς
εἰς τὸν στρατῶνα τοῦ τάγματος τούτου ἐζήτησε
νὰ τὸ ἐπιθεωρήσῃ. Εὐχαριστηθεὶς δὲ κατὰ πάντα
ἀπετάθη πρὸς τὸν ταγματάρχην καὶ ἐπήνεσεν αὐ-
τόν. « καὶ ὅμως, προσέθηκε, θὰ γέ ἀποκεφαλισῶ ». Τότε
στραφεὶς πρὸς τὸν μνησθέντα στρατιώτην διέ-
ταξεν αὐτὸν ν' ἀποκεφαλίσῃ διὰ τῆς σπάθης του τὸν
προστάμενόν του ταγματάρχην. Καὶ ὁ μὲν στρα-
τιώτης ἐδίσταξεν ἄλλ' ἐπαναληθροῖσας ἐντόμως τῆς
αὐτοκρατορικῆς προσταγῆς ἀνέτεινε ἱκετηρίους χεῖ-
ρας πρὸς τὸν οὐρανὸν λέγων « Θεὸ ἐλπίδοιμε,
ὁ νεύροδς καὶ καρδίαις ἀνθρώπων ἐτάλων ἄρ ἡ
διαταγὴ τοῦ σεπτῶ ἡμῶν αὐτοκράτορος δὲν εἶναι
δικαία, ὥσως τὸν πρόσταμένόν μου μετατρέπων
τὴν λεπίδα τῆς σπάθης μου εἰς λόγον. » Καὶ
ἀνασπᾶσας τὸ ξίφος του « Ὁ τοῦ θαύματος, ἀνέκρα-
ξεν, ἡ σπάθη μου, Μεγαλειότατε, μετετρέπη
εἰς λόγον! » Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέλασε καὶ θαυ-
μάσας τὴν ἐτοιμότητα αὐτοῦ ἀντὶ τιμωρίας τὸν
προεβίβασε.

I. ΔΕ-ΚΙΓΓΑΛΛΑΣ.

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΡΑΙΟΣ.

—ο—

Δημοσιεύοντες τὴν εἰκόνα τοῦ πρωταγωνιστοῦ καὶ πρωτομάρτυρος τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας Ῥήγα τοῦ Φερραίου, εἰκόνα ἐγκεχαραγμένην ἀνεξαλείπτους γραμμασιν εἰς τὴν καρδίαν παντὸς Ἑλλήνος, ἀρκού-
μεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν ἐπιτηδεύτητά μετ'
ἧς ὁ Κ. Ἰω. Κόστος ἐλάξευσε τὴν μαρμαρίνον προτομὴν ἀφ' ἧς ἀντεγράφη. Ἰστάμενος σύννοος καὶ αὐ-
στηρὸς, φαίνεται ἀναπολῶν τὸ μέγα ἐκεῖνο σχέδιον τὸ ὁποῖον συνέλαβε μὲν ὁ ἐνθερμος νοῦς καὶ ἐξω-
γόννησεν ἡ πατριωτικὴ αὐτοῦ καρδία, ἀλλὰ διέκοψεν ἐπίβουλος πολιτικὴ ὡς γνωστὸν ὁ Ἰήγας οὐ
μόνον ἀπλῶς φιλόπατρις ὑπῆρξεν, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς ἐγκριτος, καὶ ἐπιστήμων πεζογράφος. Ἄλλοτε
ἴσως γράψωμεν ἐκτενέστερον τὴν βίον αὐτοῦ.

ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ

Ζητημάτων εκ των περι Πανεπιστημιακής παιδείσεως.

—ο—

1. Υπάρχει αναντίρρητος αλήθεια, ότι, αφ' ης στιγμής νέαι ιδέαι, τελειότεραι των υπάρχουσων, καταλάβωσι τας διανοίας των ανθρώπων, άργεται και η μεταρρύθμισις των κακώς κειμένων, η δε πρόοδος γίνεται ταχύτερον, διότι γενική τις επίθυμία και κοινή τοις πάνιν έλλπις στρέφουσι τας προσπάθειάς των ανθρώπων προς ένα και τον αυτόν σκοπόν.

Αν λοιπόν, πραγματευθέντες περι ανατροφής και παιδείσεως παρ' ημίν, εξεφράσαμεν ιδέας συμφωνούσας προς τα πράγματα, πρέπει να συμπεράνωμεν, ότι μετ' ου πολυ έέρχεται ίσως και η εφαρμογή αυτών.

2. Επειδή δε το ζήτημα υπάρχει άξιον της προσοχής πάντων, διότι τα μέν σφάλματα, τα επί της ανατροφής και παιδείσεως γινόμενα, καθίστανται αδιόρθωτα, η δε τύχη του έθνους είναι έναποτεθιμένη εις την νέαν γενεάν, διά τουτο κρίνομεν εύλογον να δώσωμεν διασαφήσεις τινάς, δι' ων να καταστήσωμεν έναργείς τας προτάσεις ημών και εις αυτούς τους άσπαζόμενους τα κακώς κείμενα, είτε ένεκα προϋπαρχουσών έξέων, είτε ένεκα συστηματικών ιδεών, ως ούτοι είδον εφαρμοσμένας μεν παρ' ημίν, αποδειχθείσας δε στείρας, ως είπετο, διότι, ότι θάλλει εις τα βόρεια, μαραιίνεται εις τα μεσημβρινά κλίματα.

Είναι μεν αλήθες ότι το ζήτημα επιδέχεται μεγίστην έκτασιν, ημεις δε έδειξαμεν μάλλον την πρακτικήν λύσιν αυτού, επιστήσαντες την προσοχήν ημών επί των ούσιωδεστέρων έλλείψεων, ως δύναται να θεωρηθήσεται όσον τάχος η Κυβέρνησις διά των ένόντων αυτή μέσων επειδή πάσα άλλη λύσις, μη στηριζομένη επί των υλικών τούτων πόρων ημών, καλεΐται θεωρητική, ητις, και έντελεστέρα αν ύποτεθή, αποβαίνει όμως άχρηστος διά το άπορον ημών. Ουδεις δ' άγνοει ότι η πρόοδος του πολιτισμού εξήρηται κατά το πλείστον εκ των χρηματικών πόρων, ους δύναται το έθνος να διαθέσθ.

3. Ερευνώντες δε την αλήθειαν άνευ προκαταλήψεως, άρνούμεθα όθεν εύρίσκομεν αυτήν και όσσην εύρίσκομεν. Ο πολίτης δέν πρέπει να ησυχάζη την συνειδήσιν αυτού σοφιστικώς πως, αποδίδων τας έλλείψεις ποτέ μεν εις άλλους, ποτέ δε εις την Κυβέρνησιν, ην οφείλει μάλιστα να φωτίζη άείποτε διά του λόγου. « Ο πολιτισμός ασφαλώς διαδίδεται διά του λόγου, λέγει ο Χερνέλος (Chevreul), και δι' έσκεμμένων ουχι δε εμπαιθών συναδιαλέξεων. Πάν ό,τι τείνει ν' άποσπάση τον άνθρωπον εκ της κυριαρχίας του λογικού δέν είναι διαρκές. Το διαρκές ανήκει, όσα λάν λέγωσιν, εις μόνον το αλήθες, και έπομένως εις το δίκαιον, το υπέρ των της κοινωνίας συμφερόντων. »

Και ως πολιται και ως Καθηγηταί εξετέλεσαν τοιοούτο τι έργον οι άξιότιμοι συναδελφοι ημών

οι Κύριοι Φρεαρίτης και Ραγκαβής, έκτιθέντες την γνώμην αυτών εις τα ύφ' ημών γεγραμμένα. Επειδή δε η συζήτησις των ιδεών, γινόμενη επί σκοπώ γενικής ωφελείας προς έρευναν της αλήθείας, μάλιστα δε άπηλλαγμένη ούσα επιδείξεως, είναι ίσως το ισχυρότερον μέσον προόδου, ποιήσωμεν λόγον πρώτον μεν περι των Πανεπιστημιακών ζητημάτων, είτα δε και περι των άφορώντων εις την κατωτέραν παιδευσιν. Φρονούμεν δε ότι άνευ προηγουμένης λογικής συζήτησεως εκάστου των Πανεπιστημιακών ζητημάτων, ητις μόνη, μετά την ληφθεισαν πείραν, δύναται ν' αναδείξη τί συμφέρει ημίν, διοργανισμός Πανεπιστημίου δέν είναι δυνατόν να επιτευχθή. Ο σκοπός ημών άρα εκπληρούται έντελώς και όταν η συζήτησις αποδείξη παραδεκτέαν άλλην γνώμην διάφορον της ημετέρας.

Α' ΖΗΤΗΜΑ.

—ο—

4. Έν τῷ περι ανατροφής και παιδείσεως πονηματίῳ ημών, πραγματευόμενοι περι διδάκτρων, είπομεν (σελ. 57 και 67).

« Πάς τακτικός φοιτητής του Πανεπιστημίου οφείλει να καταβάλλη βδάκτρα διαρκούσης της σπουδής αυτού. »

« . . . . . Οι μη άνεχόμενοι της άδικίας, μηδ ζητούντες προνόμια εν ίσονόμῳ πολιτείᾳ ιδιοτελείας ένεκα, οφείλουσι να παραδεχθώσιν, ότι είναι δίκαιον να δαπανώσι ποσότητά τινα χρημάτων άνθ' ων ωφελειών λαμβάνουσιν οι εν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκόμενοι. »

« . . . . . Προς τούτοις, επειδή δε πλούσιος και ο ένδεθς φορολογούνται εξ ίσου, συνεισφέρουσι μεν εξίσου και προς την του Πανεπιστημίου διατήρησιν, δέν συμμετέχουσι δε και ίσης ωφελείας, διότι μόνα τα των ευπορωτέρων τέκνα δύναται να διανύσασθαι σπουδὰς ύψηλοτέρας, τα δε των ένδεθων, ... πολλάκις μάλιστα στερούνται όλως και αυτής της στοιχειωδεστάτης προπαιδείας, ην επιζητούσιν εις μάτην. »

« . . . . . Επικαλούμεθα διά τουτο της προσοχής και της συνδρομής της Κυβερνήσεως προς ταχέαν καταπαυσιν άδικίας, δι' ην οι μεν εύποροι ωφελούνται, οι δ' άποροι άδικούνται, το δε δημόσιον δαπανᾷ άδρῶς και ουχι εύλόγως. »

« . . . . . Έκατος των φοιτητών, αποτιώντων διδάκτρα, κοπιᾷσι τότε μετά ζήλου μέζονος και σπεύσει να ωφεληθῆ έτι μάλλον προσκτώμενος, άνθ' όσων κατέβαλε χρημάτων, όσον ένασι πλείονας γνώσεις. »

Ο δε κύριος Ραγκαβής περι του αυτού ζητήματος γράφων, αποφαινεται ως εξής: (ιδε Πανδ. σελ. 447. Τόμος ΣΤ').

« Το καθ' ημάς φρονούμεν ότι κατά γενικήν θεωρίαν, επειδή η ανωτέρα εκπαίδευσις είναι άμεσον των εκπαιδευομένων συμφέρον και προπαρασκευάζει αυτοις πορισμόν εν τῷ βίῳ, διά ταυτα αυτοι πρέπει να υφίστανται αυτής τας δαπάνας. . . . . Αναμνησθήτεον είναι ότι ο φοιτητής, όστις εδαπάνησεν υπέρ της σπουδής του, έχεται αυτής προθυμώτερον και προσπαθεί να ωφεληθῆ δι,τι πλείστον και ό,τι τάχιστον αντί των διδάκτρων του. . . . . Ίδως όμως ως προς την Ελλάδα, επειδή η παιδεία είναι το διανοητικόν μάννα, το τρέφον τον έλπίζοντα λαόν εν τη έξορία του, και η μόνη εύεργεσία, ην η πλουσία μητηρ δύναται να δαψιλεύσῃ τοις λιμώττωσι τέκνοις της, ουδεις εθόνος αν δίχεται η παιδεία άμισθος. »

5. Επί τούτων δε παρατηρούμεν τα εξής:

Α'. Ο κύριος Ραγκαβής λαλει μεν υπέρ των διδάκτρων, συμπεραίνει δε κατά των διδάκτρων, χρώ-

μενος σκληροκαρδία μεν προς τας κατωτέρας και άμαθεστέρας τάξεις της κοινωνίας, τας στερουμένας και αυτών των κοινών γραμμάτων, τουτου του έπιουσιου αυτών άρτου, γενναιοκαρδία δε προς τας ανωτέρας τάξεις, τας έχούσας μεν τας κοινὰς γνώσεις, σπευδούσας δε και προς το διανοητικόν μάννα. Αλλά την καρδιαν ούδόλωσ λογίζεται ο νομοθέτης, προσέχων δε όπως εκλίπη πάσα υπάρχουσα άδικία, οφείλει να δώσῃ εις τα τέκνα της ένδεοϋς των πολιτών τάξεως τα περι ων ο λόγος δικαιωματικώς ανήκοντα αυτοις διδάκτρα, ως ψιγία τινά, εκ της πλουσίας και μεγαλοπρεπούς τραπέζης των ευπορωτέρων καταπίκτοντα (α) άλλως η κοινή μητηρ επικαλεΐται μητροιά.

Β'. Ως δε προς την εφαρμογήν των διδάκτρων παρ' ημίν, ταύτην έννοούμεν γινομένην εν γενει ως εν Γαλλία ένθα οι Καθηγηταί δέν θηρέουσι δημοτικότητα ένεκα διδάκτρων, αν τῷ όντι και το μη εγκρίνειν ταυτα παρ' ημίν, μη αποβλήπη εις έτερόν τι είδος δημοτικότητας εξηγούμεθα. α. Ο φοιτητής εγγραφόμενος μεν, οφείλει ν' αποτή ποσόν τι χρημάτων, όπερ εισέρχεται εις το δημόσιον ταμείον, ως και οι λοιποι φοροι. β. εξεταζόμενος δε, αποτιει μικρόν τι ποσόν υπέρ των κοπιώντων εξεταστών αυτού. Αμφότερα δε ταυτα εισι καταφανῆ και άνεπίδεκτα συζητήσεως, καθῦ παραδεδεγμένα παρὰ πᾶσι τοις πεπαιδευμένοις έθνεσιν.

6. Ο δε κύριος Φρεαρίτης περι του αυτού ζητήματος φρονει ως εξής: (Πανδ. σελ. 531).

« Και τοι δε πληρίστατα παραδεχόμεθα και ημεις την γνώμην του Κ. Στρούμπου, και διότι τα διδάκτρα στρίβονται επί του νόμου ημών ρητῶς διατάσσοντος ταυτα, και διότι πεποιθαιμεν ότι ο φοιτητής, ο καταβάλλων τι υπέρ των σπουδών αυτού, και επιμελέστερος και προσεκτικώτερος και τακτικώτερος περι την φοίτησιν γίνεταί, και αυτή η επιστήμη πολυειδής και πολυτρόπος προάγεται, ως τουτο πάντες οίδασιν, οι πείραν των τοιοούτων έχοντες, παρατρέχονμε όμως το ζήτημα τουτο, ως έχον αντικείμενον χρέματι, και παρέχον τοις πολλοις άφορμῆς παρεξηγήσεως. »

Επί τούτων παρατηρούμεν τα εξής. Α'. Ο κύριος Φρεαρίτης όμιλει μεν καταφατικώς περι διδάκτρων, συμπεραίνει δε αρνητικῶς διατί: διότι περι γρημάτων ο λόγος. Αλλά το ζήτημα φύσει τοιοούτον νομίζομεν δε, ότι τοιαύτης φύσεως ζητήματα εισιν άζια πολλῆς έρευνῆς παρ' ημίν, επειδή η πρακτική λύσις του περι παιδείας δέν είναι άσχετος των χρηματικών πόρων, ους δύναται να διαθέσῃ η Κυβέρνησις.

Β'. Τα παρ' ημίν νόμιμα και τα αίτια, όσα συντελοϋσιν εις το να καταστήτωσι τον φοιτητήν επιμελέστερον, προσεκτικώτερον και τακτικώτερον,

(α) Τα δημοτικά γράμματα, η πρώτη και απαραίτητος αυτή τροφή του λαου, ανάγκη να λάβωσι την δυνατήν έξάπλωσιν καθ' όλα του κράτους τα μέρη, να δια της έκτασεως επιχυθῶσι τα ενεργητικά αποτελέσματα της πρώτης του πολιτισμού δόσεως άχρι της έχάτης χωρικής καλύθης, είτε αυτή έπιτήθ παρὰ τας άκρωρείας, είτε σκιαζεται υπό βαθύτατα δάση. (Εγκύκλιος του Γπουργου της Δημοσίας εκπαίδεϋσεως, Κυρίου Χριστοπούλου, προς τους Νομάρχας, την 10 Ιανουαρίου 1856).

τουτέστι τα διδάκτρα, ως όμολογει και ο κύριος Φρεαρίτης, νομίζομεν ότι δέν πρέπει να παραδράμωμεν διά τον λόγον ότι παρέχονται τοις πολλοις άφορμῆν εις παρεξηγήσεις. Και όποιαί τινές εισιν αι παρεξηγήσεις αυται; Ο νομοθετών περι διδάκτρων τους μεν ιδιοτελείς περιστέλλει, τους δε παρεξηγούντας τα νόμιμα φωτίζει δι' έρμηνειών η δε μυστηριώδης γλώσσα ου μόνον ουδένα φωτίζει, αλλά και αναγκάζει μάλιστα του; ανθρώπους να υπολαβίνωσιν η ότι υποκρύπτονται ίδια συμφέροντα, η ότι δέν αποκαλύπτεται η υπάρχουσα κατάσταση των πραγμάτων, να μη γένηται χείρων. Καθ' ημάς προτιμητέα η συζήτησις, δι' ης διαλύονται αι δυσκολιαί και επιτυγχάνεται ο σκοπός διά μόνης της αλήθείας.

Β' ΖΗΤΗΜΑ.

—ο—

4. Είπομεν (σελ. 64 και 66).

« Να εγγράφονται τακτικοι φοιτηταί του Πανεπιστημίου μόνοι οι υποστάντες αυστηράς εξετάσεως και φέροντες τακτικόν άπολυτήριον γυμνασίου. »

« . . . . . Επιτροπεία τις εξετάζει πάντα τους εκ της δούλης Ελλάδος έρχομένους, ων οι πλείστοι δέν προεπαιδευθασιν ουστηματικώς ως οι εν τοις παρ' ημίν γυμνασίοις, η δ' εξέτασις των τοιοούτων περι όλιγῶ μόνον στρέφεται. Εκ τουτου γεννιεται το έτεροειδές του άκρατηρίου, επειδή οι μη προκαταρτισμένοι των φοιτητών. . . . . δυσανασχετούσι μη συμπροσδεύοντες, και γίνονται μέγα πρόσκομμα εις την πρόοδον των άλλων και της διδασκαλίας. »

Εκτός δε τουτου και άδικία τις προσγίνεται επειδή οι μεν των φοιτητών υπεβλήθησαν εις μεγάλας υποχρεώσεις, περάναντες πολυετή γυμνασιακήν σπουδῆν, οι δε, και τοι άλλας η και μηδελίαν σχεδόν των υποχρεώσεων τούτων εκπληρώσαντες ένιοτε, σπουδάζοντες μεν απολαύουσι των ίσων, περάναντες δε τας εν τῷ Πανεπιστημίῳ σπουδὰς αυτών, επαγγέλλονται έκαστος την ίδίαν επιστήμην, κατ' ουδέν των εις μέζονας υποχρεώσεις και δαπάνας υποβλήθέντων έλαττούμενοι.

« . . . . . Και αι διάφοροι σχολαί των Παρισίων, μηδένά των έγγυρίων η άλλοδαπών φοιτητών διακρίνουσιν, άλλ' υποβάλλουσι πάντα εξίσου εις τας αυτάς υποχρεώσεις. »

Ο δε κύριος Ραγκαβής περι του ζητήματος τουτου γράφων, αποφαινεται τα εξής.

5. « Οι άνάξιοι (εκ των φοιτητών) πρέπει τουλάχιστον ν' αποσβώντα, διότι η εν τῷ Πανεπιστημίῳ εκπαίδευσις, μη στηριζομένη επί έδρας τινος κατωτέρας εκπαίδεϋσεως, είναι η πραγματις ανεστραμμένη και επί της κορυφῆς αυτής βαίνουσα, είναι μητηρ της ημιμαθείας και δοκησοφίας έπίσταμον κύρος λαμβάνουσα, και αξιώσεις και δικαιώματα να εισθῶν εις την των δημοσίων διευθύνσιν και να φθειρή αυτήν. »

« . . . . . Ως προς τούτους (τους εκ της δούλης Ελλάδος έρχομένους) βεβαίως αυστηρόν και άδικον ηθελεν εΐσθαι αν δέν έγινοντο δεκτοί εις το Πανεπιστήμιον, ως μη διακούσαντες όλων των μαθημάτων όσα διδάσκονται εν τοις ημετέροις γυμνασίοις, διότι εν ταίς πατρίσιν αυτών ουδέμιαν έχον άφορμῆν ν' ακούσωσιν. Εξ αυτών τινά εισιν ούσιώδη και απαραίτητα, και η έλλειψις αυτών καθιστά την ανωτάτην εκπαίδευσιν ου μόνον έλλιπει, άλλ' ως επί το πολύ και παντάπασιν άσκοπον και άτελεσφόρητον. Αλλ' όμως εις δευτερευούσης σπουδαιότητος, και τοιαύτα, όσα μικρά η ζημία αν μεταγενεστέρας αναπληρωθώσιν. » (Πανδ. σελ. 445 και 446).

Ἦτοι ἀπειτῆ ὁ κύριος Ραγκαβῆς νὰ ἐξετάζωνται οὐ- τοὶ ἀφ' ἐκτὸς καὶ αὐτῆ ῥῶς εἰς μόνην τὴν Ἑλλη- νικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν, γλώσσαν καὶ τὰ Μαθηματικά. Ταῦτα πάντα, λέγει, διδάσκοντα καλῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μὴ ἐλευθέρου Ἑλλάδος.

6. Ἐπὶ τούτων παρατηροῦμεν τὰ ἐπόμενα.

Α.) Ὑποτίθην ὁ Κύριος Ραγκαβῆς, ὅτι οἱ ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος ἐρχόμενοι νέοι εἰσὶν ἀρκούντως προκατηρισμένοι ἵνα ὑποστῶσιν ἀνεύχτως αὐ- σιτηρὰς ἐξετάσεις καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν γλώσσαν καὶ εἰς τὰ Μαθηματικά ἡμεῖς δὲ, καθ' ἃ γινώσκο- μεν, ἀμφοβῶμεν περὶ τούτου. Ἐνταῦθα στεροῦ μεθα προσωπικῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλλη- νικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης καὶ τῶν Μαθηματικῶν, πρὸς σύστασιν καὶ ἐνὸς μόνου νέου γυμνασίου, καὶ ἡ δούλη Ἑλλάς βριθεὶ ἀνδρῶν τοιούτων; Ἄλλὰ καὶ χωρὶς τούτου, ἀπαιτεῖται, χάριν τῶν λίαν εὐαρίθ- μων ἐκείνων νέων, τῶν ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος ἐρχομένων ἀπὸ τῶν ἰκανῶν, ἀπαιτεῖται νὰ κανο- νίσωμεν τὰ παρ' ἡμῶν πρὸς εὐκολίαν μὲν τῶν ὀλίγων ἐκείνων, πρὸς βλάβην δὲ τῶν πλειόνων καὶ ζημίαν ἡμῶν αὐτῶν; Περὶ τούτων ἰδοῦ τί εἶπομεν ἡμεῖς (σελ. 66.)

«Ὅσοι τῶν ἀλλοδαπῶν εἰσὶν ἀρκούντως προκατηρισμέ- νοι, οὗτοι, προσερχόμενοι εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γυμνάσια καὶ κατατασσόμενοι κατὰ τὰς γνώσεις αὐτῶν εἰς τὴν προηγου- μένην τάξιν, οὐδέποτε ἀδικοῦνται; τούτων μάλιστα ἐκ- πληροῦντες τὰ καλῶς κείμενα ἐκπαιδευτικὰ συστηματικῶς, ὡς δύναται νὰ κρίνη πᾶς νομιεχὴς περὶ τούτου.»

Τίς δὲ καὶ τῶν οὕτω δὴ καλοῦμένων ἀλλοδαπῶν δὲν ὑπέκειν εὐχαρίτως εἰς τὴν μικρὰν ταύτην ὑ- ποχρέωσιν, ἐνῶ μάλιστα καὶ νῦν οἱ πλείστοι, περὶ τῶν ἀληθῶν αὐτῶν συμφερόντων προνοοῦντες, πει- οῦσιν ἀφ' ἐπαυτῶν ὡς λέγομεν ἀνωτέρω;

7. Διὰ δὲ τὰ λοιπὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, εἰς ἃ εἰσὶν οὗτοι ἀναμφιβόλως ἐλλειπεῖς, ὁ Κύριος Ραγ- καβῆς λέγει (Πανδ. σελ. 446) «μικρὰ ἢ προσερχο- μένη ζημία ἂν μεταγενεστέρως ἀναπληρωθῶσιν.» Ἄλλὰ τί πεῖθει ἡμᾶς ὅτι μεταγενεστέρως σπουδά- σωσιν οὗτοι εἰς τὰ Ἑλληνικὰ γυμνάσια, καὶ τοῦ πρω- θύστερον τοῦτο, ὅπως ἀναπληρώσωσι ταῦτα; τὰς ἐλ- λειψίαις αὐτῶν; Ἐὰν δ' ἐπιβληθῇ αὐτοῖς ὑποχρέ- ωσις τις πρὸς τοῦτο, διατὶ ἄλλη καὶ οὐχὶ ἡ κοινῶς παραδεδεγμένη καὶ διὰ τοὺς ἐκ τῆς ἐλευθέρου Ἑλ- λάδος ἐλληνόπαιδας; Πῶς δ' ἄλλως ἐννοητέον τὸ μεταγενεστέρως ἐνταῦθα, εἰ μὴ συγγνώμῃ τῆ ἀ- κροάσει τῶν Πανεπιστημιακῶν μαθημάτων; Τοῦτο ὅμως φύσει ἀδύνατον.

8. Τίνας δὲ καὶ οἱ ἀδικούμενοι; οἱ ἐκ τῆς δού- λης Ἑλλάδος ἐρχόμενοι φοιτηταί, ὡς φρονεῖ ὁ Κ. Ραγκαβῆς (Πανδ. σελ. 441), οἱ μὴ δέοντως προ- κατηρισμένοι εἰς τὰ μαθήματα τὰ παραδεδεγμένα παρ' ἡμῶν καὶ ὅμως νεμόμενοι τὰ αὐτὰ δικαιώματα ὅσα καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος, ἢ οὗτοι, οἱ- τινες ὑποβάλλονται εἰς μείζονας ὑποχρεώσεις; Τὸ ἀδικον προέρχεται ἐκ τῆς ἀνίσου διανομῆς τῶν δι- καιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων, εἰς δὲ τὸ ζήτημα περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀδικοῦνται οἱ ἔχοντες τὰ αὐτὰ μὲν δικαιώματα, μείζονας δὲ τὰς ὑποχρεώσεις.

Γ. ΖΗΤΗΜΑ.

—ο—

9. Εἶπομεν αὐτοῖσι (σελ. 72, 73, 74).

«Οἱ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτῶντες νὰ μὴ ἐγγράφω- νται τακτικοὶ φοιτηταὶ οὐδέποτε τῶν ἄλλων σχολῶν πρὶν ἢ ἀκροασθῶσιν ἐπὶ ἑν ἢ τρεῖς ἐξαμηνίας τῶν γενικῶν μα-θημάτων τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς ὅσων ἔχουσιν χρεῖαν.»

Πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαιτοῦσι παρὰ τῶν προσερχομένων ἕνα ἐγγράφουσι τακτικοὶ φοιτηταὶ οὐδέποτε εἰ-δικῆς σχολῆς Πανεπιστημίου ὁρισμένης γνώσεως. . . . .

«Οἱ πλείστοι τῶν φοιτητῶν εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ὑπὸ ἐ-σφαλμένης κρίσεως ὀδηγοῦμενοι δὲν καρποῦνται ἀρκούντως ἐκ τῆς σπουδῆς, ἐπειδὴ ἀκροῦνται φύρδην μίγδην κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς γενικῶν τε καὶ ἐδικῶν μαθημάτων συγγρό- νως, τούτων δὲ πάλιν ὑπεκρεῖνται τινὰ ἐν γνώσει ἢ ἐξ ἀ- νάγκης, προσερχομένης ἐκ τῆς περὶ τὴν σπουδὴν ἀταξίας, ἢν πρότερον. . . . . Ἄλλοι ἀρχόμενοι τῆς ἀκροά-σεως μαθήματός τινος ἀπὸ τοῦ μέσου, προβαίνουσι ἀμε-θόδως καὶ δὲν ὠφελοῦνται ἐκ τῆς γνώσεως τῶν προηγουμέ- νων πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἐπομένων. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀ-τόμων τούτων καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν φοιτητῶν ἐδόθησαν αὐτοῖς ὁδηγίαι ποτὲ μὲν γραπτῆι, ποτὲ δ' ἀπὸ καθέδρας; ἄλλ' ἐνώπιον τῆς ἀκρισίας καὶ τοῦ κακῶς ἐννοουμένου συμ- φέροντος αὐτὰ ἀπέβησαν ἀνίσχυροι, διὸ ἀνάγκη ἕνα ἐπι-βληθῆν διὰ νόμου ἢ τάξεως. . . . . Ἐπιθεὶ ἄλλως λογίζο-μεθα ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀπραξίαν ἡμῶν καὶ εἶδοι διὰ λόγων μὲν καθιστῶμεν τοὺς νέους φανατικῶς ὑπὲρ τῆς παιδείας, δι' ἔργων δὲ οὐδένα τούτων ἐξασφαλ- ζομεν κατὰ τῶν περισταμένων κινδύνων, οὐδὲ καθοδηγοῦ- μεν αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀληθῆ παιδείαν.»

Ὁ δὲ κύριος Ραγκαβῆς ἰδοῦ τί λέγει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου (Πανδ. σ. 447).

«Ὁ φοιτητὴς, ὡς ἀνὴρ ἦδη τὴν πλήρη αὐτοῦ αὐτεξου- σιότητα καὶ ἐλευθερίαν ἀντιποιούμενος, καὶ τὴν πρὸς ἑαυ- τὸν εὐθύνην ἀναλαβὼν, δὲν ἔχει βιβαίως εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀκροάσεων, καὶ εἰς τὴν μέθοδον καθ' ἣν θίγει περὶ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ συνείδησιν, νὰ ὑπακούσῃ εἰμὴ εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον. Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰπῇ πρὸς τὸν ἀνεξάρτητον τούτον, καὶ πλήρη τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ κεκτημένον ἄνθρωπον, τί νὰ μάθῃ καὶ πῶς νὰ μάθῃ, καὶ οὐδεὶς ἕτερος ἔχει συμφέρον εἰς τοῦτο. Ἄλλ' ὁ ἴδιος ἔχει συμφέρον νὰ μὴ ματαιοπονῇ διδασκόμενος ἀ- συνάρτητα καὶ πρωθύστερα καὶ τὸν χρόνον ἐν ἀμεθόδως ἀ- κροάσει κατατρίβων. Διὰ τοῦτο πάσης ἐπιστήμης ἀναγ- καῖον εἶναι νὰ προηγήται ἡ μεθολογία αὐτῆς; ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐγγραφομένους φοιτητὰς νὰ διανέμονται ἐντυπιοὶ ὁδη- γίαι παρὶ τῆς ἀλληλουχίας τῶν διηφορῶν κλάδων τῆς ἐπι- στήμης, καὶ τῆς σειρᾶς καθ' ἣν πρέπει σκοπιμώτατα καὶ ὠφελιμώτατα ν' ἀκροῦνται αὐτῶν. Καὶ ἡ μὲν ἐλευθερία μέ- νει πλήρης τῷ φοιτητῇ ν' ἀκολουθῆσῃ ἢ μὴ τὰς ὁδηγίας ταύτας, ἀλλ' ἡ φρόνησις καὶ τὸ συμφέρον τὸν πείθεισι νὰ τὰς ἀκολουθῆσῃ; ἄλλως αὐτὸς ἔχει νὰ βλαπθῇ καὶ ἑαυτὸν ἔχει νὰ αἰτιᾶται.»

10. Εἰς ταῦτα ἀντιτάττομεν.

Α'. Αὐτὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου Ραγκαβῆ εἰρημένον.

«Αἱ καλούμεναι γενικαὶ ἐπιστήμαι εἰσὶ τὰ προπύλαια τῆς Πανεπιστημιακῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀφ' ὧν πρέπει νὰ προσι- μίση ἕκαστος ἔχων τὴν ἀξίωσιν νὰ καταταθῇ μετὰ τῶν πεπαιδευμένων. . . . . Πᾶς φοιτητὴς πρέπει ν' ἀρχη- ται τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν τοῦ ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ αὐτῆς; νὰ λαμβάνῃ τὴν ὁδὸν ὡς καθοδηγὸν εἰς τὴν καθέλα- στω ἐπιστημῶν τὰ μυστήρια. . . . Ἡ Φιλολογικὴ σχολὴ προκαταρτίζει πάντας τοὺς μάλλοντας νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς ἐδικὰς ἀνωτέρας σπουδὰς, διὰ τῶν γενικῶν ἐκείνων γνώσεων, αἵτινες εἰσὶν ἀναπόφευκτοι εἰς πάντα πεπαιδευμένον καὶ ἀ- νωτέρας ἀγωγῆς λαχόντα, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ περι- λαμβάνῃ πρὸ παντὸς τὴν φιλοσοφίαν καθ' ὅλους τοὺς κλά- δους αὐτῆς, ἐπειτα δὲ τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν φιλολογίαν,

καὶ ἰδίως τὴν Ἑλληνικὴν, τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας καὶ πᾶ- σας τὰς μαθηματικοφυσικὰς. » (Πανδ. σελ. 443 καὶ 444).

11. Ὅταν λοιπὸν ὡς ὁμολογεῖ καὶ ὁ Κύριος Ραγ- καβῆς, αἱ γενικαὶ ἐπιστήμαι θεωρηθῶσιν ὡς τὰ προ- πύλαια τῆς Πανεπιστημιακῆς παιδεύσεως, ὅταν αὐ- ται προκαταρτίζωσι πάντας, ὅταν ἕκαστος πρέ- πει νὰ προσιμῶσιν ἐξ αὐτῶν, ὅταν αἱ γενικαὶ ἐ- κείναι γνώσεις ὧσιν ἀναπόφευκτοι εἰς πάντα πε- παιδευμένον, κτλ. ἐρωτῶμεν δὲν δικαιολογοῦσι ταῦ- τα τὴν διὰ κανονισμοῦ ἐπιβαλλομένην τῷ φοιτητῇ ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ ἀρχηται ἀπ' αὐτῶν;

Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη τί ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς ἐλευ- θερίας τοῦ φοιτητοῦ πλείοτερον ἢ ἐκείνη, εἰς ἣν οὐ- τὸς ὑπόκειται ἤδη, ἀναγκαζόμενος ὑπὲρ τοῦ νόμου νὰ ἀκροασθῇ τῶν μαθημάτων τούτων πρὶν ἢ ἐξετασ- θῇ ἐπ' αὐτῶν;

Ἄλλως τε πρῶτον ἤδη πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τε ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας, ὅπως μὴ εἰδυῶσιν ἐν αὐτῇ ἀπαίδευτοι ἢ ἡμιμαθεῖς καὶ ἀγύρται, πρῶτον ἤδη ἢ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου περιορίζεται; Καὶ νῦν τοῦτο δόγμα ἐξέρχεται παρ' ἡμῶν καὶ, προκειμένου περὶ τῆς τάξεως, ἣν ὀφείλει νὰ τηρῇ ὁ φοιτητὴς ἐν τῷ σπουδάζειν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, πρέπει νὰ μὴ ὑπαβάλλωμεν αὐτὸν εἰς τὴν εὐεργετικὴν ταύ- την ὑποχρέωσιν, διὰ τὸν φόβον μὴ τυχὸν περιορί- σωμεν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου; Κηδόμεθα ἡμεῖς ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ περιπτώσει τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου πλείοτερον ἄλλων ἔθνων τῆς Εὐρώπης πε- πολιτισμένων, καὶ παραδεχθέντων τὴν περὶ ἧς ὁ λό- γος ὑποχρέωσιν;

Πρὸς τοῦτοις ἐπειδὴ κατὰ τὰ νῦν ἰσχύοντα νό- μιμα, ὑποχρεοῦται ὁ φοιτητὴς ν' ἀκροασθῇ ἀπα- τῶν γενικῶν καλοῦμένων ἐπιστημῶν, καὶ ἐπειδὴ εἶ- ναι ἀνάγκη νὰ δοθῶσιν αὐτῷ ὁδηγίαι ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ εὐχερέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον, δὲν βλέπομεν τινὲς τρόπους ὁ φοιτητῆς ζημιούται, ἐὰν αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ γένωνται ὑποχρεωτικαὶ ὑπὸ τοῦ νόμου, προλαμβάνοντες τοὺς σπουδάζοντας, καὶ προ- νοοῦντες ἀεφαιλέστερον ἀντ' αὐτῶν περὶ τῶν ἀλη- θῶν συμφερόντων καὶ τούτων καὶ τῆς κοινωνίας ἀ- πάσης. Ποῦ τὸ κακὸν τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθε- ρίας; Εἰς τὸ ἄτομον; οὐχὶ διότι ὑπὲρ τῶν τοῦ ἀ- τόμου ἀληθῶν συμφερόντων ἐγένετο ὁ νόμος; εἰς τὴν κοινωνίαν; πολλοὶ γε καὶ δεῖ

12. Ὅτι δὲ αἱ ἀπλᾶ ὁδηγίαι εἰσὶ καὶ ἀνεπαρ- κεῖς πρὸς τὸν σκοπὸν, τοῦτο πολυχρόνιος πείρα ἀ- πέδειξεν, διότι τοιαῦται ἐδόθησαν πολλάκις τοῖς φοιτηταῖς (α) καὶ νέα πείρα καθίσταται περιττὴ ἤδη; ἀνάγκη ἄρα ἄλλο τι ἀποτελεσματικώτερον ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτάς, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ διὰ νόμου ὑποχρέωσις. Ὁ Κύριος Ραγκαβῆς προτιμᾷ τὰς ὁ- δηγίας ἵνα μὴ πάθῃ δὴθεν ἢ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, ἡμεῖς δὲ προτιμῶμεν τὴν ὑποχρέωσιν καὶ καθ' ἣν περιπτώσειν μάλιστα περιορίζεται ἢ ἐλευθερία τοῦ ἀ- τόμου, φρονούντες ὅτι ἀτόπως προβάλλεται ἐνταῦθα ὁ λόγος τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς.

Ἐπὶ τούτων δὲ κρινέτω ὁ νομοθέτης, ὅστις ὀφεί-

(α) Ὁδηγίαι πρὸς τοὺς φοιτητὰς ἐκάστης σχολῆς. 1836.

λεῖ νὰ κανονίσῃ τὴν παιδείαν, τὴν χρησιμεύουσαν ὡς μέσον πορισμοῦ, μὴ ἵνα γένηται πρόξενος κακοῦ μὲν εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐπειδὴ « μὴτηρ τῆς ἡμιμαθείας καὶ δοκητιστορίας ἐπίσημον κύριος λαμβάνουσα καὶ ἀξιώσεις καὶ δικαιώματα νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν τῶν δη- μοσίων διεύθυνσιν καὶ νὰ φθειρῇ αὐτὴν » (β) καθί- στανται μᾶλλον ἢ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κακῶς γι- νομένη ἐκπαιδεύσις, περιφιλαντίας δὲ καὶ ὕλισμοῦ εἰς τὸν παιδευόμενον, διότι τὰ ἀφθονα ὕδατα τοῦ πο- ταμοῦ ὑπόσχονται πλουσίαν τὴν συγκομιδὴν, ὅταν διευθύνωνται καλῶς πρὸς τοὺς ἀγρούς, ἀπρονητίας δὲ ἀφιέμενα εἰς ἑαυτὰ καὶ ἐξερχόμενα ἐκ τῆς κοίτης, ἐν ἣ πρέπει νὰ μένωσι, συμπαρασύρουσι μεθ' ἑαυτῶν πᾶσαν τὴν εὐφορον γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σπέρματα.

13. Β'. Πρὸς ταῖς ὁδηγίας ὁ Κύριος Ραγκαβῆς ἀπαιτεῖ εἰσεῖτι δύο τινὰ, ἧτοι (α). Οἱ Καθηγηταὶ νὰ ἀποπερατῶσι τὰ μαθήματα αὐτῶν ἐντὸς μονοε- τίας ἢ διετίας, καὶ (β) « Τὰ προγράμματα νὰ συν- τάττωνται οὕτως, ὅστε νὰ μὴ συγκρούωνται τὰ μα-θήματα τῆς αὐτῆς σχολῆς ἢ καὶ ἄλλων σχολῶν ὅσα οἱ φοιτηταὶ πρέπει ν' ἀκούωσι ταυτοχρόνως » (Πανδ. σ. 447), ὅπερ ἐστὶ λίαν δύσκολον, ἵνα μὴ εἰπώμεν καὶ ἀδύνατον, ἐπειδὴ πᾶς Καθηγητὴς ἐνταυτῷ δὲ καὶ δικαστῆς, ἢ ἱατρός, ἢ δικηγόρος τυγχάνων, ὀφείλει τότε Α' νὰ ἐκλέξῃ ὥρας διδα- σκαλίας μὴ συμπίπτουσας (α) πρὸς τὰς ὥρας τῆς κυρίας αὐτοῦ ὑπηρεσίας (β) πρὸς τὰς ὥρας τῶν Κα-θηγητῶν τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς. γ) πρὸς τὰς ὥ-ρας τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ Β'. νὰ διδάσκῃ καθ' ἑκάστην, ὡς ποιοῦσι νῦν οἱ πλείστοι τῶν καθηγητῶν, ὅπως ἀποπερατῶσιν τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμένου χρόνου, ὅπερ καθιστᾷ πολλῶ δυσκολώ-τερον τὸ ἀτύμπωτον τῶν ὥρων.

Ἰποθετήσω ὅμως, ὅτι κατορθώθη καὶ τοῦτο ἀλλὰ καὶ τότε ποῦ καταντᾷ τοῦ φοιτητοῦ ἢ ἐλευθερία; Ἐπὶ μὲν τῶν μαθημάτων α ὅσα οἱ φοιτηταὶ πρέ- πει ν' ἀκούωσι ταυτοχρόνως » καὶ ὡν αἱ ὥραι δὲν συμπίπτουσιν, ὁ φοιτητὴς ἔχει τὸ ἀπεριόριστον, ἢ ἀνεξαρτησία αὐτοῦ δὲν δεσμεύεται, σώζεται κατὰ τὸ φαινόμενον ἢ τοσοῦτον περὶ πολλοῦ ποιουμένη ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, καὶ ἐπομένως ὁ φοιτητὴς ἀ- κροάζεται τῶν μαθημάτων τούτων κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Ἄλλὰ πέραν τοῦ ὅριου τούτου ἢ ἐλευθερία αὕτη δεσμεύεται ἐξ ἀνάγκης καὶ μάλιστα ἐλλείπει ὀλοτελῶς, ἐπειδὴ αἱ ὥραι τῶν λοιπῶν μαθημάτων ἀφεύκτως συμπίπτουσιν πρὸς ἀλλήλας, ἐκτὸς ἂν δι-πλασιασθῶσι διὰ τοῦτο οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπι-στημίου, ὅπερ ἀδύνατον. Πρέπει λοιπὸν νὰ γίνηται λόγος περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ φοιτη-τοῦ, ἢ καὶ ὁ ὑπέρχεται αὐτῆς; ἀδύνατον νὰ σώσῃ, διὰ συνθήκην δὲ, μηδέποτε ἐντελῶς ἐκπληρουμένην, νὰ παραλείψωμεν ἄλλην κυριώτεραν, τὴν ἀσφαλί-ζουσαν κατὰ τῶν περισταμένων κινδύνων καὶ πάντα φοιτητὴν καὶ αὐτὴν τὴν κοινωνίαν, ἢς τοσοῦτον κη-δόμεθα;

(β') Ἰδε ἀνωτέρω § 5.

14. Ἄλλα καὶ ἕτερον τι συνάγεται ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν μαθημάτων τῶν διαφόρων σχολῶν, « ὅσα οἱ φοιτηταὶ πρέπει ν' ἀκούωσι ταυτοχρόνως » καὶ ὡν αἱ ὥραι διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ συμπίπτωσιν, τὸ ἐξῆς. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀρχή, καθ' ἣν ὀρίζονται τὰ μαθήματα ἐιδικῆς τίνος σχολῆς, ὅσα οἱ φοιτηταὶ δὲν πρέπει ν' ἀκούωσιν ταυτοχρόνως (ὅπερ ὑποχρεωτικῶς ἐπιβάλλει αὐτοῖς ὁ Κύριος Ῥαγκαβῆς διὰ τῆς συμπτώσεως τῶν ὥρῶν, καθ' ἃς διδάσκονται. πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν μαθημάτων, « Ὅσα πρέπει ν' ἀκούωσι ταυτοχρόνως ») ἡ ἀρχὴ αὕτη λέγομεν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δὲν πρέπει ἄρα γε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κανὼν καὶ εἰς προσδιορισμὸν ἐκείνων τῶν μαθημάτων τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ὅσα ὁ φοιτητὴς ὀφείλει ν' ἀκούσῃ πρὸ τῶν τῆς ἐιδικῆς οἰασθῆποτε; τούτου δὲ γινομένου, δὲν πρέπει ἄρα γε νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτοῖς ὑποχρέωσιν καὶ διὰ ταῦτα, ὡς ἐπέβαλε καὶ διὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα; (α) Πῶς αἵρεται ἡ ἀντίφασις αὕτη; διότι κατὰ τὰ ἤδη λεχθέντα, τὸ ὑποχρεωτικὸν τῆς μεθόδου τῆς ἀκροάσεως ποτὲ μὲν παραδέχεται ὁ Κύριος Ῥαγκαβῆς, ποτὲ δὲ οὐ, πρὸς δὲ καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν προτάττει μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προτάσεως αὐτοῦ, ἀκυροῦ δὲ ταύτην, προκειμένου περὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς.

15. Παρατηρητέον δ' ἐν τούτοις καὶ τὸ ἐξῆς. Οἱ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ὀφείλουσι, κατὰ τὰ νομομισμένα, νὰ ὑποστῶσιν ἐξετάσεις εἰς τὰ ἐξῆς ἐννέα μαθήματα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἧτοι εἰς τὴν Ἱστορίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν Μαθηματικὴν, τὴν Φυσικὴν, τὴν Χημείαν, τὴν Γεωλογίαν, τὴν Ὀρυκτολογίαν, τὴν Ζωολογίαν καὶ τὴν Βοτανικὴν. Ὁ φοιτητὴς, ἀκροῦμενος τῶν μαθημάτων τούτων καθ' ἑκάστην, ὀφείλει νὰ δαπανήτῃ ἐπὶ τὰ ὥρα, ἧτοι ἀπὸ τῆς ὀγδόης πρωϊνῆς μέχρι τῆς τρίτης ἑσπερινῆς, τὰ δὲ μαθήματα ταῦτα νομίζομεν λίαν ἐπαρκῆ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν φιλομαθέστατον, ἵνα μὴ ζητῆ, μάλιστα δὲ ἐστερημένους ὧν συγγραμμάτων, νὰ ἐπιπροσέτῃ καὶ μάθημα τι ἐκ τῶν τῆς ἐιδικῆς σχολῆς, τῆς Ἱατρικῆς; δηλαδὴ, ἀλλ' εἰς μόνον ταῦτα νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ. Τὸ ἀπεριόριστον λοιπὸν τοῦ φοιτητοῦ εἰς τί ἄλλο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ εἰμὴ εἰς τὸ ν' ἀκροασθῆ τῆς Φυσιολογίας, παραδείγματος χάριν, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ ν' ἀκροασθῆ τῆς Φυσικῆς ἢ τῆς Χημείας, ἢ ἀντὶ τούτων νὰ πράξῃ παρόμοιον τι ἄλλο; Πρέπει δὲ ν' ἀφεθῆ ἐλεύθερος νὰ πράττῃ οὕτως; ἴδωμεν.

Γ'.) Σπουδάζοντες τὰς ἐπιστήμας προβαίνομεν κείποτε ἐκ τῶν ἀπλουστείων πρὸς τὰ σύνθετα. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, δυνάμεθα νὰ παραδειγματισθῶμεν εἰς πᾶσαν σχολὴν κατ' ἰδίαν, ὅπως πορισθῶμεν τὴν ἐπικύρωσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος προτάσεως ἡμῶν; ληρήθῃ δ' ὡς παραδειγμα ἡ Ἱατρικὴ σχολή.

(α) Τούτου παράδειγμα φέρομεν κατωτέρω § 15 καὶ 16.

Ἐν τῇ φύτει ὑπάρχουσι δυνάμεις ζωϊκαί, δυνάμεις φυσικαί καὶ συγγενεῖαι (κατὰ τὴν χημικὴν ἐννοίαν). Αἱ δυνάμεις αὗται ἐνεργοῦσιν εἴτε μόναι, εἴτε πρὸς ἀλλήλας συνδυάζομεναι· καὶ εἰς μὲν τὰ ἀόργανα σώματα, ἧτοι εἰς τὴν ἀμορφον ὕλην, παλαίουσι συνῆμα, καὶ αἱ τῶν τριῶν εἰδῶν δυνάμεις. Ἐκ τούτων ἐπεταὶ ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν ἀνοργάνων σωμάτων πρέπει νὰ προηγηθῆ πάσης ἄλλης τῶν ὀργανικῶν. Οὐδέποτε ἄρα δυνάμεθα ν' ἀναλύσωμεν φυσιολογικὸν τι φαινόμενον ἂν προηγουμένως δὲν ἐδιδάχθημεν κατ' ἰδίαν τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ τῶν συγγενειῶν τὴν ἐνέργειαν. « Ἡ φυσιολογία, λέγει ὁ Ρογῆρος Κολλάρδ (Royer-Collard), δὲν εἶναι φυσικὴ, δὲν εἶναι Χημεία, ἀλλ' ἡ Χημεία καὶ ἡ Φυσικὴ εἰσέρχονται ἀναγκάτως εἰς τὴν Φυσιολογίαν. »

16. Ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ δὲν ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ὅτι ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης αἰτιῆς, νὰ ὑποχρεωθῆ ὁ φοιτητὴς ν' ἀκροασθῆ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας πρὶν τῆς Φυσιολογίας; Τὸ ἀντίστροφον εἶναι δυνατὸν νὰ γείνη; βεβαίως οὐ. τὸ δὲ συγχρόνως ἀκροάζεσθαι τούτων; διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐ.

Δὲν δύναται τις δὲ νὰ ἄρῃ ἐκ τοῦ μέτου τὴν ὑποχρέωσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα, προτεινῶν νὰ διδάσκῃται τὸ μάθημα τῆς Φυσιολογίας ἐν τῇ Ἱατρικῇ σχολῇ, καθ' ἣν ὥραν διδάσκειται τὸ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ; διότι, τοῦτο πράττων, ἐπιβάλλει τῷ φοιτητῇ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ν' ἀκροασθῆ πρῶτον τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ σχολῇ ἢ ἡ οὕτως ἐπιβαλλομένη ὑποχρέωσις δὲν καλεῖται ὑποχρέωσις; ἢ ὁ τούτο ποιῶν δὲν καθιστᾷ ὑποχρεωτικὰ τῷ φοιτητῇ καὶ τὴν μεθοδολογίαν καὶ τὰς ὀδηγίας;

Μυρία δὲ παραπλήτεια τούτῳ παραδείγματα ἡδυνάμεθα νὰ φέρωμεν ἐνταῦθα· ὁ δὲ ἐπιστημονικὸς οὗτος λόγος, ὁ ὑπαγορεύων νὰ προταχθῆ ἀναγκάτως τῆς σπουδῆς τῶν ἐιδικῶν ἐπιστημῶν ἢ τῶν γενικῶν εἶναι λίαν ἰσχυρὸς ἔτι δ' ἰσχυρότερος καθίστατο, ἂν ὁ ἀξιοτίμος συναδελφὸς ἡμῶν ἀνέφερε προσέτι τίνα εἰσὶ τὰ μαθήματα, περὶ ὧν ἀορίστως καὶ γενικῶς λέγει « ὅσα οἱ φοιτηταὶ πρέπει ν' ἀκούωσι ταυτοχρόνως » καὶ τίνος ἕνεκα; δεικνύων συγχρόνως καὶ τὸ ἀσύμπτωτον τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλίας.

17. Τί; δὲ καὶ αὐτῶν τῶν φοιτητῶν, εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀποβλέπων, καὶ ἀναλογιζόμενος ὅτι τὸ αὐτὸ βῆρος μένει πάντοτε ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐδεμία εὐκολία εἰσάγεται οὔτε ὡς πρὸς τὴν μέθοδον, οὔτε ὡς πρὸς τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν μαθημάτων, τίς τούτων, λέγομεν, ἀντιποιεῖται τοῦ ἀπεριόριστου αὐτοῦ, περὶ πολλοῦ ποιούμενος ἐλευθερίαν, αὐτῷ μὲν προξενούσαν ζημίαν βεβαίαν, τῇ κοινωνίᾳ δὲ παρασκευάζουσαν ἐπιστήμῳς ἀγυρτίαν καὶ ἡμιμάθειαν; Καὶ τίς, τὰ τοῦ Πανεπιστημίου εὐσυνειδότης κανονίζων, δύναται νὰ παραβλέψῃ αἴτιον, δυνάμενον νὰ δώσῃ χώραν εἰς τοιαῦτα, χάριν τοῦ ἀπεριόριστου τῶν φοιτητῶν;

Πεισθέντες δ' ἐκ τούτων λόγων καὶ ἐπόμενοι τῇ ἀρχῇ, ὅτι ὀφείλομεν νὰ διαθέσωμεν τὰς τε φυσικὰς καὶ νοητικὰς δυνάμεις τοῦ φοιτητοῦ ὅπως δαπανῶνται μόνον ἐφ' ἃ δεῖ, εὐκαλύπνται δὲ καὶ οὗτος εἰς τὴν σπουδὴν αὐτοῦ καὶ ὠφελῆται ἀναντιρρήτως ἐκ ταύτης, εἶπομεν (σελ. 74) « Οἱ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτῶντες νὰ μὴ ἐγγράφωσιν τακτικῶς φοιτηταὶ οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων σχολῶν πρὶν ἢ ἀκροασθῶσιν ἐπὶ ἐν ἔτος ἢ τρεῖς ἐξαμηνίας τῶν γενικῶν μαθημάτων τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς, ὅσων ἔχουσι χρεῖαν, καὶ ἐξετασθῶσι . . . ἐπὶ τούτων. » Ὅποια ἡ ὠφέλεια καὶ ἡ εὐκολία ἢ προσινομένη τότε εἰς τὸν φοιτητὴν, ἀνακουφίζομενον οὕτω τῶν γενικῶν μαθημάτων, καὶ μεταδιδόνοντα ἀκολούθως εἰς τὴν ἐιδικὴν ἐπιστήμην, ἐν ἣ ὁμοειδῆς τις ἐπὶ τοῦ νοῦς αὐτοῦ ἐπενεργεῖα συνεχῶς ἔκτοτε γινομένη πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐιδικὸν σκοπὸν διαπλάττει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ὠρισμένως, μὴ ἀποσπασμένην ὑπὸ ἐτεροειδῶν μαθημάτων. Τοῦτο καθ' ἡμᾶς, ὁμολογοῦμεν, εἶναι μέγα τι χρῆμα.

18. Ὁ δὲ Κύριος Φρεαρίτης περὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου λαλῶν, δέχεται τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τοῦ φοιτητοῦ ἐν πᾶσιν, λέγων (Πανδ. σελ. 530 καὶ 531) ταῦτα.

« Παραδεχόμεθα δὲ καὶ ἀπαζόμεθα τοῦτο, διότι μόνον αὐτὸ στερρεῖται ἐπὶ αὐτῆς τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου . . . Ἡ ἐπιστήμη δηλονότι μὴ οὕτω ἐν τῇ ἰδέᾳ, ἔστι τι καθ' ἑαυτὸ ἀνεξάρτητον οὐδεμίαν αὐθεντίαν ἀναγνωρίζον. . . . Τὸ δὲ Πανεπιστήμιον ταύτην τὴν ἐπιστήμην καλλιεροῦν, πόσῳ ὠριστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ ἐνυπαρχούσης ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἐκ τούτου δὲ ἐξάγεται ἡ ἀνάγκη τῆς τῶν πολιτῶν τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοτελείας τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀναπτύξεως τῆς ἀτομικότητος. . . . Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁ φοιτητὴς οὐ διδάσκειται ἀπλῶς, ἀλλ' ἐγείρεται κυρίως ἐν αὐτῷ ὁ ἀληθὴς ἐπιστημονικὸς βίος, καὶ ἡ καθολικὴ τῆς διανοίας καὶ τοῦ παντὸς εἶναι αὐτοῦ ἡ ἀνάπτυξις. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κυρίως μαθάνει ὁ ἐσπερόμενος τὴν τέχνην τῆς ἐπιστημονικῆς χρήσεως τῆς διανοίας. Ἐντεῦθεν δὲ γεννᾶται ἐξ ἑνὸς μὲν ἡ ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας τῆς διδασκαλίας, περιοριζομένης μόνον ὑπὸ τῆς περιωρισμένης συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς τιμῆς, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς τῶν φοιτητῶν πρακτικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐλευθερίας, δι' ἧς ἀναπτύσσεται ἡ ἀτομικότης ἐκάστου, προάγεται ἡ ἀληθὴς ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐκλογῆς στηριζομένη ἠθικότης, καὶ σχηματίζεται ὁ αὐτοτελής καὶ ἀνεξάρτητος χαρακτήρ τοῦ ἐλευθέρου ἀνδρός καὶ πολίτου. »

19. Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παρατηρούμεν τὰ ἐξῆς, Α'.) Ἐπειδὴ ἡ ἐπιστήμη, λέγει ὁ Κύριος Φρεαρίτης, ἔστι τι καθ' ἑαυτὸ ἀνεξάρτητον,

Ἐπειδὴ τὸ Πανεπιστήμιον καλλιεργεῖ τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀναπτύσσει τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ,

Ἄρα οἱ κατὰ πρῶτον ἀρχόμενοι τῆς σπουδῆς τῶν ἐπιστημῶν φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου πρέπει νὰ σπουδάζωσιν ὅπως θέλουσι, καὶ νὰ πράττωσιν ὅ,τι βούλονται ἕκαστος, ὅπως ἀναπτύξωσι τὸν νοῦν αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον δὲν βλέπομεν πῶς τὸ συμπέρασμα τοῦτο συνάγεται ἀναγκάτως ἐκ τῆς προτάσεως ἐκ τῆς προτάσεως, νομίζομεν, συνάγεται μόνον τὸ ἐλευ-

θέρως σκέπτεσθαι, ἐκφράζεσθαι καὶ συζητεῖν τὰ τῆς ἐπιστήμης, ὅπερ πᾶς τις δοξάζει σήμερον; περὶ δὲ τῶν κατὰ πρῶτον ἀκροῦμένων τῆς ἐπιστήμης, ἂν ὀφείλουσιν ἢ οὐ ν' ἀκολουθῶσι τὰξιν τινὰ πρὸς εὐγερεστέραν καὶ ἐντελεστέραν κατάληψιν αὐτῆς, οὐδὲν συνάγεται.

Ἐὰν δὲ τὸ συμπέρασμα ὀρθόν, τοῦτο, θεωρούμενον ὡς αὐτοτελής τις πρότασις μᾶλλον ἢ ὡς συμπέρασμα, καὶ μεθερμηνευόμενον, δηλοῖ ὅτι εἰσὶ περιτταὶ αἱ ἐξετάσεις, περιττὴ ἡ ὑποχρεωτικὴ τῶν μαθημάτων ἀκρόασις, καὶ τοσαῦτα ἄλλα ἐντελῶς παραδεδεγμένα ἤδη παρ' ἡμῖν.

Β'.) Ὁ Κύριος Φρεαρίτης καθιστᾷ σαφέστεραν ταύτην αὐτοῦ τὴν ἰδέαν καὶ διὰ τῶν ἐξῆς:

« Ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τούτοις τοῖς Γερμανικοῖς, ἅτινα ὁ Κουζίνος θερμῶς τῇ Γαλλικῇ Κυβερνήσει συνίστην, ἀξίωμα ἔστιν ἐν γένει ἡ πλήρης τῶν φοιτητῶν ἀνεξαρτησία κατὰ τε τὰ μαθήματα, ὧν ἀκροῶνται, καὶ τὴν τακτικὴν καὶ ἄτακτον φοίτησιν ἐν αὐτοῖς » (Πανδ. σελ. 531).

Ἡ ἄτακτος φοίτησις ἔστι τι καινόν, καθ' ἡμᾶς, καὶ κενὸν ἀξίωμα.

20. Γ'.) Δὲν πρέπει δὲ νὰ παρίδωμεν καὶ τὸ ἐξῆς, ὅτι δηλαδὴ διαφορῶς ἐθεωρήθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τῶν μνησθέντων δύο Καθηγητῶν. Καὶ ὁ μὲν Κύριος Ῥαγκαβῆς ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ φοιτητοῦ, ἵνα μὴ στερηθῆ δικαιώματος, ὅπερ χεῖρει δῆθεν ὡς ἄτομον ἀπεριόριστον· διότι τοῦτο, κατὰ τὸν ἀξιοτίμον συναδελφον ἡμῶν, εἶναι ζημία μεγάλη. Ἀρκούντως φαίνεται, τόσαι ἄλλοι πολιτικοὶ νόμοι περιορίσαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου.

Ὁ δὲ Κύριος Φρεαρίτης κηδεταὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ φοιτητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, διότι ἐπιστήμην καὶ περιορισμὸν τοῦ φοιτητοῦ, ἐν τῷ πῶς δεῖ ἄρχεσθαι τῆς σπουδῆς τῶν ἐπιστημῶν, νομίζει ἀντιφατικὰ πρὸς δὲ καὶ διότι πολίτης τὸν χαρακτηρεῖ ἀνεξάρτητος δὲν δύναται νὰ μορφωθῆ ἢ ὅταν διατελέσῃ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος, ὡς ἂν μὴ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃσι πολῖται ἀνεξάρτητοι τὸν χαρακτηρεῖ εἰ μὴ οἱ τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς ἀνεξαρτήτως διανύσαντες; ἐπόμενος ἢ ἔλλειψις ἀνεξαρτήτων πολιτῶν παρ' ἡμῖν τοῦτο ἔχει τὸ αἴτιον, ἢ καὶ τὸ ἰσχυρότερον.

21. Προστίθισι δὲ καὶ ὅτι οὐδ' ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ δύναται νὰ προαχθῆ ἐλευθέρως (Πανδ. σελ. 531) ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ λάβῃ τοὺς Λαπλακίους, τοὺς Κυβιέρους, τοὺς Δεκανδύλλας, τοὺς Ἀραγῶ, τοὺς Μελλόνεικ, τοὺς Κοραεῖς, κτλ. ἀλλὰ μόνον τοὺς Σχελιγγίους, τοὺς Ἰμβόλλιδους, τοὺς Λιεβίγους κτλ. δύναται ν' ἀπολαύσῃ.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει οὕτω φρονούμεν. Διὰ τοὺς τοιούτους ἀνδρας τοὺς ἀληθῶς προάγοντας τὴν ἐπιστήμην, ἢ νομοθεσία δὲν γίνεται ὁροθεσία, οἱ μεγάλοι νόες φύσει δὲν περιορίζονται, ὑπερπηδῶσι τὰ ἐμποδῶν, εἴ τι ἐμποδῶν ὑπάρχει ἐν ταῖς πανεπιστημιακαῖς διατάξεσιν, ὡς ὁ ὀρμητικὸς ποταμὸς ὑπερπηδᾷ πάντα φραγμὸν. Οὗτοι ἔχουσιν ἄλλην ὁδὸν, ἰδίαν καὶ διάφορον ἕκαστος, ἐκπλήττουσι δὲ τὸν κόσμον

ἀποδεικνύοντες, ὅτι μία μὲν ἐστὶν ἡ φύσις, δὲν ἐπι-
δαφιλεύει δὲ τὰ δῶρα ἐαυτῆς ἐξίσου εἰς πάντας.

22. Παρατηρήτέον δ' ἐν τούτοις καὶ ὅτι πάντα
ταῦτα συζητούντες, ἀποβλέπομεν μόνον εἰς τὸ γε-
νικὸν καὶ ἀφηρημένον τοῦ ζητήματος· προσέχοντες
δὲ τὸν νοῦν εἰς τὰ παρ' ἄλλοις ἐθνεσιν ἐν ἄλλοις κλι-
μασι διαιωμένους, λεληθότως πως παρατρέχομεν
τὰ παρ' ἡμῖν πρὸ τσοῦτων ἐτῶν γινόμενα, καὶ οὐ-
δόλως λαμβάνομεν ὑπ' ἑσπιν στοιχεῖον, κυριώτερον
παντός ἄλλου, τὴν πείραν δηλονότι, ἣτις ἐπιτάτ-
τει τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποχρέωσιν. Αὕτη δὲ πρὸ
πάντων καὶ οἱ προεκτεθέντες λόγοι ἐπειτα ἡμῶς
νὰ προνώμεν, ὅτι, « Οἱ εἰς τὸ πανεπιστημιον φοι-
τῶντες, νὰ μὴ ἐγγράφωται τακτικοὶ φοιτηταὶ οὐ
δεμίᾳς τῶν ἄλλων σχολῶν πρὶν ἢ ἀκροασθῶσιν
ἐπὶ ἐν ἔτος ἡ τρεῖς ἐξαμηνίας τῶν γενικῶν μαθημά-
των τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ὅσων ἴχουσι χρεῖαν,
καὶ ἐξετασθῶσι δημοσίᾳ ἐπὶ τούτων. » (σελ. 74).

Περαιόντες τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν, ταύτας ὑπο-
λογοῦμεν, ὅτι ἐκτιμῶμεν πλεῖον παντός ἄλλου τὰς
γνώσεις τῶν δύο συναδέλφων ἡμῶν οὐδὲ τιμῶμεν καὶ
ὑποληπτόμεθα.

Δ. Σ. ΣΤΡΟΥΜΙΩΣ.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

—ο—

Τῷ Κυρίῳ Α. Μ. εἰς Κ. Οὐτε τόπον
οὔτε καιρὸν ἔχομεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν χθὲς
ληφθεῖσαν ὑμετέραν ἐπιστολήν. Συνομολογοῦ-
μεν ὅμως ὅτι προτιμητέα ἡ σοβαρὰ συζήτησις,
καὶ ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς εὐτραπέλου αὐτῆς καλὸν
νὰ ἐξορίζηται τὸ δριμύ, καὶ τὸ δριμύ. Ἄλ-
λως τε ἡ ἔρις εὐκόλως μετχτρέπεται εἰς ἐριν-
νύα, καὶ τὰς αἰματωπούς ἐριννύς, ὡς ἠνόμα-
σεν αὐτὰς ὁ Εὐριπίδης, ἀνέκαθεν ἀπεστράφη
ἡ πανίλαρος Πανδώρα.

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας διακοινώσαμεν ἐκ-
τενέστερον τῷ καθηγητῇ Ὀρφανίδῃ πρὸ τῆς
δημοσιεύσεως τῆς πρὸς τὸν Κ. Ζαλακώσταν
ἐπιστολῆς· ἀλλ' ὁ Κ. Ὀρφανίδης ἀντεῖπεν ὅτι
τὸ δικαίωμα τῆς αὐστηρᾶς ἐπικρίσεως ἐχορῆ-
γησεν αὐτῷ ὁ Κ. Ζαλακώστας διακωμωδήσας
γεραροῦς καὶ ἐπιτιμήμονας διδασκάλους, (ὧν δύο
καὶ τακτικοὶ συντάχται τῆς Πανδώρας,) οἷοι
οἱ Κύριοι Φ. Ἰωάννου, καὶ Α. Ρ. Ραγκαβῆς
καὶ Κ. Παπαρρόγγόπουλος, διὰ τῆς θρασείας,
ὅπως ἀπεκάλισεν αὐτὴν, ἐπιγραφῆς ταύτης·
« Ἐν μάθημα εἰς τοὺς διδασκάλους
μου » καὶ ὅτι ἀμυνόμενος οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ
ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ὑβρισθέντων καθηγητῶν, συγ-
γνωστὸς εἰ ἀναγκάζεται ἀπὸ τῆς ἐμπύρου
ποιητικῆς αὐτοῦ φαρέτρας νὰ ἀνασπᾷ καὶ εὐ-
κεντρά τινα θέλη.

Καὶ καθ' ἡμᾶς βεβαίως, ἀληθέστερος ὁ ἐκ
τῶν πραγμάτων ἢ ὁ ἐκ τῶν λέξεων θρίαμβος.
καθότου μάλιστα τὸν Κ. Ζαλακώσταν, δις στε-
φθέντα ὡς νικητὴν καὶ διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ τιμῶ-
μενον, οὐδόλως προσβάλλουσιν αὐταὶ καὶ τρα-
χύταται οὔσαι, ὅταν δὲν λαλώσῃ ἐκεῖνα κατ'
αὐτοῦ (*). Ἀλλὰ κρίνοντες περὶ τοῦ λόγου τῶν
συγγραφέων, μὴ λησμονῶμεν τὸ τοῦ Ἀλικαρ-
ναστῆως· « Ἐπειδὴ δὲ χρόνιος ἀσκησις, ἰσχὺν
πολλὴν λαβοῦσα, τύπου τινὰς ἐν τῇ διανοίᾳ
παντός τοῦ μελετωμένου καὶ σφραγίδας ἐνε-
ποίησεν, ἐκ τοῦ βράστου τε καὶ ἀπὸ τῆς ἐξεως
αὐτὸ ἤδη ποιεῖ. » (Διον. Ἄλικ. Περὶ συνθ. ὀνο-
μάτων.) Τοῦτο τρεψάτω ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον
καὶ τὴν κρίσιν ὑμῶν.

Λέγετε πρὸς τούτους ὅτι ὁ Φιλόπατρις
σχολιάζων φιλοσχωμμόνως τὴν περὶ τηρήσεως
τῶν πατρίων φράσιν τῆς Πανδώρας
(φυλ. 140. σελ. 526) κακίζει ταύτην, ὡς πρεσβεί-
ουσαν τὰ τῆς Univers. Καὶ δὲν ἐτυχς μὲν νὰ ἀ-
ναγνώσωμεν τὸ φύλλον ἐκεῖνο τοῦ Φιλοπά-
τριδος. Ἀναδραμόντες ὅμως εἰς τὸ κατα-
κριθὲν χωρίον, ἠπορήσαμεν πόθεν ἐπορίσθη ἡ
ἀθηναία ἐφημερίς τὸ συμπέρασμα. Καὶ ἴσως
μὲν διετυπώσαμεν σκαιῶς τὴν ἡμετέραν ἐννοίαν·
ἀλλ' ὡς καὶ ὑμεῖς ὀρθῶς γράφετε, λόγος πρό-
κειται, οὐχὶ περὶ ἐθίμων προκαιρῶν καὶ με-
ταβλητῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς κολοβώσεως μου-
στηρίου δογματισθέντος ἐσαεὶ καὶ ἀμετα-
βλήτου. Καὶ τὰ μυστήρια ἃ παρελάβομεν ὑπὸ
τῶν πατέρων ἡμῶν ἐννοοῦντες, ἐχρησάμεθα
τῇ λέξει πατρία. Ἀπὸ τούτων ἄρα τῶν πα-
τρίων οὐδὲ κεραίας ἀρχίρουν ἡ μεταρρύθμισιν
πρέπει νὰ συγχωρήσωμεν. Τὸν χορὸν καθιέρω-
σεν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία οὐ μόνον ἐν τῇ τε-
λετῇ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ
τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐν
ἄλλαις. Ἐχομεν λοιπὸν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποκόψω-
μεν αὐτὸν, ἵνα μὴ γελάσωσιν οἱ ἀλλόφυλοι; καὶ
ἂν ἀποκόψωμεν τὸ μέρος, ὑπάρχει πλεον τὸ ὅλον
καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς κανόνας, οὐχὶ τῆς ἐκκλη-
σιαστικῆς καὶ ὑπερφουδς, ἀλλὰ τῆς θύραθεν φι-
λοσοφίας; Βεβαίως οὐχὶ καὶ πιστεύομεν ὅτι ὁ
ἀληθὴς φίλος τῆς πατρίδος Φιλόπατρις, πα-
ρηρμήνευσεν τὴν διάνοιαν ἡμῶν, ἐκλαβὼν τὰ ἐ-
θιμα ἐκεῖνα ὧν βεβαίως ἀναγκαῖα ἡ διόρθωσις.

—ο—

(*) Ἐν τῷ Ἰταλικῷ περιοδικῷ συγγράμματι Rivista
Enciclopedia italiana, τοῦ Ἀγούστου τοῦ 1855 ἔτους,
ὑπάρχει ἄρθρον διαλεγμῶν πολλοὺς ἑαίους ὑπὲρ τῶν ποι-
ητῶν τῆς Ελλάδος, καὶ ἰδίως ὑπὲρ τοῦ Κ. Ζαλακώστα. Ἐν
αὐτῷ δημοσιεύεται καὶ μεταρρασις τῶν Ἀρματωλῶν
καὶ Κλεπτῶν.